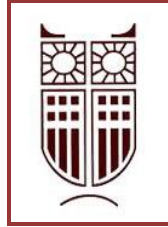

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ»

**Ο Ρόλος της Ελλάδας στο ΝΑΤΟ: Παρούσα Κατάσταση, Μελλοντικές
Προοπτικές, Συνέπειες για την Ελλάδα**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Δημήτριος Ροϊδούλης

Αθήνα, 2019

Τριμελής Επιτροπή

Κωνσταντίνος Υφαντής, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπων)

Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Ανάργυρος Γκόφας, Αναπληρωτής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Δημήτριος Ροϊδούλης, 2019

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας πτυχιακής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της πτυχιακής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

**ΔΗΛΩΣΗ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ
ΕΥΘΥΝΗΣ**

Δηλώνω υπεύθυνα ότι, η συγκεκριμένη μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών του ΠΜΣ «Στρατηγικές Σπουδές Ασφαλείας», της Σχολής Διεθνών Σπουδών Επικοινωνίας και Πολιτισμού, του τμήματος Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών, του Παντείου Πανεπιστημίου, είναι αποτέλεσμα πρωτότυπης έρευνας και δεν χρησιμοποιώ πνευματική ιδιοκτησία τρίτων χωρίς αναφορές. Οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα αναφέρονται στο σύνολό τους, δίνοντας πλήρεις αναφορές στους συγγραφείς, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, με την παρούσα δήλωση αναλαμβάνω όλες τις νομικές και διοικητικές συνέπειες που δύναται να αντιμετωπίσω στην περίπτωση που αποδειχθεί ότι η εργασία μου αποτελεί προϊόν λογοκλοπής.

Ο ΔΗΛΩΝ

Όνοματεπώνυμο: Δημήτριος Ροϊδούλης

Αριθμός Μητρώου: 1218M216

Υπογραφή:

Σελίδα σκόπιμα κενή

Στη μνήμη του πατέρα μου.

Σελίδα σκόπιμα κενή

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου,
για την συμπαράσταση και την υπομονή τους, όλα αυτά τα χρόνια
υπό τις συνεχείς απαιτήσεις των επαγγελματικών μου υποχρεώσεων.

Επιπλέον, όλους τους καθηγητές μου στο Πάντειο Πανεπιστήμιο
για τις πολύτιμες γνώσεις τους στην επιστήμη των Διεθνών Σχέσεων
και τη μεγάλη υποστήριξη και καθοδήγηση που μου παρείχαν,
στη συγγραφή της εργασίας.

Σελίδα σκόπιμα κενή

Περιεχόμενα

	Σελ.
Περίληψη	11
Εισαγωγή	15
Σκοπός	16
Προϋποθέσεις	16

Κεφάλαιο Πρώτο

Ιστορική Ανασκόπηση – Μετασχηματισμός της Συμμαχίας

1.1	Ίδρυση- Ιστορική Εξέλιξη	19
1.2	Μετασχηματισμός του NATO	22
1.3	Σύνοδοι Κορυφής	28
1.3.1	Σύνοδος Κορυφής στο Σικάγο 2012	28
1.3.2	Σύνοδος Κορυφής στην Ουαλία 2014	30
1.3.3	Σύνοδος Κορυφής στη Βαρσοβία 2016	32
1.3.4	Σύνοδος Κορυφής στις Βρυξέλλες 2018	33
1.4	Επέτειος 70 Χρόνων Συμμαχίας	38
1.4.1	Η διάσκεψη κορυφής του NATO στο Λονδίνο	38

Κεφάλαιο Δεύτερο

Η Δομή του NATO και η Αλληλεπίδρασή του Με Τη Σύγχρονη Ευρωπαϊκή – Μεσογειακή Πραγματικότητα

2.1	Δομή Διοίκησης του NATO	41
2.1.1	Βόρειο – Ατλαντικό Συμβούλιο (NAC)	41
2.1.2	Επιτροπή Αμυντικού Σχεδιασμού (DPC)	42
2.1.3	Ομάδα Πυρηνικού Σχεδιασμού (NPG)	42
2.1.4	Γενικός Γραμματέας	43
2.2	NATO - ΕΕ	44

2.3	NATO - Ρωσία	46
2.4	NATO - Μεσόγειος	49
2.5	NATO - Γενικά	53

Κεφάλαιο Τρίτο

Η ΕΛΛΑΔΑ και ο Ρόλος της στο NATO

3.1	Ένταξη και Ιστορική εξέλιξη της παρουσίας της Ελλάδας στο NATO	55
3.2	Ο ρόλος και τα οφέλη της Ελλάδας από το NATO	59
3.3	Παράγοντας προβολής ισχύος – Ασφάλεια – Μεταφορά βαρών	63
3.4	Επιχειρήσεις του NATO με σημαίνουσα ελληνική συμμετοχή	66

Κεφάλαιο Τέταρτο

Συμπεράσματα - Προτάσεις

4.1	Συμπεράσματα - Προτάσεις	73
4.1.1	Γενικά	73
4.1.2	Συμπεράσματα - Προτάσεις	73

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία	77
Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία	79
Ηλεκτρονικός Τύπος	82
Από την ιστοσελίδα του ΓΕΕΘΑ	82
Από την ιστοσελίδα του ΓΕΣ	83
Από την ιστοσελίδα του NATO	84

Περίληψη

Η παρούσα διατριβή προσπαθεί να ανιχνεύσει **το ρόλο της Ελλάδας στο NATO**, υπό το πρίσμα της παρούσας κατάστασης στην ευρύτερη περιοχή.

Η μέθοδος που ακολουθείται ώστε να εξαχθούν τα απαραίτητα συμπεράσματα για το ρόλο της Ελλάδας στη βορειοατλαντική συμμαχία, στηρίζεται σε τρεις επιμέρους αναλύσεις και μια συνθετική προσπάθεια.

Αρχικά στο πρώτο μέρος της ανάλυσης γίνεται μια ιστορική ανασκόπηση που περιλαμβάνει την ίδρυση της συμμαχίας, τη διεύρυνσή της στην πάροδο των ετών και περιγράφεται ο μετασχηματισμός της μέσα από τις συνόδους κορυφής των τελευταίων ετών. Επίσης περιγράφεται το βασικό κείμενο της συμμαχίας στο οποίο καταγράφονται, η στρατηγική, οι κύριες προτεραιότητες, οι στόχοι, οι ρόλοι, οι αποστολές, η μεθοδολογία και τα μέσα εκπλήρωσης των σκοπών. Αυτό το κείμενο είναι η Στρατηγική του Αντίληψη του NATO (NATO Strategic Concept). Η τελευταία του εκδοχή υιοθετήθηκε στη Σύνοδο Κορυφής της Λισσαβόνας, το 2010.

Στο δεύτερο σκέλος του πονήματος, εκτός από τη σύντομη περιγραφή της δομής διοικήσεως του συμφώνου, γίνεται προσπάθεια ώστε να αναλυθεί το διεθνές περιβάλλον ασφαλείας μέσα στο οποίο δρα το NATO και αντιμετωπίζει τις απειλές που προκύπτουν. Οι προκλήσεις ασφαλείας είναι πολυσχιδείς και προέρχονται κατά βάση από τα Ανατολικά του και από το Νότο.

Στο τρίτο κεφάλαιο της ανάλυσης και αφού έχει περιγραφεί η σχέση και η αλληλεπίδραση του NATO με την ΕΕ, τη Ρωσία και τη Μεσόγειο, παρουσιάζεται η Ελληνική διάσταση της συμμετοχής στη συμμαχία μέσα από την ένταξη, την ιστορική της διαδρομή, τις αποστολές στις οποίες έλαβε μέρος και μέσα από τις ευκαιρίες που δημιουργούνται στην παρούσα χρονική περίοδο.

Στο τέλος της εργασίας γίνεται μια προσπάθεια σύνθεσης των δεδομένων προκειμένου να εκτιμηθεί η προτεινόμενη Ελληνική δράση πάνω στις απειλές του Διεθνούς περιβάλλοντος, όπως αυτές διατυπώθηκαν στις συνόδους κορυφής και όπως αυτές διαπιστώνονται στην πραγματικότητα.

Καθώς η εργασία παραδίδεται, το NATO γιόρτασε τα 70 χρόνια από την ίδρυσή του. Στα χρόνια που έχουν μεσολαβήσει η Συμμαχία επέδειξε προσαρμοστικότητα και αντοχή στις μεταβολές του διεθνούς περιβάλλοντος.

Η Ελλάδα έχει επιλέξει να συνδέσει την τύχη της με τη Δύση για λόγους ιστορικούς, γεωγραφικούς και πολιτικούς.

Σε μια χρονική συγκυρία κατά την οποία υπάρχει έντονος σκεπτικισμός ως προς τη θέση, το ρόλο, τη στάση και τις επιδιώξεις της Τουρκίας στην ευρύτερη περιοχή υπάρχουν πιθανότητες ευκαιριών προς εκμετάλλευση.

Λέξεις κλειδιά: αλληλεπίδραση, παράθυρο ευκαιρίας.

Greece's Role in NATO: Current Situation, Future Perspectives, Consequences for Greece

Dimitrios Roidoulis

Abstract

This dissertation attempts to trace **Greece's role in NATO** in the light of the current situation in the wider region.

The method used to draw the necessary conclusions about Greece's role in the North Atlantic Alliance is based on three sub-analyses and a synthetic effort.

The first part of the analysis provides a historical overview of the foundation of the alliance, its expansion over the years and describes its transformation through the summits of recent years. It also outlines the basic text of the alliance, listing strategy, key priorities, goals, roles, missions, methodology and means of achieving goals. This text is NATO's Strategic Concept. Latest version was adopted at the Lisbon Summit in 2010.

In the second part of the essay, in addition to briefly describing the structure of the pact's administration, an attempt is made to analyze the international security environment in which NATO operates and addresses the emerging threats. Security challenges are multifaceted and come mainly from its East and South.

The third chapter of the analysis, and after describing NATO's relationship and interaction with the EU, Russia and the Mediterranean, presents the Greek dimension of membership in the alliance through its accession, historical path, missions in which it participated, and through the opportunities created in this time period.

At the end of the work an attempt is made to synthesize the data in order to assess the proposed Greek action on its threats.

International environment, as they were formulated at the summits and as they are actually seen. As the work is delivered, NATO has celebrated its 70th anniversary since its founding.. In the intervening years the Alliance has shown adaptability and resilience to changes in the international environment.

Greece has chosen to link its fortunes with the West for historical, geographical and political reasons.

At a time when there is strong skepticism about Turkey's position and role, attitude and aspirations in the wider region, there are opportunities for exploitation.

Keywords: interaction, window of opportunity.

Εισαγωγή

Γενικά

Ο Οργανισμός του Βορειοατλαντικού Συμφώνου - NATO (North Atlantic Treaty Organization) είναι μια συμμαχία 29 χωρών, δημιουργημένη υπό το πρίσμα της πολιτικής και στρατιωτικής συνεργασίας, με απώτερο σκοπό την εγγύηση της ασφάλειας της συμμαχίας και θεμελιώδη στόχο τη συλλογική άμυνα των κρατών μελών της.

Η ένταξη της Ελλάδας στη συμμαχία το 1952 αποδείχθηκε χρήσιμη στρατηγική αναγκαιότητα, ώστε να δημιουργηθεί εκείνο το γενικό πλαίσιο «ασφάλειας», το οποίο τέθηκε ως βάση για να μπορέσει η ελληνική πλευρά να προχωρήσει χωρίς εντάσεις τις διεργασίες και τις πολιτικές προς τους Διεθνείς προσανατολισμούς της.¹

Η σχέση της Ελλάδας με τη συμμαχία δεν ήταν απρόσκοπτη με το πέρας των ετών σε άμεση συνάρτηση με τις πολιτικές εξελίξεις στην ευρύτερη περιοχή της νοτιοανατολικής μεσογείου. Ειδικότερα κατά τη διάρκεια της ελληνικής δικτατορίας και των ετών που ακολούθησαν κατά τη μεταπολίτευση, όπου με κύρια αφορμή τα γεγονότα της Κύπρου ξέσπασαν αντιδράσεις και σύντομα η ελληνική κοινή γνώμη εξέφρασε έντονα την εχθρικότητά της απέναντι στη συμμαχία.²

Το αποκορύφωμα αυτής της έντασης ήταν η αποχώρηση της Ελλάδας από το στρατιωτικό σκέλος του NATO, απόφαση η οποία πλήγωσε τη γεωστρατηγική σπουδαιότητα της χώρας και άφησε ένα στρατηγικό κενό το οποίο η τουρκική πλευρά έσπευσε γρήγορα να εκμεταλλευτεί, βγαίνοντας αρκετά ωφελημένη και απολαμβάνοντας ισχυρότερη θέση στο τραπέζι των αποφάσεων σε σχέση με τις γεωπολιτικές εξελίξεις στην ευρύτερη περιοχή.³ Η επανένταξη της Ελλάδας για καιρό αντιμετωπίστηκε ως κίνηση για τη διασκέδαση εντυπώσεων, χωρίς να μπορεί να θίξει

¹ Hatzadony, John G., "Greece and NATO: A Study of Policy Divergence and Alliance Cohesion", Διπλωματική εργασία, Eastern Illinois University, 1996, σσ. 27 – 31, (ημερομηνία πρόσβασης 14/9/2019), <http://the.KEEP.EIU.EDU/theses/1956>

² Για μία ενδελεχή ανάλυση της Κυπριακής Κρίσης βλ. Σβολόπουλος Κωνσταντίνος, Η Ελληνική Εξωτερική πολιτική 1945 – 1981, Βιβλιοπωλείο της Εστίας, Αθήνα, 2001, σσ. 181 – 193

³ Για το χρονικό της αποχώρησης βλ. Αρχιμανδρίτου – Οικονόμου Έλενα, Η αποχώρηση της Ελλάδας από το στρατιωτικό σκέλος του NATO το 1974, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, διδακτορική διατριβή, Θεσσαλονίκη, 2013, σσ. 92 - 104

τα πλεονεκτήματα που αποκόμισε η Τουρκία κατά την απουσία της.⁴

Στο σύγχρονο και συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, η παρουσιαζόμενη αναπροσαρμογή και ο μετασχηματισμός του NATO φέρνει τη συμμαχία αναμειγμένη σε ένα όλο και μεγαλύτερο εύρος δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στη δυναμική αντιμετώπιση προκλήσεων σχετικών με την ασφάλεια και τα συμφέροντα των χωρών μελών. Η προσπάθεια του NATO για την ανεύρεση ενός νέου περισσότερο εποικοδομητικού ρόλου στο σύγχρονο διεθνές περιβάλλον ασφαλείας θεωρείται δεδομένη.

Η Ελλάδα, λοιπόν, καλείται μέσα σε αυτή την ιδιαίτερη χρονική συγκυρία, να προσφέρει και να συμβάλλει με τα μέσα της στην αντιμετώπιση μίας σειράς κρίσιμων προκλήσεων, άμεσα συνδεδεμένων με τη σημαίνουσα στρατηγική της θέση και να εκμεταλλευτεί τα όποια πλεονεκτήματά της ως μέλος του NATO και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ειδικότερα παρόλη την τρέχουσα οικονομική και κοινωνική κρίση, η εξεύρεση τρόπων διαφύλαξης ενεργούς συμμετοχής στους μηχανισμούς της Ευρω-Ατλαντικής Άμυνας και Ασφάλειας πρέπει να είναι μονόδρομος για την εξασφάλιση των εθνικών συμφερόντων.

Σκοπός

Σκοπός της Ατομικής αυτής Διατριβής είναι η ανάδειξη του ρόλου της Ελλάδος στο NATO στη παρούσα ιστορική χρονική περίοδο μέσα από την καταγραφή και την ανάλυση των παραμέτρων που συνθέτουν τον νέο ρόλο του NATO στον 21^ο αιώνα γενικά αλλά και ειδικότερα μέσω της αλληλεπίδρασής του με την Ευρωπαϊκή Ένωση, με την παρουσία του στην Ανατολική και την Νοτιοανατολική Ευρώπη και τη δράση του στην νοτιοανατολική Μεσόγειο.

Προϋποθέσεις

Για να προχωρήσουμε στην εξέταση του θέματος επιβάλλεται να καθορίσουμε τις προϋποθέσεις, που αφορούν στην υφιστάμενη κατάσταση. Αυτές έχουν ως εξής:

α. Το γενικότερο πλαίσιο του παγκόσμιου περιβάλλοντος ασφαλείας, οι διεθνείς παράγοντες και οι διακρατικές σχέσεις που συνθέτουν την θέση και προσδιορίζουν τον ρόλο του NATO, παραμένουν κατά βάση αμετάβλητοι ή

⁴ «Η συμφωνία Ρότζερς και οι ελληνικές παραχωρήσεις», Η Καθημερινή, (ημερομηνία πρόσβασης 17/8/2019) <http://www.kathimerini.gr/414468/article/epikairothta/politikh/h-symfwnia-rotzers-kai-oi-ellhnikes-paraxwrhseis> και «Greece refuses to join in NATO maneuvers» The New York Times, (ημερομηνία πρόσβασης 17/8/2019) <http://www.nytimes.com/1983/03/06/world/greece-refuses-to-join-in-nato-maneuvers.html>

μεταβάλλονται κατά τρόπο που να μην επηρεάζει τις θεμελιώδεις ιδρυτικές αρχές που οδήγησαν στη δημιουργία και στη συνέχεια επέβαλλαν και συντήρησαν την λειτουργία του NATO.

β. Η συμμαχία θεωρεί ότι οι προκλήσεις ασφαλείας από την περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Βορείου Αφρικής θα πρέπει να αντιμετωπίζονται από το NATO εξ ίσου στρατηγικά όπως αντιμετωπίζονται οι εξ ανατολών προκλήσεις.

γ. Θα συνεχίσει να υπάρχει ανησυχία για τη διεθνή τρομοκρατία, το οργανωμένο έγκλημα, την παράνομη μετανάστευση και τα αποτυχημένα και δυσλειτουργικά κράτη στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου.

δ. Η ατλαντική διάσταση της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής έχει βαρύνουσα σημασία. Ο προσανατολισμός της χώρας θα συνεχίσει να είναι Ευρω-Ατλαντικός και ταυτόχρονα η Αθήνα θα συνεχίσει να διατηρεί καλές σχέσεις με τις ΗΠΑ.

ε. Δεν αναμένονται αλλαγές στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Η επίλυση των ελληνοτουρκικών προβλημάτων μέσω διαπραγματεύσεων δεν θεωρείται ως η πιο πιθανή εξέλιξη στο άμεσο μέλλον. Η επιστροφή σε μια σχέση υψηλής έντασης, όπως στη δεκαετία του 1990, δεν μπορεί να αποκλειστεί.⁵

στ. Οι σχέσεις ΗΠΑ - Τουρκίας και Ρωσίας – Τουρκίας δεν αναμένεται να μεταβληθούν.

ζ. Η στρατηγική αντίληψη του NATO είναι η υπάρχουσα από το 2010 ενώ ορόσημο στη φιλοσοφία της προσαρμογής του NATO αποτελεί η στάση της Ρωσίας στην Κριμαία το 2014.

η. Κομβική σημασία, για την περαιτέρω διεύρυνση του NATO, κατέχει η συμφωνία των Πρεσπών μεταξύ Ελλάδος και πΓΔΜ.

ι. Οι εξελίξεις στα θέματα των ερευνών υδρογονανθράκων στα βυθοτεμάχια των ΑΟΖ Κύπρου, Ισραήλ και Αιγύπτου, οι συνεχείς διεκδικήσεις της Τουρκίας σε συνδυασμό με την πρόσφατη παράνομη και ταυτόχρονα αστεία συμφωνία της με τη Λιβύη, δημιουργούν μια ιδιαίτερη δυναμική στην γεωπολιτική αξία της Ανατολικής Μεσογείου.

⁵ Ντόκος Θάνος (επιμ.), «Ελληνική Πολιτική Εθνικής Ασφαλείας στον 21ο Αιώνα», ΕΛΙΑΜΕΠ Κείμενο Πολιτικής Νο 9, σσ. 11-15, (ημερομηνία πρόσβασης 17/02/2019), https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2008/07/pp07_09_gr.pdf

Σελίδα σκόπιμα κενή

Κεφάλαιο Πρώτο

Ιστορική Ανασκόπηση – Μετασχηματισμός της Συμμαχίας

1.1 Ίδρυση – Ιστορική Εξέλιξη

Ο Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου ιδρύθηκε τον Απρίλιο του 1949. Ιδρυτικά του μέλη ήταν το Βέλγιο, η Γαλλία, η Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, οι ΗΠΑ, η Ισλανδία, η Ιταλία, ο Καναδάς, το Λουξεμβούργο, η Νορβηγία, η Ολλανδία και η Πορτογαλία. Η Ελλάδα έγινε μέλος το 1952, ταυτόχρονα με την Τουρκία. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας προσχώρησε στη Συμμαχία το 1955, ενώ η Ισπανία το 1982. Η Ουγγαρία, η Πολωνία και η Τσεχία προσχώρησαν στο NATO το 1999. Το 2004, έγιναν μέλη του NATO, η Βουλγαρία, η Εσθονία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Ρουμανία, η Σλοβακία και η Σλοβενία. Το 2009, προσχώρησαν στο NATO η Αλβανία και η Κροατία, ενώ τον Ιούνιο του 2017 το Μαυροβούνιο κατέστη το 29^ο μέλος. Πλέον και κατόπιν των τελευταίων εξελίξεων στις διπλωματικές σχέσεις της Ελλάδας με τη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, το NATO ετοιμάζεται να δεχθεί στους κόλπους του την τελευταία ως 30^ο μέλος.⁶

Τα ιδρυτικά μέλη του NATO εξ' αρχής δεσμεύτηκαν για την παροχή αμοιβαίας αμυντικής συνδρομής στην περίπτωση στρατιωτικής επίθεσης ενάντια σε οποιαδήποτε από αυτές τις χώρες.⁷ Συνδέοντας την άμυνα της Δυτικής Ευρώπης με την βορειοαμερικανική ισχύ, η Συμμαχία απέδειξε ότι κάθε απόπειρα για πολιτική και στρατιωτική επιβολή κατά της Δυτικής Ευρώπης ήταν καταδικασμένη σε αποτυχία. Ταυτοχρόνως, το NATO με την ιδρυτική του συμφωνία παρείχε ένα πλαίσιο αποφυγής της επανάληψης της εθνικοποίησης της άμυνας του Δυτικού κόσμου, δεδομένο που στο παρελθόν είχε προκαλέσει τους δυο Παγκοσμίους Πολέμους.

Σε αγαστή αλληλεπίδραση με το Σχέδιο Μάρσαλ,⁸ ο ρόλος του NATO ως πολιτική και στρατιωτική συμμαχία ήταν η εξασφάλιση συλλογικής άμυνας σε οποιαδήποτε μορφή επιθετικής συμπεριφοράς και η οριοθέτηση και διατήρηση ενός

⁶ «Κύρωση του Πρωτοκόλλου στη Συνθήκη του Βορείου Ατλαντικού για την Προσχώρηση της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας», ΦΕΚ Α' 22/15.02.2019

⁷ Collins J. Brian, NATO A Guide to the Issues– Contemporary Military, Strategic, and Security Issues, Praeger, Santa Barbara California, 2011, σσ. 17 – 18

⁸ McNay, JohnT. Journal of British Studies 47, no. 1, 2008, σσ. 241-43, (ημερομηνία πρόσβασης 25/8/2019), <http://www.jstor.org/stable/25482747> (παρείχε στη λαβωμένη Ευρώπη τα μέσα για την ανάπτυξη και τη σταθεροποίηση των οικονομιών των χωρών της)

ασφαλούς περιβάλλοντος για την ανάπτυξη της δημοκρατίας και την εγγύηση της οικονομικής προόδου.

Στα Βαλκάνια, ο ελληνικός εμφύλιος πόλεμος, που είχε προηγηθεί, συνιστούσε ένα σημαντικό ζήτημα στον ανταγωνισμό των δυνάμεων, καθώς συνδυάζονταν με την προσπάθεια της Μόσχας να κατέλθει στη Μεσόγειο.⁹ Η ενδεχόμενη αποσταθεροποίηση του ελληνικού κράτους θα προσέφερε στους σοβιετικούς στρατηγικά ερείσματα για την πρόσβαση στη Μεσόγειο και πιθανόν θα παρέσυρε την Τουρκία στη σοβιετική σφαίρα επιρροής.¹⁰ Η Ελλάδα εκείνη την περίοδο συγκέντρωνε αρκετούς λόγους θετικής στρατηγικής αξίας, για τη συμμαχία. Επίσης, η Μεσόγειος αναδεικνυόταν σε στρατηγικής σημασίας κέντρο ελέγχου και ανταγωνισμών, γεγονός που αύξανε και τη στρατηγική σημασία του Αιγαίου.¹¹ Έτσι, στις 20 Σεπτεμβρίου 1951, μετά από έντονες παρεμβάσεις των ΗΠΑ, οι σύμμαχοι κλήθηκαν να προωθήσουν την ένταξη της Ελλάδας στο ΝΑΤΟ.¹² Αυτό έγινε ταυτόχρονα με την Τουρκία διότι θεωρήθηκαν και οι δύο χώρες στενά επηρεαζόμενες από τον κομμουνιστικό κίνδυνο. Η ένταξή τους μετά από εντατικές διαβουλεύσεις σε ζητήματα διοίκησης και επιχειρησιακής ευθύνης, ολοκληρώθηκε στις 16 Φεβρουαρίου του 1952.¹³ Βάσει της σχετικής συμφωνίας, οι χερσαίες δυνάμεις είχαν υπαγωγή στη Διοίκηση της Νότιας Πτέρυγας στη Νάπολη και οι ναυτικές στη Διοίκηση Μεσογείου, η οποία συστάθηκε τον Δεκέμβριο του ίδιου χρόνου υπό βρετανική διοίκηση.¹⁴

Στις 12 Οκτωβρίου 1953 υπογράφηκε διμερής ελληνοαμερικανική συμφωνία για την εγκατάσταση αμερικανικών βάσεων στην Ελλάδα. Βάσει αυτής, οι ΗΠΑ προβλεπόταν να έχουν το δικαίωμα να χρησιμοποιούν χερσαίους χώρους και να

⁹ Iatrides, O. John .and Rizopoulos X. Nicholas, “The International Dimension of the Greek Civil War.” World Policy Journal, vol. 17, no. 1, 2000, σσ. 87–103

¹⁰ Alvin Z. Rubinstein, Soviet Policy toward Turkey, Iran, and Afghanistan: The Dynamics of Influence, Praeger, New York, 1972, σσ. 9-17, για μία πιο γενική ματιά της σοβιετικής πολιτικής στην Ανατολική Μεσόγειο, βλ. Roberts, Geoffrey, “Moscow's Cold War on the Periphery: Soviet Policy in Greece, Iran, and Turkey, 1943–8.” Journal of Contemporary History, vol. 46, no. 1, 2011, σσ. 58–81

¹¹ Βαληνάκης Γ. Γιάννης, Εξωτερική πολιτική και εθνική άμυνα, 1974-1987. Η Ελλάδα στο σύστημα Ανατολής – Δύσης, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1987, σσ. 68- 78

¹² Geshk off, TheodoreI. “KOUSOULAS, DIMITRIOSG. The Price of Freedom: Greece in World Affairs, 1939-1953. Pp. Xi, 210. Syracuse, N. Y.: Syracuse University Press, 1953.” The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science, vol. 294, no. 1, July 1954, σσ. 226–227

¹³ Η Ελληνική Βουλή επικύρωσε τη συμφωνία στις 18 Φεβρουαρίου. Βλ. σχετικά Λιναρδάτος Σπύρος, Από τον Εμφύλιο στη Χούντα, τ. Α', Παπαζήσης, Αθήνα, 1977, σσ. 400-402

¹⁴ «Applied Joint Force Command Overview», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης 07/4/2019), <https://jfcnaples.nato.int/page6322744/brief-overview>

κατασκευάζουν και να λειτουργούν στρατιωτικά έργα βάσει σχεδίων του NATO, όπως επίσης και το δικαίωμα διακίνησης υλικού και προσωπικού χωρίς δασμούς. Τέλος, προβλεπόταν καθεστώς ετεροδικίας, που σήμαινε ότι οι Αμερικανοί πολίτες και στρατιώτες που απασχολούνταν στις βάσεις δεν μπορούσαν να δικαστούν στην Ελλάδα για τυχόν παραπτώματά τους.¹⁵ Σε αντάλλαγμα, οι ΗΠΑ ενίσχυσαν την οικονομική τους βοήθεια προς την Ελλάδα, κίνηση απόλυτα αναγκαία για την εκτέλεση του αναπτυξιακού προγράμματος των κυβερνήσεων της εποχής.¹⁶

Η σημασία της συμφωνίας για την ασφάλεια της χώρας ήταν τεράστια. Στόχος της ελληνικής κυβέρνησης ήταν να διασφαλίσει ότι οι ΗΠΑ δεν θα εγκατέλειπαν τη χώρα εάν η ίδια εμπλέκονταν σε πόλεμο σε ελληνικό έδαφος. Πέτυχε, έτσι, μία θεωρητική εγγύηση της αμυντικής της κάλυψης και απομάκρυνσης του φόβου της εγκατάλειψης, που διακατείχε όλους τους Συμμάχους του NATO. Συνεπώς, η συμφωνία υπήρξε σταθμός στην αμυντική πολιτική της χώρας, καθώς συμπλήρωνε την ένταξή της στο NATO από πολιτική, στρατιωτική και κυρίως ψυχολογική άποψη.¹⁷

Στη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου ο ρόλος και ο σκοπός του NATO προσδιοριζόταν με σαφήνεια σε συνάρτηση με την ύπαρξη της απειλής που έθετε η Σοβιετική Ένωση. Η Συμμαχία παρείχε το θεσμικό πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ Βορείου Αμερικής και Δυτικής Ευρώπης στο πεδίο της ασφάλειας και λειτουργούσε επίσης και ως δικλείδα ασφαλείας, σε ότι αφορά στον εκ νέου εξοπλισμό της Γερμανίας. Ο ρόλος του NATO κατά την διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου ήταν το τρίπτυχο: «Keep the Soviet Union out, the Americans in and the Germans down» σύμφωνα με τον Lord Ismay, πρώτο γ.γ. του NATO το 1952.¹⁸

Όσον αφορά την Ελλάδα, η περίοδος του Ψυχρού Πολέμου, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μία περίοδος μεγάλων εντάσεων και απογοητεύσεων της ελληνικής πλευράς σχετικά με το δυνητικό ρόλο του NATO στο να πατρωνάρει τα ελληνικά

¹⁵ Διάταξη η οποία τροποποιήθηκε αργότερα εξαιτίας έντονων διαμαρτυριών της ελληνικής πλευράς

¹⁶ Στεφανίδης Δ. Ιωάννης «Οι εξωτερικές σχέσεις της Ελλάδας, 1949-1955: Σε αναζήτηση ασφάλειας», Ιστορία του ελληνικού έθνους, τόμ. ΙΣΤ', Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, 2000, σσ. 241-242. Κατά την περίοδο 1945-1971, η Ελλάδα έλαβε στρατιωτική και οικονομική βοήθεια ύψους 3.994 εκατ. Δολαρίων.

¹⁷ Ευάνθης Χατζηβασιλείου, Στα σύνορα των κόσμων. Η Ελλάδα και ο Ψυχρός Πόλεμος, 1952-1967 Πατάκης, Αθήνα, 2009, σσ. 88-92

¹⁸ Reynolds David ed., "Introduction," in The Origins of the Cold War in Europe: International Perspectives, Yale University, 1994, σσ. 13

συμφέροντα. Παραδοσιακά, η Ελλάδα βασίστηκε σε ένα συνδυασμό εσωτερικής εξισορρόπησης μέσω της προσπάθειας για ισχυρές Ένοπλες Δυνάμεις και εξωτερικής εξισορρόπησης μέσω της συμμετοχής σε διεθνείς οργανισμούς και συμμαχίες που αύξαναν την πολιτική ισχύ της χώρας και την αποτρεπτική της ικανότητα έναντι της Τουρκίας. Ειδικότερα, η Ελλάδα βάσισε σε μεγάλο βαθμό την εξισορροπητική της προσπάθεια έναντι της Τουρκίας στην πίστη και στην ανάγκη της τήρησης των διεθνών κανόνων του διεθνούς δικαίου και στη συμμετοχή της στο ΝΑΤΟ και στο μεσολαβητικό ρόλο των Ηνωμένων Πολιτειών.¹⁹ Οι μεγάλες προσδοκίες της ελληνικής πλευράς θα κλονιστούν με την Τουρκική εισβολή στην Κύπρο, τον Ιούλιο του 1974.

Μέσω της Συμμαχίας, η Δυτική Ευρώπη και η Βόρεια Αμερική όχι μόνο υπερασπίστηκαν από κοινού την ανεξαρτησία τους αλλά πέτυχαν επίσης ένα επίπεδο σταθερότητας άνευ προηγουμένου, σε σχέση με το σοβιετικό ανταγωνιστή τους. Με την κατάρρευση των παραδοσιακών αντιπάλων τους στις αρχές της δεκαετίας του 90, προέκυψε η άποψη ότι η ανάγκη για το ΝΑΤΟ είχε επιπλέον εκλείψει και ότι οι μελλοντικές αμυντικές δαπάνες και επενδύσεις θα έπρεπε να ελαττωθούν δραστικά.

Σύντομα έγινε εμφανές ότι παρόλο που το τέλος του Ψυχρού Πολέμου είχε ίσως απομακρύνει την απειλή της στρατιωτικής εισβολής, η αστάθεια όμως σε ορισμένες περιοχές της Ευρώπης είχε αυξηθεί. Μια σειρά από περιφερειακές συγκρούσεις, ξέσπασαν στην πρώην Γιουγκοσλαβία και σε τμήματα της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και απειλούσαν να εξαπλωθούν. Οι χώρες του ΝΑΤΟ γρήγορα έφτασαν στο συμπέρασμα ότι η κοινή τους δέσμευση για συλλογική άμυνα και η συνεργασία που είχε επιτευχθεί μέσα από τη Συμμαχία συνέχιζε να παρέχει την καλύτερη εγγύηση για την ασφάλειά τους.

1.2 Μετασχηματισμός του ΝΑΤΟ

Ο οργανισμός χαρακτηρίζεται από μία συνεχή τάση μετασχηματισμού, ώστε να προσαρμόζεται και να είναι αποτελεσματικός στις παρουσιαζόμενες προκλήσεις. Από την ίδρυσή του, το ΝΑΤΟ, επανεξετάζει και αξιολογεί τακτικά τα έργα και τις αποστολές του, αλλά και τους στόχους του εν όψει των εξελίξεων του στρατηγικού περιβάλλοντος.

Από το 1949, η διαδικασία λήψης αποφάσεων όσον αφορά στα Στρατηγικά Δόγματα έχει αλλάξει. Το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο (North Atlantic Council-

¹⁹ Τσάκωνας Παναγιώτης, Εισήγηση στο Συνέδριο, «Ελλάδα και ΝΑΤΟ: Παρόν και μέλλον», 16/02/2012, ΕΛΙΑΜΕΠ, (ημερομηνία πρόσβασης 12/3/2019)

NAC) είναι το όργανο, που ελέγχει και υιοθετεί τα στρατηγικά έγγραφα της Συμμαχίας. Από τη δημιουργία του NATO, έχουν υπάρξει τρεις διακριτές περιόδους εντός των οποίων έχει εξελιχθεί η στρατηγική του σκέψη, η περίοδος του Ψυχρού Πολέμου, η αμέσως μετά τον Ψυχρό Πόλεμο περίοδος και το περιβάλλον ασφαλείας μετά τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001.

Από την ίδρυση του NATO μέχρι το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, υπήρξαν τέσσερα Στρατηγικά Δόγματα. Θα μπορούσε κανείς να πει ότι στην περίοδο 1949-1991, η στρατηγική του NATO κατά κύριο λόγο χαρακτηρίστηκε από άμυνα και αποτροπή. Από το 1991, υιοθετήθηκε μια ευρύτερη προσέγγιση, όπου οι έννοιες της συνεργασίας και της ασφάλειας ήρθαν να συμπληρώσουν τις βασικές έννοιες της αποτροπής και της άμυνας. Από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και μετά, η σύνταξη πλέον των Στρατηγικών Δογμάτων αποτελεί ευθύνη των πολιτικών αρχών, υπό τις συμβουλές του στρατού. Αυτή η μεταστροφή πηγάζει από το γεγονός ότι από το 1999, το NATO έχει υιοθετήσει έναν περισσότερο ευρύτερο ορισμό της ασφάλειας, όπου ο διάλογος και η συνεργασία αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της στρατηγικής του σκέψης.

Σε αυτή τη βάση, τα Στρατηγικά Δόγματα των ετών 1991, 1999 και 2010, σχεδιάστηκαν, γράφτηκαν και εκδόθηκαν ως αδιαβάθμητα έγγραφα και ελεύθερα στο κοινό. Η επιπρόσθετη καινοτομία του Δόγματος του 2010, ήταν η σημασία που δόθηκε στη διαδικασία παραγωγής του εγγράφου. Η διαδικασία μελέτης, διαβουλεύσεων και σύνταξης του Δόγματος θεωρήθηκε ως μια ευκαιρία για την οικοδόμηση κατανόησης και υποστήριξης των ενδιαφερόμενων φορέων, έτσι ώστε να ευαισθητοποιήσει και να δεσμεύσει εκ νέου τους Συμμάχους στις ανανεωμένες βασικές αρχές, τους ρόλους και τις πολιτικές της Συμμαχίας. Οι τελικές διαπραγματεύσεις έλαβαν χώρα πριν την επίσημη υιοθέτησή του κατά τη συνεδρίαση του NAC σε επίπεδο Αρχηγών²⁰ κρατών και κυβερνήσεων στη σύνοδο κορυφής του 2010 στην Πορτογαλία.

Το βασικό κείμενο της Συμμαχίας στο οποίο καταγράφονται η στρατηγική, οι κύριες προτεραιότητες, οι στόχοι, οι ρόλοι, οι αποστολές, η μεθοδολογία και τα μέσα εκπληρώσεως των σκοπών της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας είναι, όπως αναφέρθηκε, η Στρατηγική Αντίληψη (Strategic Concept). Η τελευταία εκδοχή της, που υιοθετήθηκε στη Σύνοδο Κορυφής της Λισσαβόνας το 2010, ορίζει σε γενικές

²⁰ Για τη δομή του NATO βλ. Υποκεφάλαιο B1 της παρούσας εργασίας, σελ. 23

γραμμές, ότι το NATO έχει τρεις βασικές αποστολές.²¹ Αυτές είναι η προστασία της ασφάλειας και της εδαφικής ακεραιότητας των μελών του (ως πρωταρχική), η διαχείριση κρίσεων (ως δευτερεύουσα) και η συνεργατική ασφάλεια διαμέσου της συνεργασίας τόσο με τους εταίρους του όσο και με άλλους διεθνείς και περιφερειακούς Οργανισμούς (ως τρίτη αποστολή).

Σύμφωνα με την Στρατηγική Αντίληψη του NATO του 2010, η συμμαχία του 2020 δεν θα θυμίζει σε τίποτα τις πραγματικότητες του 1950, 1990, ή ακόμα και του 2010. Καθώς η Συμμαχία ωριμάζει, προετοιμάζεται για να αντιμετωπίσει μια σειρά από νέες προκλήσεις. Το NATO κινούμενο προς την πραγματικότητα του 2020, επιβεβαιώνει τη βασική του δέσμευση για «Συλλογική Άμυνα».²² Η κύρια δέσμευση που καθιερώνει το άρθρο 5 της Συνθήκης του Βορείου Ατλαντικού Συμφώνου,²³ παραμένει αμετάβλητη, αλλά οι απαιτήσεις για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων αλλάζουν. Για να παραμείνει αξιόπιστη, αυτή η υποχρέωση και για να προστατεύσει τα κράτη μέλη από ένοπλη επίθεση πρέπει να συνοδεύεται όχι μόνο από βασικές στρατιωτικές δυνατότητες, αλλά και από την σχεδίαση απρόβλεπτων καταστάσεων, την εστίαση στις ασκήσεις, την ετοιμότητα των δυνάμεων και τη αποτελεσματική διοικητική μέριμνα.

Δεσμεύεται επίσης για «Προστασία από τις Ανορθόδοξες Απειλές», υπό την προϋπόθεση ότι το NATO παραμένει συνεχώς σε εγρήγορση, η προοπτική της άμεσης στρατιωτικής επίθεσης κατά μήκος των συνόρων της Συμμαχίας είναι μικρή, τουλάχιστον για το προβλέψιμο μέλλον. Εκτιμάται, λοιπόν, ότι λιγότερο συμβατικές απειλές για τη Συμμαχία θα μπορούσαν να προκύψουν από μακριά και εξακολουθούν να επηρεάζουν την συμμαχική ασφάλεια. Έτσι η συμμαχία για να προστατευθεί από τις απειλές αυτές,²⁴ θα πρέπει να αναπροσαρμόσει την προσέγγισή της για την υπεράσπιση του εδάφους της και παράλληλα να βελτιώσει την ικανότητά της στο να

²¹ “Strategic Concept For the Defense and Security of The Members of the North Atlantic Treaty Organization”, NATO, (ημερομηνία πρόσβασης 1/4/2019), https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf

²² Eriksen Søreide Ine, “NATO and the North Atlantic: Revitalizing Collective Defense and the Maritime Domain”, Prism – National Defense University vol. 6, n.2, (με ημερομηνία πρόσβασης 1/4/2019), <https://cco.ndu.edu/PRISM/PRISM-Volume-6-no-2/Article/835074/nato-and-the-north-atlantic-revitalizing-collective-defense-and-the-maritime-do/>

²³ «Collective defence - Article 5», NATO, (με ημερομηνία πρόσβασης 1/4/2019), https://www.nato.int/cps/ua/natohq/topics_110496.htm#

²⁴ Οι οποίες είτε μπορούν είτε όχι να φθάσουν το επίπεδο επίθεσης όπως αναφέρεται στο άρθρο 5

επικρατήσει στις στρατιωτικές επιχειρήσεις και στις ευρύτερες αποστολές ασφάλειας πέραν των συνόρων της.

Στη συνέχεια, δεσμεύεται για την «Ίδρυση Κατευθυντήριων γραμμών για επιχειρήσεις εκτός των συνόρων της Συμμαχίας». Το NATO δεν θα είναι πάντα η μοναδική απάντηση σε κάθε πρόβλημα που επηρεάζει τη διεθνή ασφάλεια. Καθώς πρόκειται για μια περιφερειακή και όχι μια παγκόσμια οργάνωση. Τόσο η εξουσία του όσο και οι πόροι του είναι περιορισμένοι και καθίσταται σαφές ότι δεν δύναται να αναλάβει τις αποστολές που άλλα θεσμικά όργανα και χώρες μπορούν να χειριστούν με την ίδια επιτυχία.

Επιπρόσθετα αναφέρεται στη «Δέσμευση για μια Νέα Εποχή Συνεταιρισμών».²⁵ Το NATO κινούμενο προς το 2020, σύμφωνα με τη νέα στρατηγική του αντίληψη δεν θα λειτουργεί μόνο του. Εταιρικές σχέσεις, σε όλη τους την ποικιλομορφία, θα κατέχουν κεντρική θέση στο καθημερινό έργο της Συμμαχίας. Για να κάνει το μεγαλύτερο μέρος αυτής της ιδέας πραγματικότητα, είναι αναγκαίο να προσπαθήσει να διευκρινίσει και να εμβαθύνει τις σχέσεις με βασικούς εταίρους, για τη δημιουργία νέων σχέσεων και όπου κρίνεται σκόπιμο, να επεκταθεί το φάσμα των δραστηριοτήτων της εταιρικής σχέσης και να κατανοήσει ότι κάθε εταίρος και εταιρική σχέση πρέπει να αντιμετωπίζεται με δικούς του όρους. Με αυτό τον τρόπο υγιείς εταιρικές σχέσεις θα παρέχουν ένα άνοιγμα στο NATO να συνεχίσει την εξεύρεση λύσεων σε σύνθετα προβλήματα, τα οποία επηρεάζουν την ασφάλεια του. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η προτιμώμενη μέθοδος είναι μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που θα συνδυάζει στρατιωτικά και πολιτικά στοιχεία. Άλλοι οργανισμοί, εθνικές κυβερνήσεις και μη κυβερνητικοί φορείς μπορούν να οδηγήσουν το δρόμο προς ένα τόσο ζωτικής σημασίας στόχο, όπως την οικονομική ανασυγκρότηση, την πολιτική συμφιλίωση, τη βελτίωση της διακυβέρνησης και την ενίσχυση της κοινωνίας των πολιτών. Ανάλογα με τις ανάγκες σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, το NATO μπορεί να χρησιμεύσει ως ο κύριος διοργανωτής μιας συλλογικής προσπάθειας, είτε ως πηγή εξειδικευμένης βοήθειας, ή σε κάποιο άλλο συμπληρωματικό ρόλο. Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η «Δέσμευση για διατήρηση του Open Door».²⁶ Αυτή η πολιτική «ανοικτών θυρών» έχει αποδειχθεί ένας κινητήρας προόδου προς το σύνολο μιας ελεύθερης Ευρώπης και έχει συμβάλλει

²⁵ «Ο εξελισσόμενος μετασχηματισμός του NATO», NATO, (με ημερομηνία πρόσβασης 28/03/2019), <https://www.nato.int/docu/review/2006/issue3/greek/art1.html>

²⁶ Asmus D. Ronald, *Opening NATO's Door – How the Alliance Remade Itself for a New Era*, Columbia university press, New York, 2002, σελ. 219

σε πολλά για την συλλογική ασφάλεια των μελών της Συμμαχίας. Περαιτέρω διεύρυνση είναι υπό εξέταση στα Δυτικά Βαλκάνια. Συνεπώς με το άρθρο 10 της Συνθήκης του Βορείου Ατλαντικού Συμφώνου και τις αρχές για τη διεύρυνση, η διαδικασία για τα κράτη που έχουν εκφράσει την επιθυμία τους για ένταξη θα πρέπει να προχωρήσει όσο το κάθε κράτος πληροί τις προϋποθέσεις για ένταξη.

Η Στρατηγική Αντίληψη περιλαμβάνει μια σαφή δήλωση προτεραιοτήτων της άμυνας και συνοδεύεται από ένα συμφωνημένο σύνολο βασικών νέων ή βελτιωμένων δυνατοτήτων και μεταρρυθμίσεων. Οι δυνάμεις του NATO πρέπει να έχουν την ικανότητα να υπερασπιστούν συμμαχικά εδάφη, να αναλαμβάνουν απαιτητικές αποστολές σε στρατηγική απόσταση, να συμβάλλουν σε ένα πιο ασφαλές διεθνές περιβάλλον και να ανταποκρίνονται σε απρόβλεπτες καταστάσεις, όταν και όπου αυτές απαιτούνται. Έτσι, υπάρχει συνεχής ανάγκη να μετατρέψουν τις δυνάμεις του NATO από την ισχυρή αλλά στατική τους μορφή που ικανοποιούσε τις ανάγκες του Ψυχρού Πολέμου, σε ένα NATO με πιο ευέλικτες και πιο ευκίνητες δυνάμεις.

Θεμελιώδης κρίνεται επίσης η προσήλωση της συμμαχίας ως προς την «Αλληλεγγύη στην Αναζήτηση της Ειρήνης».²⁷ Είναι απόλυτα λογικό πως όσο υπάρχουν πυρηνικά όπλα, το NATO θα πρέπει να συνεχίσει να διατηρεί ασφαλείς και αξιόπιστες πυρηνικές δυνάμεις, που έχουν κοινή ευθύνη για την ανάπτυξη και επιχειρησιακή στήριξη, στο ελάχιστο επίπεδο που απαιτείται από το ισχύον περιβάλλον ασφαλείας. Οποιαδήποτε αλλαγή αυτής της πολιτικής, συμπεριλαμβανομένης της γεωγραφικής κατανομής των πυρηνικών αναπτύξεων του NATO στην Ευρώπη, πρέπει να γίνει, όπως και με άλλες σημαντικές αποφάσεις, από τη Συμμαχία ως σύνολο. Η Στρατηγική Αντίληψη πρέπει επίσης να επιβεβαιώσει την πλήρη υποστήριξη του NATO στις προσπάθειες για την πρόληψη της διάδοσης των πυρηνικών όπλων, να εξασφαλίσει ότι τα πυρηνικά υλικά διεκπεραιώνονται με ασφαλή τρόπο και πως γίνεται πορεία προς έναν κόσμο απαλλαγμένο από τον φόβο του πυρηνικού πολέμου. Στο πνεύμα αυτό, η Συμμαχία έχει περιορίσει δραματικά τα είδη και τον αριθμό των στρατηγικών πυρηνικών δυνάμεων στην Ευρώπη. Στο πλαίσιο αυτό οι διαβουλεύσεις με τη Ρωσία για την επίτευξη της μεγαλύτερης διαφάνειας για την περαιτέρω αμοιβαία μείωση κρίθηκαν εκείνη την περίοδο ως θετικές.

²⁷ «NATO's Core Security Functions in the New Europe», NATO, (με ημερομηνία πρόσβασης 29/8/2019), https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_23861.htm

Σε αυτό το πλαίσιο εξετάστηκε λεπτομερώς το ζήτημα της εμπλοκής με τη Ρωσία. Η εταιρική σχέση NATO-Ρωσίας σχεδιάστηκε ως ένα μέσο για την προώθηση της ασφάλειας στον ευρωατλαντικό χώρο. Η Συμμαχία αρχικά παρέμεινε προσηλωμένη στον στόχο αυτό. Το κύριο φόρουμ για την επικοινωνία μέσω της συμμαχίας υπήρξε το Συμβούλιο NATO-Ρωσίας (NATO-Russia Council / NRC). Αν και η Συμμαχία δεν απειλούνταν στρατιωτικά από τη Ρωσία, ούτε θεωρούσε τη Ρωσία ως μια στρατιωτική απειλή για τη Συμμαχία, εξακολουθούσαν να υφίστανται αμφιβολίες και στις δύο πλευρές σχετικά με τις προθέσεις και τις πολιτικές της άλλης και των συμμαχιών τους όπως «Η Νέα Αποστολή Πυραυλικής Άμυνας»²⁸ όπου θεμελιώθηκε η προσπάθεια προστασίας ενάντια στην απειλή μιας πιθανής βαλλιστικής πυραυλικής επίθεσης από το Ιράν.

Ταυτόχρονα με τις «συμβατικές» πρακτικές και στρατηγικές υπήρξε επιτακτική η ανταπόκριση της συμμαχίας στον αυξανόμενο κίνδυνο επιθέσεων στον κυβερνοχώρο.²⁹ Το NATO έπρεπε να επιταχύνει αυτές τις προσπάθειες για την προστασία των δικών του επικοινωνιών και των συστημάτων διοίκησης, βοηθώντας παράλληλα τους Συμμάχους να βελτιώσουν την ικανότητά τους στο να αποτρέπουν και να ανακάμπτουν από τις επιθέσεις και στην ανάπτυξη μιας σειράς αμυντικών δυνατοτήτων στον κυβερνοχώρο με στόχο την αποτελεσματική ανίχνευση και αποτροπή.

Σύμμαχοι και εταίροι θα έπρεπε να είναι σε συνεχή ετοιμότητα για την αντιμετώπιση πιθανών αποδιοργανωτικών εξελίξεων σε πεδία όπως των πληροφοριών και των επικοινωνιών, των γνωστικών και βιολογικών επιστημών καθώς και της ρομποτικής και της νανοτεχνολογίας. Οι πιο καταστροφικές περιόδους της ιστορίας τείνουν να είναι εκείνες στις οποίες τα μέσα της επίθεσης έχουν αποκτήσει το πάνω χέρι στην τέχνη της διεξαγωγής πολέμου.

Επομένως κρίθηκε επιτακτική η εφαρμογή μεταρρυθμίσεων για τη δημιουργία μιας πιο ευκίνητης συμμαχίας. Η Στρατηγική Αντίληψη του NATO ενθάρρυνε τον Γενικό Γραμματέα να προχωρήσει με μια ατζέντα διοικητικών και άλλων μεταρρυθμίσεων που αποσκοπούν στην παραγωγή μιας συμμαχίας που είναι πιο λιτή, πιο ικανή να πάρει αποφάσεις και πιο αποτελεσματική και αποδοτική, καθότι, σε σύγκριση με τις πρώτες δεκαετίες ζωής του, το NATO μεταξύ του 2010 και του 2020

²⁸ «Missile Defense», NATO Multimedia Library, (με ημερομηνία πρόσβασης 29/8/2019), <http://www.natolibguides.info/missiledefence>

²⁹ «Cyber defence», NATO, (με ημερομηνία πρόσβασης 29/03/2019), https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_78170.htm

είναι πιθανό να εμφανιστεί λιγότερο συχνά στο προσκήνιο των παγκόσμιων υποθέσεων. Αντ' αυτού, θα ριχτεί σε μια ποικιλία ρόλων, άλλοτε ως ηγέτης, ή σε άλλους χρόνους ως δύναμη υποστήριξης μοιράζοντας το φάτα της δημοσιότητας της εμπλοκής με συνεργάτες και φίλους. Όλο αυτό το διάστημα, θα πρέπει να τηρεί επιφυλακτικό μάτι σε κινδύνους που θα μπορούσαν να προκύψουν κοντά στην κατοικία τους, διατηρώντας παράλληλα μια διορατική εστίαση στον τρόπο ανταπόκρισης στους κινδύνους που ενδέχεται να ανακύψουν σε απομακρυσμένες τοποθεσίες.

Για τη Συμμαχία του 1960, η άμυνα και η ύφεση ήταν δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Για το NATO του 2020, η δίδυμη επιτακτική ανάγκη είναι να εξασφαλίζεται για όλα τα μέλη του ασφάλεια και δυναμική συμμετοχή πέρα από την περιοχή της συνθήκης για την ελαχιστοποίηση των απειλών. Για να το επιτύχει, το NATO πρέπει να έχει τη συνεχή δέσμευση και την ενωμένη προσπάθεια των μελών. Επίσης η Συμμαχία πρέπει να προσδιορίσει και να εξασφαλίσει τους πόρους που απαιτούνται για την στήριξη αυτών των υποχρεώσεων.

1.3 Σύνοδοι Κορυφής

Το 1949, τα κράτη μέλη που συντέλεσαν στην ίδρυση του NATO συναντήθηκαν για συνεργασία μεταξύ τους, με κοινούς στρατηγικούς ορίζοντες και πίστη στις δημοκρατικές αξίες περνώντας αγκαλιασμένοι το κατώφλι του νέου κόσμου ύστερα από το τέλος του πολέμου. Στα χρόνια από τότε, η Συμμαχία έχει λάβει πολυάριθμα και ποικιλόμορφα μαθήματα για το ότι πρέπει συνεχώς να προσαρμόζεται στις απαιτήσεις της πολιτικής και της τεχνολογικής αλλαγής πάντα με μία κριτική ματιά επί των αλλαγών. Κοινή πεποίθηση όλων των μελών είναι το γεγονός ότι: «Η Στρατηγική Έννοια του NATO πρέπει να αρχίζει και να τελειώνει με τα κύρια ιδεώδη του NATO».³⁰

Παρακάτω, παρουσιάζονται τα πιο σημαντικά σημεία και οι αποφάσεις, οι οποίες λήφθηκαν κατά τις τελευταίες Συνόδους Κορυφής του NATO, που έλαβαν χώρα μετά τη διατύπωση και υιοθέτηση του τελευταίου Στρατηγικού Δόγματος της Συμμαχίας στη Λισσαβόνα το 2010, ήτοι της Συνόδου στο Σικάγο το 2012, στην Ουαλία το 2014, στη Βαρσοβία το 2016 και στις Βρυξέλλες το 2018.

1.3.1 Σύνοδος Κορυφής στο Σικάγο. Στη Σύνοδο Κορυφής του Σικάγο, η οποία διεξήχθη τον Μάιο του 2012, έγινε σαφές ότι το NATO μετατρέποταν από έναν

³⁰ «Strategic Concepts», NATO, (με ημερομηνία πρόσβασης 27/9/2019), https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_56626.htm

αμυντικό οργανισμό, σε ένα πολιτικό περιφερειακό παγκόσμιο οργανισμό για την Άμυνα και την Ασφάλεια.³¹ Στα συμπεράσματα της Συνόδου αναφέρεται σαφώς ότι «το κόστος αναπτύξεως δυνάμεων σε επιχειρήσεις του NATO αφορούν κάθε έθνος για τις δικές του δυνάμεις», ενώ οι στόχοι αποκτήσεως συγκεκριμένων δυνατοτήτων από όλους μετατοπίζονται στο 2020. Περαιτέρω η ανάπτυξη ορισμένων ικανοτήτων θα επιτευχθεί μέσω της Έξυπνης Άμυνας (Smart Defence),³² όπου πρόκειται ουσιαστικά για τη συνεργασία των κρατών-μελών του NATO στην ανάπτυξη κοινών ικανοτήτων-δυνατοτήτων.

Τα θέματα με τη Ρωσία παρουσίασαν σε γενικές γραμμές στασιμότητα. Συμπληρωματικά αναφέρθηκε ότι συνεχίζεται το «Moratorium» για τη Συνθήκη CFE από το 2007 λόγω της καταγγελίας της Μόσχας και της μη αναθεώρησης της Συνθήκης, ώστε να αντιμετωπισθούν οι αλλαγές που έγιναν στην Ανατολική Ευρώπη και σε βάρος της Ρωσίας, καθώς και η προσπάθεια ένταξης στο NATO της Ουκρανίας και της Γεωργίας. Τα προγράμματα, PfP,³³ Μεσογειακού Διαλόγου,³⁴ Πρωτοβουλίας Κωνσταντινούπολης του 2004 και 2011³⁵ προβλεπόταν να συνεχιστούν έτσι ώστε το NATO ως Οργανισμός να έχει περισσότερες επιλογές χωρίς να είναι αναγκαίο όλες οι χώρες των προαναφερθεισών δραστηριοτήτων να γίνουν πλήρη μέλη του. Στο θέμα ένταξης των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων όπως το Μαυροβούνιο, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη και η Σερβία φάνηκε ότι, «υπάρχει δρόμος ακόμη», ενώ δεν τέθηκε καθόλου το θέμα του Κοσόβου. Η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας³⁶ όμως φάνηκε ότι πληροί τα τεθέντα κριτήρια από το NATO, πλην όμως, αγκάθι αποτέλεσε η απόφαση του Βουκουρεστίου του 2008,³⁷

³¹ «Chicago Summit Declaration», North Atlantic Treaty Organization, (ημερομηνία πρόσβασης 27/9/2019), https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_87593.htm

³² «Smart Defence» NATO Review Magazine, (ημερομηνία πρόσβασης 06/04/2019), <https://www.nato.int/docu/review/Topics/EN/Smart-Defence.htm>

³³ «NATO: Partnership for Peace», FDFA, (ημερομηνία πρόσβασης 02/04/2019), <https://www.eda.admin.ch/eda/en/home/foreign-policy/international-organizations/nato.html>

³⁴ «NATO Mediterranean Dialogue», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης 02/04/2019), https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_60021.htm, και για την εξέλιξη του Μεσογειακού Διαλόγου βλ. Lesser Ian, Brandsma Charlotte, Basagni Laura, Bruno Lété (eds.), The Future of NATO's Mediterranean Dialogue Perspectives on Security, Strategy and Partnership, The German Marshall Fund of the United States, Washington, 2018

³⁵ «Istanbul Cooperation Initiative (ICI) - Reaching out to the broader Middle East» NATO, (ημερομηνία πρόσβασης 03/04/2019), https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_58787.htm?

³⁶ Πλέον, Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας μετά την υπογραφή της διμερούς Συνθήκης των Πρεσπών το Ιούνιο του 2018, αντικαθιστώντας την προσωρινή ονομασία της Ενδιάμεσης Συμφωνίας του 1995 πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας.

³⁷ Δηλαδή πρώτα επίλυση της διαφοράς για την ονομασία με την Ελλάδα και μετά ένταξη.

παρ' όλα αυτά παρέμεινε ενεργό το ζήτημα πράγμα που επαναλήφθηκε και στα συμπεράσματα της Συνόδου αυτής. Η προσπάθεια της ηγεσίας των Σκοπίων συνεπικουρούμενη από την Τουρκία και την Σλοβενία (και ως ένα βαθμό από το Ηνωμένο Βασίλειο), τελικά δεν είχε θετικά αποτελέσματα. Τέλος, σε ότι αφορά στις εξελίξεις στο Αφγανιστάν, οι συνθήκες που επικρατούσαν στην περιοχή κατέστησαν σαφές ότι, κατ' ελάχιστο οι στόχοι των ΗΠΑ και της Συμμαχίας δεν είχαν επιτευχθεί. Σχετικά με τη δράση του «Ισλαμικού Κράτους», τα συμμαχικά κράτη φάνηκε να έχουν θορυβηθεί αρκετά από το εύρος των δυνατοτήτων, τη βαρβαρότητα των ενεργειών και τη σημαντική χρηματοδότηση της τρομοκρατικής αυτής οργάνωσης. Κατέστη σαφές πως, ο μόνος τρόπος αντιμετώπισής του είναι η χρήση βίας, ενώ ήδη δημιουργείτο συνασπισμός κρατών τα οποία θα αξιολογούσαν επιλογές, όπως η χρήση αεροπορικών χτυπημάτων ακριβείας θέσεων της οργάνωσης. Παράλληλα, η Συμμαχία ανανέωσε την εταιρική της σχέση με την κυβέρνηση του Ιράκ και δήλωσε πως θα παρέχει έμπρακτη υποστήριξη εφόσον κάτι τέτοιο της ζητηθεί. Οι εξελίξεις στην περιφέρεια του NATO και οι αναδυόμενες προκλήσεις, οδήγησαν σε σειρά αποφάσεων στη σύνοδο κορυφής με στόχο τη διασφάλιση της ετοιμότητας της Συμμαχίας απέναντι σε αυτές, θέτοντας σε προτεραιότητα μάλιστα την ασφάλεια στα ανατολικά σύνορα.

1.3.2 Σύνοδος κορυφής στην Ουαλία. Στη σύνοδο κορυφής στην Ουαλία το 2014,³⁸ το ζήτημα που απασχόλησε περισσότερο τις εργασίες ήταν οι εξελίξεις μεταξύ Ρωσίας και Ουκρανίας. Η κινητοποίηση της ρωσικής πλευράς έθιξε σημαντικά το «όραμα για μία Ευρώπη ολοκληρωμένα ελεύθερη και ειρηνική». Οι σύμμαχοι προέβησαν στην καταγγελία της προσάρτησης της Κριμαίας και υιοθετήθηκε ένα Σχέδιο Ετοιμότητας Δράσης, με συνεχή και έντονη τη συμμαχική παρουσία στην Ανατολική Ευρώπη,³⁹ ειδικά επικεντρωμένο στη Ρωσία, πάντα στο πλαίσιο που πηγάζει από το άρθρο 5. Στο ίδιο μήκος κύματος το NATO επιβεβαίωσε τις προθέσεις και την προσήλωσή του στην ενδυνάμωση της NATO-ουκρανικής

³⁸ «Wales Summit Declaration», North Atlantic Treaty Organization, (ημερομηνία πρόσβασης 03/04/2019), https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm

³⁹ Αυτό έχει σχεδιαστεί για να εξασφαλίσει υψηλό δείκτη προσαρμοστικότητας των Συμμάχων σε σχέση με τη στρατιωτική και στρατηγική πραγματικότητα της Συμμαχίας. Οι Σύμμαχοι περιέγραψαν τα σχέδια για τη σύσταση κοινής επιχειρησιακής ομάδας πολύ υψηλής ετοιμότητας (VJTF) ικανής να αναπτυχθεί μέσα σε λίγες μέρες, η οποία θα αποτελέσει κομμάτι της υπάρχουσας δύναμης αντίδρασης του NATO. Το Ηνωμένο Βασίλειο έχει δεσμεύσει μια ομάδα μάχης και μια έδρα ταξιαρχίας. Οι σύμμαχοι συμφώνησαν να παράσχουν συνεχή παρουσία στην Ανατολική Ευρώπη σε περιστροφική βάση και να εργαστούν σε ένα ενισχυμένο πρόγραμμα άσκησης.

Επιτροπής,⁴⁰ προσκαλώντας τον Ουκρανό πρόεδρο στη Σύνοδο. Ένα επόμενο σημαντικό ζήτημα, ήταν η οικονομική αναπροσαρμογή των μελών της συμμαχίας, στο στόχο του 2% του εκάστοτε ΑΕΠ κάθε χώρας προς τη χρηματοδότηση των αμυντικών τους δαπανών σε ορίζοντα δεκαετίας, με ένα ποσοστό της τάξεως του 20% να διατίθεται αποκλειστικά στην αγορά και στην αναβάθμιση αμυντικού εξοπλισμού.

Στο πεδίο της Μέσης Ανατολής τα ζητήματα τα οποία απασχόλησαν τη Σύνοδο ήταν οι σχέσεις της Συμμαχίας με το Ιράκ, οι εξελίξεις στο Αφγανιστάν και ο ολοένα αυξανόμενος κίνδυνος της δράσης του ISIL σε Ιράκ και Συρία κυρίως. Όσον αφορά το Ιράκ, το NATO εξέφρασε την στήριξή του στις δεσμεύσεις της NATO-ιρακινής συνεργασίας, αναλαμβάνοντας περαιτέρω πρωτοβουλίες στην εκπαίδευση και προετοιμασία των δυνάμεων ασφαλείας της χώρας στους τομείς του πολιτικού διαλόγου, της προστασίας συνόρων, της στρατηγικής επικοινωνίας κλπ. Επιπρόσθετα έγινε λόγος για ανάληψη οργανωτικού ρόλου της συμμαχίας σχετικά με την αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας στο πληγέντα λαό του Ιράκ.⁴¹ Το 2014 σηματοδότησε το κλείσιμο ενός δεκαετούς κύκλου εμπλοκής και παρουσίας της συμμαχίας στο Αφγανιστάν. Οι προηγούμενες δεσμεύσεις του Σικάγο και της Λισσαβόνας έθεταν το ζήτημα του Αφγανιστάν ως ύψιστη προτεραιότητα για τη Συμμαχία, μέσω της αποστολής υλικοτεχνικής υποστήριξης, εκπαίδευσης και χρηματοδότησης της ASFN. Ενώ στο ίδιο πλαίσιο προέκυψε και η εταιρική σχέση NATO – Αφγανιστάν στη Λισσαβόνα.⁴² Με το βλέμμα στο μέλλον αποφασίστηκε πλήρως η τήρηση αυτών των δεσμεύσεων και τονίστηκε η θέληση για συμφωνία με την κυβέρνηση της χώρας για την περαιτέρω παρουσία και κατανομή στρατευμάτων της Συμμαχίας στο Αφγανιστάν μετά το 2015, καθώς χωρίς επίσημη υπογραφή συνθήκης θα ήταν αδύνατη η παραμονή των NATOϊκών στρατευμάτων. Επιπλέον, τέθηκε επί χάρτου η ουσιαστικότερη ενδυνάμωση των δεσμών ανάμεσα στα κράτη – μέλη και η εξέλιξη του δόγματος περί «Συλλογικής Άμυνας».

⁴⁰ Η επιτροπή αυτή υφίσταται καθώς η Ουκρανία δεν αποτελεί μέλος της Συμμαχίας, καθιερώθηκε το 1997.

⁴¹ «Relations with Iraq», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης 01/04/2019), https://www.nato.int/cps/su/natohq/topics_88247.htm

⁴² Moore, Rebecca, «NATO'S partners in Afghanistan: Impact and Purpose», Revista UNISCI, no. 22, 2010, σσ. 92-115, (ημερομηνία πρόσβασης 10/04/2019), <https://www.redalyc.org/html/767/76712438007/>

1.3.3 Σύνοδος Κορυφής στη Βαρσοβία. Στη Σύνοδο Κορυφής της Βαρσοβίας το 2016,⁴³ οι Σύμμαχοι συμφώνησαν να ενισχύσουν τη στρατιωτική παρουσία του NATO στο ανατολικό τμήμα της Συμμαχίας, με τέσσερα τάγματα στην Εσθονία, τη Λετονία, τη Λιθουανία και την Πολωνία, εκ περιτροπής. Αυτά τα τάγματα, τα οποία θα έχουν κυρίως αμυντικό προσανατολισμό, θα είναι ισχυρά, πολυεθνικής σύνθεσης, αποδεικνύοντας έτσι τη δύναμη του δεσμού, που έχουν τα συμμαχικά κράτη και καθιστώντας σαφές ότι, οποιαδήποτε επίθεση σε ένα Σύμμαχο θα αντιμετωπίζεται από τις δυνάμεις ολόκληρης της Συμμαχίας. Εγκρίθηκε επίσης από τη Συμμαχία η εγκατάσταση δυνάμεων στη νοτιοανατολική πλευρά της με σκοπό την ενίσχυση της ετοιμότητας και της διαλειτουργικότητας των αεροπορικών και ναυτικών δυνάμεων στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας.

Επίσης, αποφασίστηκε να ξεκινήσει ένα πρόγραμμα για την εκπαίδευση και την ανάπτυξη των δυνατοτήτων της επαγγελματικής κατάρτισης των Ενόπλων Δυνάμεων και των Δυνάμεων Ασφαλείας του Ιράκ, σε συνέχεια των αποφάσεων της συνόδου του 2014, κάτι το οποίο αποτελούσε κλειδί για την καταπολέμηση του ISIL. Οι προετοιμασίες είχαν τεθεί σε εξέλιξη για την παροχή στρατηγικών συμβουλών και τη στήριξη της μεταρρύθμισης του τομέα της ασφάλειας, ενώ παράλληλα προβλεπόταν η εκπαίδευση εκατοντάδων Ιρακινών Αξιωματικών στην Ιορδανία. Ο στόχος ήταν μέσα στους επόμενους μήνες, 350 ιρακινοί Αξιωματικοί να εκπαιδευτούν σε βασικούς τομείς, όπως η στρατιωτική ιατρική και η αντιμετώπιση των αυτοσχέδιων εκρηκτικών μηχανισμών.⁴⁴ Η ανάπτυξη και βελτίωση των δυνατοτήτων των Ενόπλων Δυνάμεων και των Δυνάμεων Ασφαλείας του Ιράκ θα ήταν εχέγγυο της σταθερότητας που θα μπορούσε να προσφέρει η Συμμαχία και πέρα από τα σύνορά της. Ταυτόχρονα κρίθηκε αναγκαία η στήριξη της κοινής προσπάθειας για την καταπολέμηση του ISIL. Οι Σύμμαχοι συμφώνησαν να παρέχουν άμεση στήριξη στο Συνασπισμό για την αντιμετώπιση του ISIL. Ο στόχος του προγράμματος ήταν να αποτελέσει ένα ξεκάθαρο μήνυμα για την αποφασιστικότητα της Συμμαχίας στην αντιμετώπιση της τρομοκρατίας.

Επιπρόσθετα, συμφωνήθηκε η έναρξη μιας νέας επιχείρησης για την ασφάλεια στη θάλασσα της Μεσογείου, με την ονομασία «Φύλακας της Θάλασσας»

⁴³ «Warsaw Summit Communiqué», North Atlantic Treaty Organization, (ημερομηνία πρόσβασης 02/04/2019), https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm

⁴⁴ Ghazal Mohammad, «350 Iraqi officers to be trained in Jordan by November — NATO», The Jordan Times, (ημερομηνία πρόσβασης 10/9/2019), <http://www.jordantimes.com/news/local/350-iraqi-officers-be-trained-jordan-november-%E2%80%94-nato>

(Sea Guardian). Το πεδίο εφαρμογής αυτής της επιχείρησης ήταν κατά κάποιο τρόπο διευρυμένο, συμπεριλαμβανομένης της ενημέρωσης της επιχειρησιακής κατάστασης, της καταπολέμησης της τρομοκρατίας και της ανάπτυξης ικανοτήτων. Μετά την απόφαση του Συμβουλίου, στο πλαίσιο αυτής της επιχείρησης υπήρξε η πρόβλεψη για επιπρόσθετες αποστολές, όπως η υπεράσπιση της ελευθερίας της ναυσιπλοΐας, η διεξαγωγή επιχειρήσεων απαγόρευσης και προστασία υποδομών ζωτικής σημασίας.

Τα κράτη-μέλη της Συμμαχίας, αναγνωρίζοντας τον κυβερνοχώρο ως έναν επιχειρησιακό τομέα, που έχει εφαρμογή και στην ξηρά και στον αέρα, αλλά και στη θάλασσα, αποφάσισαν να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην εκπαίδευση στον κυβερνοχώρο και στον προγραμματισμό. Η στάση της Συμμαχίας υπερτόνιζε την ενίσχυση της συλλογική της άμυνας σε όλους τους τομείς. Οι Σύμμαχοι επίσης, δεσμεύτηκαν στην ενίσχυση της δικής τους άμυνας στον κυβερνοχώρο και στην ανταλλαγή περισσότερων πληροφοριών και βέλτιστων πρακτικών ως κύρια προτεραιότητα. Τέλος, οι Σύμμαχοι ανέλαβαν τη δέσμευση να συνεχίσουν να ενισχύουν την ανθεκτικότητα της Συμμαχίας και να αναπτύξουν την ατομική και τη συλλογική τους ικανότητα να μπορούν να αντισταθούν σε κάθε μορφή ένοπλης επίθεσης. Η ετοιμότητα του πολιτικού τομέα αποτελεί κεντρικό πυλώνα της ανθεκτικότητας των Συμμάχων και έναν κρίσιμο καταλύτη για τη συλλογική άμυνα της Συμμαχίας.

1.3.4 Σύνοδος Κορυφής στις Βρυξέλλες. Κλείνοντας, οι εργασίες της Διάσκεψης στις Βρυξέλλες το 2018, περιστράφηκαν γύρω από πέντε βασικές προτεραιότητες. Αυτές ήταν η δικαιότερη και αποδοτικότερη κατανομή βαρών, η συλλογική άμυνα και η αποτρεπτικότητα σε συνδυασμό με τις σχέσεις NATO – Ρωσίας, η σταθερότητα μέσα στους κόλπους του NATO, η καταπολέμηση της τρομοκρατίας, ο εκμοντερνισμός της Συμμαχίας και η συνεργασία NATO – ΕΕ.⁴⁵

Η κατανομή βαρών, θα πρέπει να τονισθεί πως ήταν από τις εντονότερες συζητήσεις. Θεωρήθηκε ένα θέμα το οποίο εξασφαλίζει τη συνοχή, την αλληλεγγύη και την αξιοπιστία ανάμεσα στους εταίρους και την ίδια τη Συμμαχία. Οι στόχοι οι οποίοι είχαν τεθεί στις προηγούμενες συνόδους, η χρήση 2% του ΑΕΠ για την άμυνα, η επένδυση του 20% αυτού στις νέες δυνατότητες και η ενίσχυση της ικανότητας ανάπτυξης, της βιωσιμότητα και της διαλειτουργικότητας των συμμαχικών δυνάμεων, φαίνεται από τις αναλύσεις να έχουν θέσει τα κράτη μέλη προς αυτή την

⁴⁵ «Brussels Summit Declaration», North Atlantic Treaty Organization, (ημερομηνία πρόσβασης 02/9/2019), https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156624.htm

κατεύθυνση και είναι ένα στοιχείο ξεκάθαρα αναγνωρίσιμο. Διαβάζοντας κανείς την παράγραφο 14 από τη διακήρυξη της Συνόδου στην Ουαλία φαίνεται ξεκάθαρα η τάση αυτή: «Συμφωνούμε να αντιστρέψουμε την τάση της μείωσης των αμυντικών προϋπολογισμών, να χρησιμοποιήσουμε αποτελεσματικότερα τα κεφάλαιά μας και να προωθήσουμε μια πιο ισορροπημένη κατανομή των δαπανών και των ευθυνών. Η συνολική μας ασφάλεια και άμυνα εξαρτάται τόσο από το πόσα δαπανούμε όσο και από το πώς το ξοδεύουμε». Ως αποτέλεσμα στο τελικό έγγραφο της Συνόδου των Βρυξελλών βλέπουμε πως όλοι οι Σύμμαχοι έχουν αρχίσει να αυξάνουν τις αμυντικές δαπάνες, τα 2/3 των οποίων έχουν εθνικά σχέδια να φτάσουν το στόχο 2% του ΑΕΠ έως το 2024, ενώ η Ευρώπη και ο Καναδάς προβλέπεται να δαπανήσουν επιπλέον 266 δισεκατομμύρια δολάρια για την άμυνα.⁴⁶

Η κρίση στην Κριμαία έφερε στο προσκήνιο την άσκηση πολιτικής διπλής κατεύθυνσης στις σχέσεις της Συμμαχίας με τη Ρωσία. Από τη μία πλευρά η απάντηση στην προκλητικότητα μέσω ισχυρής αμυντικής επίδοσης και αποτρεπτικότητας και ταυτόχρονα έντονος, στιβαρός και εποικοδομητικός διάλογος και επικοινωνία από την άλλη. Όπως ξεκάθαρα φαίνεται και στη διακήρυξη της Συνόδου, στην παράγραφο 9, «Δεν μπορεί να υπάρξει επιστροφή στη συνήθη αλληλεπίδραση, μέχρι να υπάρξει σαφής, εποικοδομητική αλλαγή στις ενέργειες της Ρωσίας που να αποδεικνύει τη συμμόρφωσή της με το διεθνές δίκαιο και τη διεθνή του νομοθεσία και τις υποχρεώσεις και ευθύνες που συνεπάγονται».

Με αφορμή τις ρωσο-ουκρανικές εξελίξεις, άνοιξε ένας ευρύς κύκλος συζητήσεων και τοποθετήσεων σε σχέση με την κυρίαρχη ευθύνη της Συμμαχίας σε ζητήματα αποτρεπτικότητας και συλλογική αμύνης, με μετακύλιση του κέντρου ενδιαφέροντος στην Ανατολική Ευρώπη. Σε άμεση συνάρτηση των αποφάσεων για την ανάπτυξη των πολυεθνικών δυνάμεων σε Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία και Πολωνία, βλέπουμε και την ανάπτυξη μίας πολυεθνικής ταξιαρχίας στη Ρουμανία και την αυξανόμενη παρουσία στον ευρύτερο χώρο της Μαύρης Θάλασσας. Έτσι φτάσαμε σε μία πιο γενική συζήτηση όπου οι εργασίες της Συμμαχίας επικεντρώθηκαν κυρίως στα ζητήματα ετοιμότητας και ενισχύσεως των

⁴⁶ Αξίζει να σημειωθεί ότι άλλες οι αναφορές και οι στατιστικές αναλύσεις στην κατανομή των βαρών, εμφανίζονται στο κείμενο της δήλωσης σχετικά με την αποτρεπτική στάση και την άμυνα, τις πυρηνικές ρυθμίσεις και την ευρωπαϊκή άμυνα.

ανεπτυγμένων δυνάμεων⁴⁷ σε κάθε περίπτωση καθώς και διευκολύνσεις σε ζητήματα μετακίνησης και κινητικότητας.⁴⁸

Το τρίτο σημείο αναφοράς, όπως τονίσαμε, ήταν η σταθερότητα της συμμαχίας, ειδικά υπό το πρίσμα της εξάπλωσής της και η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας στην ευρύτερη περιοχή στα νοτιοανατολικά της όρια. Όσον αφορά την τρομοκρατία, ξεχώρισαν τρία σημεία κλειδιά: Αποτρεπτικότητα και άμυνα απέναντι στις απειλές από το Νότο,⁴⁹ Συμβολή και συνεισφορά στις προσπάθειες διαχείρισης της κρίσης στον Νότο και Συνεργασίες και υποστήριξη στην ανάπτυξη του Νότου. Η σταθερότητα της Συμμαχίας πέρα από την αντιμετώπιση των εξωτερικών προκλήσεων, βασίζεται και στην ελεγχόμενη εξάπλωση και εξέλιξή της. Μετά το θετικό αντίκτυπο της Συμφωνίας των Πρεσπών στην ενταξιακή πορεία της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, εξίσου θετική ήταν η στάση απέναντι στις ενταξιακές διεργασίες της Γεωργίας και της Ουκρανίας. Αρνητικό, κατά τα άλλα, ήταν το κλίμα για τη Βοσνία καθώς απέτυχε να ξεπεράσει τα εμπόδια που παρουσιάστηκαν κατά την επίσημη καταχώρηση στοιχείων σχετικά με το καθεστώς της αμυντικής ιδιοκτησίας της. Παρ' όλα αυτά το μήνυμα από τις Βρυξέλλες ήταν αισιόδοξο, καλώντας τις βοσνιακές αρχές να επιδοθούν σε όλες τις ενέργειες για την άρση των εμποδίων αυτών. Ο εκμοντερνισμός της Συμμαχίας ήταν το επόμενο κύριο

⁴⁷ Η απόφαση ορόσημο όσον αφορά την ετοιμότητα, είναι η πρωτοβουλία για την ετοιμότητα του ΝΑΤΟ: μία συγκρατημένη φιλοδοξία εντοπισμού 30 μεγάλων πολεμικών πλοίων, 30 ταγμάτων βαρέως ή μεσαίου ελιγμού και 30 αεροπορικών μοιρών, με δυνάμεις ενεργοποίησης, έτοιμες για ανάπτυξη εντός 30 ημερών ή και λιγότερο.

⁴⁸ Όσον αφορά τις ενισχύσεις και την στρατιωτική κινητικότητα, οι ηγέτες των συμμάχων έθεσαν πέντε βασικές προτεραιότητες:

- την εξασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των συμμαχικών δυνάμεων σε όλη την επικράτεια του ΝΑΤΟ, γεγονός που απαιτεί ειδικότερα την αντιμετώπιση τυχόν άρνησης της περιοχής πρόσβασης (A2 / AD).
- την αντιμετώπιση των νομοθετικών και διαδικαστικών εμποδίων για τις ενισχύσεις
- την ενίσχυση της διοίκησης και του ελέγχου
- την αύξηση των δυνατοτήτων μεταφοράς και την αναβάθμιση των υποδομών.

⁴⁹ Με τον όρο Νότο, αναφερόμαστε στο «Package on the South» της παραγράφου 55 της διακήρυξης της Συνόδου, η οποία αναφέρεται στην ευρύτερη περιοχή που βρίσκεται σε αλληλεπίδραση και επαφή με τα νοτιοανατολικά όρια της Συμμαχίας

θέμα που απασχόλησε τη Σύνοδο.⁵⁰ Από τις διαδικασίες εκμοντερνισμού προέκυψε μία νέα Κοινή Διοίκηση για τον Ατλαντικό με έδρα το Norfolk των Ηνωμένων Πολιτειών με σκοπό την επίβλεψη και την προστασία των υπερατλαντικών γραμμών επικοινωνίας, ως απάντηση στην αυξημένη υποθαλάσσια δραστηριότητα της Ρωσίας στον Ατλαντικό, προέκυψε η ίδρυση μίας νέας διοικητικής δομής υποστήριξης και ενεργοποίησης στο Ulm της Γερμανίας για να επιτελεί επιβλέποντα ρόλο στο ζήτημα της υποστήριξης των ενισχύσεων σε ολόκληρη την Ευρώπη και τέλος προέκυψε η δημιουργία ενός κέντρου ψηφιακής προστασίας στο Βέλγιο με σκοπό το συντονισμό των επιχειρήσεων του NATO και την ασφάλειά τους στον κυβερνοχώρο. Το τελευταίο σχετίζεται με την ιδιαίτερη έμφαση που έδωσε η Σύνοδος στην βελτίωση της ικανότητας του NATO να ανταποκρίνεται στις υβριδικές απειλές. Έτσι αποφασίστηκε από τους ηγέτες να δημιουργηθούν ομάδες υβριδικής υποστήριξης με προληπτικό προσανατολισμό αντίδρασης. Τέλος οι ηγέτες των συμμαχικών κρατών ανέθεσαν στη Σύνοδο μία λειτουργική αναθεώρηση της έδρας του NATO για την περαιτέρω ενίσχυση της αποδοτικότητας, της αποτελεσματικότητας και της προσαρμοστικότητας των δομών του Οργανισμού.

Κλείνοντας τη Σύνοδο των Βρυξελλών, το τελευταίο σημείο ιδιάζουσας σημασίας το οποίο τέθηκε προς συζήτηση, ήταν οι σχέσεις του NATO με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Διάσκεψη Κορυφής της Βαρσοβίας το 2016, σηματοδότησε μία σημαντική πρόοδο στις σχέσεις NATO-ΕΕ με την υιοθέτηση κοινής δήλωσης ορόσημο, υπογεγραμμένη από τον Γενικό Γραμματέα του NATO, τον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η κοινή

⁵⁰Αφίσα για το ζήτημα του εκμοντερνισμού της Συμμαχίας, από τη Σύνοδο των Βρυξελλών.

HOW IS NATO MODERNIZING?
As global security threats have changed, so has NATO.

COMMAND STRUCTURE Creation of Joint Force Command for the Atlantic in Norfolk, Virginia, USA & Enablement Command for Logistics in Ulm, Germany	CYBER VIGILANCE New Cyber Operations Center & standby Cyber Rapid Reaction teams, to respond to cyber attacks.	ENHANCED READINESS Certified availability of 30 battalions, 30 fighter squadrons, & 30 combat ships within 30 days of a crisis.	GREATER MOBILITY Collaboration with European Union so Alliance can quickly & decisively move to deter & defend against attack.	HYBRID PREPAREDNESS Creation of Counter Hybrid Support Teams to strengthen Allies' resiliency to counter threats.
---	--	---	--	---

@USNATO #NATOSUMMIT

δήλωση περιελάμβανε την υιοθέτηση κοινής γραμμής 74 προτάσεων, για ενισχυμένη συνεργασία σε σχέση με ένα ευρύ φάσμα θεμάτων. Αυτές οι προτάσεις σηματοδότησαν πραγματικά μια πολιτική καμπή και αλλαγή νοοτροπίας στις σχέσεις NATO-ΕΕ.

Η διακήρυξη της Συνόδου των Βρυξελλών προβλέπει πως η εφαρμογή των συμφωνηθέντων, από κοινού, στόχων θα δώσει νέα ώθηση στις ευρωνατοϊκές σχέσεις. Μια νέα κοινή δήλωση NATO-ΕΕ που εγκρίθηκε την παραμονή της Συνόδου επιβεβαιώνει ορισμένους από τους τομείς συνεργασίας που προσδιορίστηκαν ακριβέστερα, όπως η ασφάλεια στη θάλασσα, ο υβριδικός πόλεμος και η φροντίδα για την ανάπτυξη ικανοτήτων για τους εταίρους. Περιλαμβάνει επίσης τις προτεραιότητες για περαιτέρω πρόοδο, ιδίως σχετικά με τη στρατιωτική κινητικότητα, την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, τις απειλές και το σημαίνοντα ρόλο των γυναικών στην ειρήνη και την ασφάλεια. Όπως και σε προηγούμενες δηλώσεις, οι ηγέτες των συμμάχων αναγνώρισαν επίσης τις πρόσφατες προσπάθειες ενίσχυσης της ευρωπαϊκής άμυνας ως ουσιώδους σημασίας και τη συμβολή τους στη δίκαιη κατανομή των βαρών εντός της ΕΕ.

1.4 Επέτειος 70 Χρόνων Συμμαχίας.

Πριν συνεχίσουμε στο επόμενο κεφάλαιο, κρίνεται σκόπιμο να γίνει μία μικρή αναφορά στο σήμερα και στις διακηρύξεις και δηλώσεις για την επέτειο των 70 χρόνων της συμμαχίας. Στις 12 Απριλίου 2019 η Αναπληρωτής Γενικός Γραμματέας του NATO Rose Gottemoeller έδωσε το στίγμα για τα «βήματα μπροστά» της Συμμαχίας: «Έχουμε μεγαλώσει σε μέγεθος από το 1949 - από 12 έως σύντομα 30 Συμμάχους. Η εξάπλωση του χώρου ειρήνης και σταθερότητας και ο εμπλουτισμός της Συμμαχίας μας με νέες φωνές, νέες εμπειρίες και νέες δυνατότητες δείχνουν το πόσο έχουμε σίγουρα εκσυγχρονιστεί, με περισσότερες γυναίκες να συμμετέχουν και να εξέρχονται από ομοιόμορφες, αλλά και διαφορετικές εθνικότητες και ομάδες δεξιοτήτων» Επίσης τόνισε: «Βρισκόμαστε σε μια περίοδο μεγάλου ανταγωνισμού εξουσίας και οι ίδιες οι αξίες που στηρίζουν τη φιλελεύθερη παγκόσμια τάξη - ελευθερία, δημοκρατία, κράτος δικαίου - βρίσκονται υπό πίεση. Σκληρό έργο, αλλά σε εβδομήντα χρόνια, το NATO είναι σε καλή κατάσταση. Παραμένει η ισχυρότερη στρατιωτική συμμαχία στον κόσμο και ένα αγκυροβόλιο σταθερότητας σε ταραχώδη νερά. Η συμμαχία θα μας οδηγήσει μέσα από το νέο, το πιο τεταμένο και αβέβαιο

περιβάλλον».⁵¹ Στο ίδιο μήκος κύματος κυμάνθηκαν και οι δηλώσεις του Αμερικανού πρέσβη στην Αθήνα Geoffrey Pyatt καταδεικνύοντας την αναγκαιότητα του νέου ορίζοντα της χώρας μέσα στη Συμμαχία: «Μετά την ένταξη στο NATO το 1952, η Ελλάδα αντιμετώπισε αυτές τις προκλήσεις μαζί με εμάς και η αυξανόμενη σημασία της ως πυλώνας της περιφερειακής σταθερότητας σημαίνει ότι θα είναι ο καλύτερος εταίρος της Βόρειας Μακεδονίας στην ένταξη της χώρας αυτής ως ο 30ός Σύμμαχος του NATO. Νωρίτερα αυτόν τον μήνα, τιμήσαμε την 20ή επέτειο της ένταξης της Τσεχίας, της Ουγγαρίας και της Πολωνίας ως Συμμάχων στο Κέντρο Επιχειρήσεων NATO της Κρήτης, μια εξαιρετική μονάδα που συμβάλλει στην ασφάλεια και στη διαλειτουργικότητα. Η Ελλάδα έχει αυξήσει τις δεσμεύσεις της έναντι του NATO, στο Αφγανιστάν, στις αποστολές μας για την αστυνόμευση της Βαλτικής, με την κοινή διοίκηση στο Κέντρο Ταχείας Ανάπτυξης του NATO στη Θεσσαλονίκη και μέσω του αυξημένου ρόλου της στις ετήσιες ασκήσεις μας. Διατηρεί σταθερά το 2% του ΑΕΠ σε αμυντικές δαπάνες όπως έχει ορίσει το NATO και οι Αμερικανοί στρατιώτες μου λένε συνεχώς πόσο επαγγελματίες και φιλόξενοι είναι οι Έλληνες ομόλογοί τους. Είμαστε πολύ ευγνώμονες για τις συνεργασίες μας με την Ελλάδα, διμερώς και στο NATO».⁵²

1.4.1 Η διάσκεψη κορυφής του NATO στο Λονδίνο. Η διάσκεψη κορυφής του NATO στο Λονδίνο στις αρχές Δεκεμβρίου, για τον επίσημο εορτασμό των εβδομήντα χρόνων από την ίδρυση της συμμαχίας ανέδειξε μια διαφορετική άποψη από τις προαναφερόμενες στις προηγούμενες παραγράφους. Υπήρξαν κάποιες αποκλίνουσες απόψεις και αντιθέσεις παρά την ενότητα του χώρου. Ο πρόεδρος της Γαλλίας Εμ. Μακρόν περιέγραψε το NATO ως «εγκεφαλικά νεκρό» (brain-dead) κάπως άγαρμπα. Ανέφερε επίσης ότι δεν υπάρχει στρατηγικός συντονισμός στο πλαίσιο του NATO και ότι οι ΗΠΑ λειτουργούν μονομερώς είτε πρόκειται για τη Συρία (απόσυρση στρατευμάτων, εγκατάλειψη Κούρδων) είτε για άλλα θέματα. Ωστόσο υπέρμαχοι και επικριτές του NATO στον ευρωπαϊκό χώρο διαφαίνεται να βρίσκονται σε μια διαδικασία αναζήτησης τρόπων για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής άμυνας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Γερμανία από την πλευρά της ενώ στηρίζει το NATO, προωθεί ταυτόχρονα και την ανάπτυξη μορφών αμυντικής

⁵¹ «NATO Deputy Secretary General takes stock of 70 years of Euro-Atlantic Security at the NATO Defense College», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης 15/04/2019), https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_165696.htm

⁵² «Τζέφρεϊ Πάιατ: Για την 70ή επέτειο του NATO», ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, (ημερομηνία πρόσβασης 15/04/2019), <http://www.kathimerini.gr/1017113/article/epikairothta/politikh/tzefrei-paiat-gia-thn-70h-epeteio-toy-nato>

συνεργασίας στο πλαίσιο της ΕΕ (όπως τη μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία – PESCO). Από την πλευρά της και η νέα πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν αναδεικνύει το θέμα της Ευρωπαϊκής άμυνας ως προτεραιότητα.

Σελίδα σκόπιμα κενή

Κεφάλαιο Δεύτερο

Η Δομή του ΝΑΤΟ και η Αλληλεπίδρασή του στη Σύγχρονη Ευρωπαϊκή – Μεσογειακή Πραγματικότητα

2.1 Δομή Διοίκησης του ΝΑΤΟ

Οι κυριότεροι φορείς χάραξης πολιτικής και λήψης αποφάσεων μέσα στο ΝΑΤΟ είναι το Βόρειο-Ατλαντικό Συμβούλιο (North Atlantic Council – NAC), η Επιτροπή Αμυντικού Σχεδιασμού (Defense Planning Committee - DPC) και η Ομάδα Πυρηνικού Σχεδιασμού (Nuclear Planning Group – NPG).

2.1.1 Το Βόρειο-Ατλαντικό Συμβούλιο (NAC), διαθέτει αποτελεσματική πολιτική ισχύ και εξουσίες λήψης αποφάσεων. Αποτελείται από Μόνιμους Αντιπροσώπους όλων των χωρών μελών, οι οποίοι συνεδριάζουν σε τουλάχιστον εβδομαδιαία βάση. Το Συμβούλιο συνεδριάζει επίσης σε υψηλότερα επίπεδα που περιλαμβάνουν Υπουργούς Εξωτερικών, Υπουργούς Άμυνας ή Αρχηγούς Κυβερνήσεων, ωστόσο έχει παράλληλα ισχύ και εξουσίες λήψης αποφάσεων, ενώ οι αποφάσεις του φέρουν την ίδια βαρύτητα και ισχύ, ανεξαρτήτως του επιπέδου συνεδρίασης. Παράλληλα έχει σημαντική δημόσια εικόνα και εκδίδει δηλώσεις και ανακοινωθέντα που διασαφηνίζουν τις πολιτικές και αποφάσεις της Συμμαχίας στο ευρύ κοινό και σε κυβερνήσεις χωρών που δεν είναι μέλη του ΝΑΤΟ. Το Συμβούλιο είναι ο μοναδικός φορέας της συμμαχίας που αντλεί σαφώς την ισχύ του από τη Βόρειο-Ατλαντική Συνθήκη, ενώ έχει την ευθύνη βάσει της Συνθήκης να ιδρύει επιμέρους φορείς. Αποτελεί το σημαντικότερο φορέα λήψης αποφάσεων του ΝΑΤΟ. Όλες οι χώρες μέλη του ΝΑΤΟ απολαμβάνουν ισότιμο δικαίωμα να εκφράζουν τις απόψεις τους στο τραπέζι του συμβουλίου. Οι αποφάσεις αποτελούν την έκφραση της συλλογικής θέλησης των κυβερνήσεων μελών και λαμβάνονται με γενική συναίνεση. Όλες οι κυβερνήσεις μέλη συμμετέχουν στις πολιτικές που διαμορφώνονται στο Συμβούλιο ή υπό την εξουσία του και συμμετέχουν στη συναίνεση πάνω στην οποία βασίζονται οι αποφάσεις. Κάθε κυβέρνηση εκπροσωπείται από έναν Μόνιμο Αντιπρόσωπο με βαθμό πρεσβευτή. Κάθε Μόνιμος Αντιπρόσωπος υποστηρίζεται από ένα πολιτικό και από ένα στρατιωτικό επιτελείο ή αποστολή στο ΝΑΤΟ που ποικίλουν σε μέγεθος.⁵³

⁵³ «North Atlantic Council», ΝΑΤΟ, (ημερομηνία πρόσβασης 28/03/2019), https://www.nato.int/cps/ic/natohq/topics_49763.htm

2.1.2 Η Επιτροπή Αμυντικού Σχεδιασμού (DPC), αποτελείται κανονικά από Μόνιμους Αντιπροσώπους, ωστόσο συνεδριάζει σε επίπεδο Υπουργών Άμυνας τουλάχιστον δύο φορές το χρόνο και ασχολείται με τα περισσότερα αμυντικά ζητήματα και θέματα που σχετίζονται με το σχεδιασμό συλλογικής άμυνας. Η Επιτροπή παρέχει καθοδήγηση στις στρατιωτικές αρχές του NATO και, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, έχει τις ίδιες λειτουργίες και χαρακτηριστικά και την ίδια εξουσία με το Συμβούλιο πάνω σε ζητήματα της αρμοδιότητάς της. Το έργο της Επιτροπής Αμυντικού Σχεδιασμού προετοιμάζεται από μια σειρά υφισταμένων επιτροπών με συγκεκριμένες υπευθυνότητες και ειδικότερα από μια Επιτροπή Αμυντικής Αναθεώρησης, η οποία επιβλέπει τη Διαδικασία Σχεδιασμού Δυνάμεων στο πλαίσιο του NATO και εξετάζει άλλα ζητήματα που σχετίζονται με την Ενιαία Στρατιωτική Δομή.⁵⁴

2.1.3 Ομάδας Πυρηνικού Σχεδιασμού (NPG), Οι Υπουργοί Άμυνας των χωρών μελών που συμμετέχουν στην Επιτροπή Αμυντικού Σχεδιασμού του NATO συνεδριάζουν ανά τακτά χρονικά διαστήματα στο πλαίσιο της Ομάδας Πυρηνικού Σχεδιασμού (NPG), όπου συζητούν συγκεκριμένα ζητήματα πολιτικής που σχετίζονται με τις πυρηνικές δυνάμεις. Η ατζέντα της καλύπτει ένα ευρύ φάσμα ζητημάτων πυρηνικής πολιτικής, όπως η ασφάλεια, η προστασία και η βιωσιμότητα των πυρηνικών όπλων, τα συστήματα επικοινωνίας και πληροφόρησης, ζητήματα ανάπτυξης δυνάμεων και ευρύτερα ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος όπως ο έλεγχος και η διάδοση πυρηνικών όπλων. Η πυρηνική πολιτική της Συμμαχίας αναθεωρείται τακτικά και οι αποφάσεις λαμβάνονται από κοινού για την τροποποίηση ή την προσαρμογή της υπό το πρίσμα νέων εξελίξεων και για την ανανέωση και προσαρμογή διαδικασιών σχεδιασμού και διαβουλεύσεων. Η διαμόρφωση και υλοποίηση πολιτικών, σε μια Συμμαχία ανεξάρτητων και κυρίαρχων χωρών, βασίζεται στην πλήρη ενημέρωση όλων των κυβερνήσεων μελών σχετικά με τις συνολικές πολιτικές και προθέσεις των υπολοίπων χωρών καθώς και για τις σκέψεις στις οποίες βασίζονται. Αυτό απαιτεί τακτικές πολιτικές διαβουλεύσεις, όταν αυτό είναι δυνατό, κατά το στάδιο χάραξης πολιτικών πριν τη λήψη εθνικών αποφάσεων.⁵⁵

⁵⁴ «DPC – Defence Planning Committee», NATO Archives, (ημερομηνία πρόσβασης 28/03/2019), <http://archives.nato.int/defence-planning-committee>

⁵⁵ «NPG - Nuclear Planning Group», NATO Archives, (ημερομηνία πρόσβασης 28/03/2019), <http://archives.nato.int/nuclear-planning-group>

Οι πολιτικές διαβουλεύσεις μεταξύ των μελών της Συμμαχίας δεν περιορίζονται σε γεγονότα που διαδραματίζονται στην περιοχή της Συνθήκης του ΝΑΤΟ. Ολοένα και περισσότερο, γεγονότα εκτός της γεωγραφικής περιοχής που καλύπτει η Συνθήκη έχουν επιπτώσεις για τη Συμμαχία και επομένως εντάσσονται στην ημερήσια διάταξη του Συμβουλίου και των υφισταμένων επιτροπών. Ο μηχανισμός διαβουλεύσεων του ΝΑΤΟ είναι συνεχώς διαθέσιμος και χρησιμοποιείται εκτενώς από τις χώρες μέλη σε τέτοιες περιπτώσεις, ακόμα και εάν το ΝΑΤΟ ως Συμμαχία δεν εμπλέκεται άμεσα. Μέσω των διαβουλεύσεων οι χώρες είναι σε θέση να εντοπίσουν εγκαίρως περιοχές όπου, για τα συμφέροντα της ασφάλειας και της σταθερότητας, μπορεί να αναληφθεί συντονισμένη δράση. Κατά τη διαδικασία της κοινής λήψης των αποφάσεων τους, βάσει της ομοφωνίας και της κοινής συναίνεσης, τα μέλη της Συμμαχίας διαφυλάσσουν το ρόλο της επιμέρους εμπειρίας και προοπτικής κάθε χώρας ενώ παράλληλα επωφελούνται από τους μηχανισμούς και τις διαδικασίες που τους επιτρέπουν να ενεργούν από κοινού άμεσα και αποφασιστικά όταν κάτι τέτοιο απαιτείται από τις περιστάσεις.

Διαφορές μεταξύ χωρών μελών του ΝΑΤΟ μπορεί επίσης να υπάρχουν λόγω γεωγραφικών, πολιτικών, στρατιωτικών ή συνταγματικών καταστάσεων. Η συμμετοχή της Νορβηγίας και της Δανίας στις στρατιωτικές διατάξεις του ΝΑΤΟ,⁵⁶ για παράδειγμα, πρέπει να συνάδει με την εθνική νομοθεσία, η οποία δεν επιτρέπει την τοποθέτηση πυρηνικών όπλων ή ξένων δυνάμεων στο εθνικό τους έδαφος σε περιόδους ειρήνης. Σε άλλο πλαίσιο, στρατιωτικές διευθετήσεις που οργανώνονται σε περιφερειακή βάση μπορούν να εμπλέκουν μόνο τις δυνάμεις των χωρών εκείνων που εμπλέκονται άμεσα ή είναι εξοπλισμένες να συμμετέχουν στον συγκεκριμένο τομέα όπου πραγματοποιείται η δραστηριότητα.

2.1.4 Γενικός Γραμματέας. Το Αρχηγείο του ΝΑΤΟ στις Βρυξέλλες αποτελεί το πολιτικό αρχηγείο της Συμμαχίας και την μόνιμη έδρα του Βόρειο-Ατλαντικού Συμβουλίου. Στεγάζει Μόνιμους Αντιπροσώπους και εθνικές αποστολές, το Γενικό Γραμματέα και το Διεθνές Επιτελείο, εθνικούς Στρατιωτικούς Αντιπροσώπους, τον Πρόεδρο της Στρατιωτικής Επιτροπής και το Διεθνές Στρατιωτικό Επιτελείο. Επίσης φιλοξενεί τις διπλωματικές αποστολές χωρών

⁵⁶ Bitzinger Richard, «Denmark, Norway, and NATO Constraints and Challenges», RAND Corporation, (ημερομηνία πρόσβασης 16/04/2019), <https://www.rand.org/pubs/notes/N3001.html>

Εταίρων, το Επιτελείο Διαβουλεύσεων, Διοίκησης και Ελέγχου (C3) του Αρχηγείου του NATO και αρκετές ακόμα υπηρεσίες του NATO. Ο Γενικός Γραμματέας είναι ένα ανώτατο διεθνές πολιτικό πρόσωπο που διορίζεται από τις κυβερνήσεις μέλη ως Πρόεδρος του Βόρειο-Ατλαντικού Συμβουλίου, της Επιτροπής Αμυντικού Σχεδιασμού και της Ομάδας Πυρηνικού σχεδιασμού, ως επίτιμος Πρόεδρος άλλων ανώτατων επιτροπών του NATO, καθώς και ως Γενικός Γραμματέας και Διευθυντής του NATO. Ο Γενικός Γραμματέας είναι υπεύθυνος για την προώθηση και τη διαχείριση της διαδικασίας διαβουλεύσεων και λήψης αποφάσεων σε όλη τη Συμμαχία. Μπορεί να προτείνει θέματα προς συζήτηση και απόφαση και έχει το δικαίωμα να προσφέρει τη μεσολάβηση του σε περιπτώσεις διαφωνίας μεταξύ χωρών μελών. Είναι υπεύθυνος για τη διοίκηση του Διεθνούς Επιτελείου και αποτελεί το βασικό εκπρόσωπο της Συμμαχίας, τόσο στις εξωτερικές της σχέσεις όσο και σε επικοινωνίες και επαφές με κυβερνήσεις μέλη και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

2.2 NATO - ΕΕ

Για να κατανοήσουμε καλύτερα τις ιδιομορφίες, τη θέση και το ρόλο της χώρας στη Συμμαχία, κρίνεται αναγκαίο να εντάξουμε την ίδια τη Συμμαχία στο σημερινό συστημικό μωσαϊκό αυτοτελών δυνάμεων, πόλων, συνασπισμών και λοιπών «παικτών» πάνω στη γεωστρατηγική σκακιέρα.

Το διπολικό σύστημα ΗΠΑ – ΕΣΣΔ, το οποίο ήταν σε ισχύ κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, έδωσε τη θέση του στο μονοπολικό σύστημα της παντοκρατορίας των ΗΠΑ στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα. Οι περιφερειακές δυνάμεις που αναδύθηκαν καλύπτοντας το κενό ισχύος που άφησε πίσω της η ΕΣΣΔ, σίγουρα δεν είναι σε θέση να απειλήσουν την πρωτοκαθεδρία των ΗΠΑ σε παγκόσμια κλίμακα, διατηρώντας το μονοπολικό φίλτρο (ακόμη), παρ' όλα αυτά σε επίπεδο περιφερειακής πολιτικής είναι σε θέση η κάθε μία να διαδραματίσει σημαίνοντα αλληλεπιδραστικό ρόλο μεταλλάσσοντας δυναμικά το σύστημα σε πολυπολικό εφ' όσον καταστήσουν εαυτούς σε θέση να προκαλέσουν την αμερικανική παγκόσμια προβολή ισχύος.⁵⁷

Όσον αφορά τη Συμμαχία, οι σχέσεις της, που επηρεάζουν άμεσα την Ελλάδα ως κράτος μέλος, είναι εκείνες κατ' αρχάς με την Ευρωπαϊκή Ένωση, στη συνέχεια με τη Ρωσία και τέλος η αλληλεπίδραση του NATO συνολικά με τη Νοτιοανατολική

⁵⁷ Goldman P. David, «Americans play Monopoly, Russians chess», PJ Media, (ημερομηνία πρόσβασης 08/04/2019), <https://pjmedia.com/spengler/2014/3/20/americans-play-monopoly-russians-chess/>

Ευρώπη και με την ευρύτερη Μεσόγειο.

Η Ευρώπη τα τελευταία χρόνια βρίσκεται σε μία ιστορική για την ίδια καμπή με μέγιστο ζήτημά της την ίδια την έννοια της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης η οποία αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα και αυτή η κατάσταση προκαλεί σημαντική ανισορροπία ισχύος στην ευρωπαϊκή βάση. Οι εύθραυστες οικονομικές ισορροπίες ανάμεσα στα ευρωπαϊκά κράτη και οι ανταγωνισμοί τους στο πλαίσιο της Ένωσης, ο ευρωσκεπτικισμός πάνω σε θέματα εμβάθυνσης, οι ενεργειακές της ανάγκες και η εξάρτηση από το ρωσικό παράγοντα, η «αθόρυβη» κινεζική εμπορική εισβολή, η διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, το BREXIT, η συνολική αμερικανική επιρροή που επηρεάζεται εν πολλοίς κι από τη στάση και την προσωπικότητα του αμερικανού προέδρου καθώς επίσης και η αδυναμία ισχυρής αυτοτελούς διεθνούς πολιτικής, αποτελούν εκφάνσεις αυτής της καμπής.

Στον μικρόκοσμο της ΕΕ έχουμε τάσεις μονοπολικού συστήματος, κυρίως με τις ηγεμονικές τάσεις της Γαλλίας και της Γερμανίας, οι οποίες τάσεις συχνά φέρνουν σε αμηχανία την πολυπολικότητα της Ένωσης και δημιουργούν αναντιστοιχίες απέναντι στις βασικές ιδέες πάνω στις οποίες η ίδια δομήθηκε. Σήμερα, με το Ηνωμένο Βασίλειο να βρίσκεται οριακά εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης και πολλές ευρωπαϊκές χώρες να ταλανίζονται από εσωτερικά, οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα, η Ένωση φαίνεται να στερείται ενός πόλου ικανού να αντιπαρατεθεί στα γερμανικά σχέδια και στις γαλλικές βλέψεις. Ο γερμανικός ηγεμονισμός που έχει κυρίως οικονομικά ερείσματα μέσα στην Ένωση, καθώς η απουσία στρατιωτικής ισχύος της Γερμανίας της στερεί περαιτέρω δυναμική, δυναμική την οποία δείχνει να έχει η Γαλλία, όντας η μοναδική «αξιοπρεπής» στρατιωτική δύναμη με πυρηνική ισχύ και διεθνή προβολή στην Ένωση.

Υπό αυτές τις συνθήκες, η παρουσία της Συμμαχίας στην Ευρώπη λογίζεται ισχυρή και μία μέθοδος διατήρησης κάποιου «ελέγχου» των στρατιωτικών ισορροπιών στα ενδότερα της Ηπείρου καθώς η Ε.Ε. δεν έχει καταφέρει ακόμα να αναπτύξει αυτόνομη αμυντική πολιτική ή έστω ένα αυτόνομο ευρωπαϊκό πλαίσιο ασφάλειας. Η συντήρηση λοιπόν της παρούσας κατάστασης κρίνεται ως μία αναγκαιότητα, για χάρη της οποίας δαπανούνται πολύ γενναία ποσοστά εθνικών πόρων για τα κόστη διατήρησης των ΝΑΤΟϊκών δομών και στρατευμάτων στη Γηραιά Ήπειρο. Αναπόφευκτα όμως η παρουσία του ΝΑΤΟ στον ευρωπαϊκό χώρο λογίζεται και ως προβολή ισχύος προς πάσα κατεύθυνση, κυρίως προς τη Ρωσία, υποχρεώνοντας επίδοξες περιφερειακές δυνάμεις να είναι εξαιρετικά φειδωλές ως

προς τις αξιώσεις τους στην ευάλωτη ανατολική κυρίως ευρωπαϊκή περιφέρεια. Η αμοιβαία εξάπλωση ΕΕ και ΝΑΤΟ προς την Ανατολική Ευρώπη, έχει δημιουργήσει ένα «δίκτυο ασφαλείας» το οποίο όπως είδαμε και στις πρόσφατες Συνόδους είναι βασικό κομμάτι της ατζέντας της Συμμαχίας. Η ισχυροποίηση της γραμμής που ξεκινά από τις Βαλτικές δημοκρατίες και καταλήγει στη Βαλκανική Χερσόνησο βασίζεται στη στρατηγική «προστασίας» και ανάσχεσης τυχόν ξένης παρεμβατικότητας, ειδικότερα μετά τα γεγονότα στην Ουκρανία και αποτελεί βασικό κομμάτι της συμμαχικής στρατηγικής.

Είναι αδιαμφισβήτητο, επίσης, πως οι ενδοευρωπαϊκοί ανταγωνισμοί μεταξύ Γαλλίας, Γερμανίας και Ηνωμένου Βασιλείου, προκαλούν δυσάρεστες επιπτώσεις στην όποια ευρωπαϊκή σταθερότητα. Το χρονικό και η εξέλιξη του BREXIT είναι σίγουρο πως θα έχει περαιτέρω επιπτώσεις και θα αυξήσει την αδυναμία της ΕΕ να ισχυροποιηθεί πολιτικά, τουλάχιστον μέχρι να απορροφηθούν οι πρώτοι και ισχυροί κραδασμοί από την τελική «λύση» του βρετανικού ζητήματος. Αυτή την αδυναμία σπεύδει να εκμεταλλευτεί το ΝΑΤΟ με την παρουσία του στο όνομα της ευρωπαϊκής άμυνας και ασφάλειας, έχοντας ουσιαστικό ρόλο στην εξέλιξη των ευρωπαϊκών υποθέσεων εξασφαλίζοντας μία ήπια αμερικανική παρεμβατικότητα.

ΝΑΤΟ και ΕΕ, μοιράζονται τις τελευταίες δύο δεκαετίες μία κοινή στρατηγική συχνά αλληλεπιδρώμενη αλλά και σε αρκετές περιπτώσεις με ιδιοτελές πρόσημο, την επέκταση και την εδραίωσή τους στην Ανατολική Ευρώπη και στα λεγόμενα Δυτικά Βαλκάνια,⁵⁸ με την Ελλάδα, ειδικά στο σκέλος των Δυτικών Βαλκανίων, να έχει κομβική ανάμειξη και ειδικό ρόλο με την υποστήριξη της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας στις ενταξιακές της δραστηριότητες και προοπτικές.

2.3 ΝΑΤΟ – ΡΩΣΙΑ

Ως άμεση συνάρτηση των στρατηγικών εξάπλωσης προς την Ανατολική Ευρώπη, θα πρέπει να ασχοληθούμε με την αλληλεπίδραση της Συμμαχίας με το ρωσικό παράγοντα. Οι σχέσεις ΝΑΤΟ – Ρωσίας αποτελούν μία ιδιαίτερα διεγκυστίνα μεταξύ των δύο δυνάμεων όπου η θέληση για συνεργασία και επικοινωνία με καλές προθέσεις συχνά βρίσκει εμπόδια στα αντικρουόμενα συμφέροντα των δύο πάνω στις

⁵⁸ Živković Vukašin, «NATO perspective of Kosovo and Bosnia and Herzegovina», EUROPEAN WESTERN BALKANS, (ημερομηνία πρόσβασης, 15/04/2019), <https://europeanwesternbalkans.com/2019/02/08/nato-perspective-kosovo-bosnia-herzegovina/>, και «Western Balkans», MFA, (ημερομηνία πρόσβασης, 13/04/2019), <https://www.mfa.gr/en/foreign-policy/regional-policy/western-balkans.html>

ζώνες επιρροής και στην αλληλεπίδραση του αμερικανικού με το ρωσικό παράγοντα.

Η σταδιακή ανάδυση της Ρωσίας σε σημαντικό περιφερειακό πρωταγωνιστή, όπως αναφέραμε, δεν είναι σε θέση να θίξει την αμερικανική πρωτοκαθεδρία, δεν πάυει όμως να αποτελεί έναν γρίφο ο οποίος απαιτεί ιδιαίτερους και πολύ προσεκτικούς χειρισμούς εκατέρωθεν.⁵⁹

Η σύσταση του Συμβουλίου NATO – Ρωσίας στη Σύνοδο Κορυφής της Ρώμης το Μάιο του 2002, αποτέλεσε μία σημαντική κίνηση καθώς επρόκειτο για ένα χρήσιμο διπλωματικό εργαλείο επικοινωνίας και συνεργασίας των δύο πλευρών, με μία ευρεία γκάμα ενεργειών στο ενεργητικό του. Στην Σύνοδο Κορυφής του Βουκουρεστίου το 2008 αξιωματούχοι εκατέρωθεν προχώρησαν σε αμοιβαίες δηλώσεις επιθυμίας δόμησης και εξέλιξης του οργάνου ώστε να μπορούσε να εγγραφεί περισσότερη ποιοτική συνεργασία με χειροπιαστά αποτελέσματα.⁶⁰

Οι πρωτοβουλίες όμως της Ρωσίας ενάντια στη Γεωργία το 2008 και ακόμα περισσότερο το ζήτημα της Κριμαίας και τα γεγονότα στην Ουκρανία, δημιούργησαν εντάσεις και τριγμούς που ακόμη και σήμερα δεν έχουν ξεπεραστεί, ειδικά μετά την επισημοποίηση της πρόθεσης των δύο χωρών να εισχωρήσουν στη Συμμαχία.⁶¹

Οι επίσημες θέσεις της Συμμαχίας, προσπαθούν να αποσυμφορήσουν οποιαδήποτε αύξηση της έντασης δηλώνοντας συνεχώς τις προθέσεις συνεργασίας και τις μηδαμινές «ορέξεις» αντιπαράθεσης και απειλής έναντι στη Ρωσία.⁶² Παρ' όλα αυτά, η Συμμαχία πετά το γάντι στη Ρωσία για τις αποσταθεροποιητικές της ενέργειες και πολιτικές οι οποίες συχνά περιλαμβάνουν δραστηριότητες πολύ κοντά στα όρια/σύνορα του NATO από τη Βαλτική έως και τη Μαύρη Θάλασσα.⁶³ Στις αρχές του 2019, το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο εξέδωσε δήλωση που υποστηρίζει την απόφαση των Ηνωμένων Πολιτειών να αναστείλουν τις υποχρεώσεις τους βάσει της συνθήκης για τις πυρηνικές δυνάμεις μεσαίας εμβέλειας (INF), απαντώντας στην ουσιαστική παραβίαση της Συνθήκης από τη Ρωσία. Η Ρωσία από την πλευρά της

⁵⁹ Ευαγόρου Ευαγόρας, «Αμερικανικός ηγεμονισμός και ανάδυση νέων περιφερειακών δυνάμεων: Ανακατατάξεις στο σύγχρονο διεθνές σύστημα». Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, 44, 2, 2018, σσ.53-54.

⁶⁰ «NATO-Russia Council», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης, 27/03/2019), https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50091.htm

⁶¹ «Relations with Russia», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης, 23/03/2019), https://www.nato.int/cps/ra/natohq/topics_50090.htm

⁶² Marten Kimberly, «Reducing Tensions Between Russia and NATO», Council on Foreign Relations, Council Special Report No. 79, March 2017, (ημερομηνία πρόσβασης, 11/04/2019), https://cfird8-files.cfr.org/sites/default/files/pdf/2017/03/CSR_79_Marten_RussiaNATO.pdf

⁶³ Roache Madeline, «Breaking Down the Complicated Relationship Between Russia and NATO», TIME, (ημερομηνία πρόσβασης, 03/04/2019), <http://time.com/5564207/russia-nato-relationship/>

ενέμεινε στο να αρνείται τις κατηγορίες για παραβίαση της συνθήκης INF και όπως φαίνεται δεν τείνει να επιδιώκει την περαιτέρω συμμόρφωσή της με τις επιταγές της συνθήκης αυτής.⁶⁴

Η στάση της Ρωσίας συχνά δημιουργεί ερωτηματικά σχετικά με τις προθέσεις της ενώ και η εμπλοκή της στα τεκταινόμενα της Συρίας, όπου προφανώς διατηρεί σημαντικότερα συμφέροντα στην περιοχή και η επίσημη στήριξή της στο καθεστώς Άσσαντ, ήρθε συχνά σε αντιπαράθεση με τις στρατηγικές επιδιώξεις και τα συμφέροντα της Συμμαχίας.⁶⁵ Ενώ συνεχίζει να προκαλεί προβληματισμό η στρατηγική της και το άνοιγμά της στην ευρύτερη Ανατολική Μεσόγειο.⁶⁶

Η ρωσική εμπλοκή στα γεγονότα του ονοματολογικού της ΠΓΔΜ, έφερε στο προσκήνιο και μία αντιπαράθεση της Ελλάδας απέναντι στη Ρωσία, καθώς η ένταξη της γειτονικής χώρας στο NATO αποτελεί απειλή για τα ρωσικά συμφέροντα στην ευρύτερη βαλκανική και νοτιοανατολική μεσογειακή περιοχή. Μία περιοχή στην οποία ιστορικά η ρωσική πλευρά επιθυμεί να αποκτήσει ενεργότερο ρόλο και ισχυρότερα ερείσματα.⁶⁷

Αυτές οι ρωσικές επιδιώξεις, έχουν βρει καλύτερες προοπτικές στην πρόσφατη αλλαγή πλευράς στις σχέσεις της με την Τουρκία, όπου ο Ερντογάν παίζοντας ένα ιδιαίτερο διπλωματικό παιχνίδι προσπαθεί να δημιουργήσει νέες ισορροπίες ανάμεσα στο περιφερειακό ρόλο της χώρας σε σχέση με τη Συμμαχία και τη Ρωσία αντίστοιχα.⁶⁸ Το δεδομένο που έχει επιτρέψει περισσότερη ελευθερία κινήσεων στη Ρωσία και τις τάσεις αυτόνομης πολιτικής της Τουρκίας, φαίνεται πως συνδέεται άμεσα με την αδυναμία ουσιαστικής αμερικανικής παρέμβασης για τη

⁶⁴ «NATO-Russia relations: the facts», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης, 21/03/2019), https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_111767.htm

⁶⁵ Loveluck Louisa, «At Syria summit, leaders produce few answers to the endgame question», The Washington Post, (ημερομηνία πρόσβασης, 03/04/2019), https://www.washingtonpost.com/world/middle-east/at-syria-summit-russian-and-nato-leaders-come-up-with-few-answers/2018/10/27/8ac26b72-d920-11e8-8384-bcc5492fef49_story.html?noredirect=on&utm_term=.6bbc689a9a5f

⁶⁶ «Eastern Mediterranean», Russia Military Analysis, (ημερομηνία πρόσβασης, 14/04/2019), <https://russianmilitaryanalysis.wordpress.com/?s=mediterranean>

⁶⁷ Gotev Georgi, «Greece and Russia exchange furious statements over Macedonia», EURACTIV, (ημερομηνία πρόσβασης, 12/04/2019), <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/greece-and-russia-exchange-furious-statements-over-macedonia/>

⁶⁸ Για τις προεκτάσεις της τουρκικής χάραξης πολιτικής σε σχέση με το συριακό και το μεταναστευτικό ζήτημα και τις επιπτώσεις της με την Ελλάδα βλ. Ploumis Michail «Hellenic National Security: The Turkish Challenge», The Army War College Review, Volume 2, Number 3, August 2016, σ. 21 – 42

λύση του προβλήματος στη Συρία.⁶⁹

2.4 NATO – ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ

Σε αυτή τη διεθνή συγκυρία που διανύουμε, αναμφίβολα ο σημαντικότερος πυρήνας εξελίξεων είναι η ευρύτερη νότιος και ανατολική Μεσόγειος υπό το πρίσμα των ενεργειακών εξελίξεων και το μεταναστευτικό. Η Συμμαχία έχει μακρά ιστορία παρουσίας και επιχειρήσεων στη Μεσόγειο με την Ελλάδα πολύ συχνά στο επίκεντρο λόγω κυρίως της Κρήτης και της Κύπρου.

Στα μάτια της συμμαχίας, η ασφάλεια της Ευρώπης, είναι άμεσα συνυφασμένη με την ασφάλεια της Μεσογείου καθώς η οικοδόμηση ενός περιβάλλοντος ασφάλειας στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα περνούσε μέσα από την αναγκαιότητα για συνεργασία με χώρες που περισσότερο η λιγότερο έχουν μία παρουσία στη Μεσόγειο και επαφές με τη συμμαχία ή κράτη μέλη αυτής. Αυτή η αναγκαιότητα μεταφράστηκε στην πρωτοβουλία του Μεσογειακού Διαλόγου μεταξύ NATO και Αλγερίας, Αιγύπτου, Ισραήλ, Ιορδανίας, Μαυριτανίας, Μαρόκο και Τυνησίας από το 1994, με πρωταρχικό στόχο την περιφερειακή ασφάλεια και σταθερότητα. Η σχέση κάθε εταίρου με το NATO είναι διμερής, παρ' όλα αυτά συχνά συγκαλούνται πολυμερή συμβούλια για τη χάραξη στρατηγικής και την ανανέωση συμβάσεων, εργασιών και ζητημάτων οικονομικής πολιτικής με, αποκορύφωμα την εισαγωγή των μελών του Διαλόγου στο NATO/PfP Trust Fund.⁷⁰ Στον τομέα των επιχειρήσεων δυνάμεις της Αιγύπτου, της Ιορδανίας, του Μαρόκο, της Αλγερίας και της Τυνησίας ενεπλάκησαν σε αποστολές κυρίως αστυνόμευσης και παρατήρησης στη Βοσνία, στην Κροατία και στη ΠΓΔΜ, ενώ προσωπικό από την Ιορδανία και τις Τυνησία και Αλγερία είχαν σημαντική συνεισφορά στα προγράμματα ανθρωπιστικής βοήθειας στη Βοσνία.⁷¹

Το άνοιγμα προς το Νότο ήρθε σαν αποτέλεσμα συσκέψεων και πρωτοβουλιών των χωρών μελών της Νότιας Ευρώπης (Ισπανία – Πορτογαλία – Ιταλία), η αλληλεπίδραση των οποίων με τις βόρειο αφρικανικές χώρες προέβλεπε γόνιμες προοπτικές συνεργασίας. Αυτή η αίσθηση του ανοίγματος προς το Νότο δε συγκίνησε αρκετές από τις υπόλοιπες δυνάμεις της Δυτικής Ευρώπης ενώ Ελλάδα και

⁶⁹ «Syria conflict: What do the US, Russia, Turkey and Iran want? », DW, (ημερομηνία πρόσβασης, 12/04/2019), <https://www.dw.com/cda/en/syria-conflict-what-do-the-us-russia-turkey-and-iran-want/a-41211604>

⁷⁰ «NATO Mediterranean Dialogue», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης, 13/04/2019), https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_60021.htm?

⁷¹ Echeverria Carlos, *Cooperation in Peacekeeping among the Euro-Mediterranean Armed Forces*, Chaillot Papers 35, Paris, 1999, σσ. 12 – 24

Τουρκία είχαν ήδη πολλά ζητήματα ανοικτά στην ανατολική πλευρά της Μεσογείου για να ενδιαφερθούν.⁷²

Η μετακύλιση του ενδιαφέροντος στη Μέση Ανατολή μετά την 11^η Σεπτεμβρίου, άφησε σε ένα τέλμα τις διαμεσογειακές σχέσεις καθώς για να επιτευχθεί περαιτέρω ενίσχυση και εξέλιξή τους, έπρεπε να ξεπεραστεί ένα πολύ μεγάλο κοινωνικοοικονομικό χάσμα μεταξύ των χωρών της Βόρειας Μεσογείου, της Νότιας και των χωρών της Μέσης Ανατολής. Αυτό το χάσμα έχει τόσο στέρεες βάσεις σε νόρμες πολιτισμικές, παραδοσιακές, πολιτειακές κλπ. που ενδεχόμενες ανακατατάξεις δε φαίνονται στο ορίζοντα.⁷³

Αυτό που επανέφερε τη Μεσόγειο γενικά στο προσκήνιο ήταν αναμφίβολα τα γεγονότα της Αραβικής Άνοιξης και οι εξελίξεις αυτής που οδήγησαν στα γεγονότα της Λιβύης, της Συρίας και ενδεχομένως σχετίζονται και με την άνοδο της ισλαμικής τρομοκρατίας. Η επέμβαση στη Λιβύη, η ιδιομορφία των εξελίξεων στη Συρία, η τρομοκρατία και το ξέσπασμα του μεταναστευτικού έφεραν κινητοποίηση των μηχανισμών της Συμμαχίας και στο στρατιωτικό και στο πολιτικό σκέλος της με ανάληψη δράσεων, οργάνωση αποστολών και πολιτικών διαλόγων οι οποίες κινητοποιήσεις με τα αποτελέσματά τους έχουν οριοθετήσει την παρούσα κατάσταση.

Σήμερα δύο είναι οι βασικές θαλάσσιες δραστηριότητες του NATO που επηρεάζουν και τη χώρα μας. Πρώτη είναι η επιχείρηση «Sea Guardian», η οποία στοχεύει στην επίβλεψη της ύποπτης ναυσιπλοΐας και την ανάπτυξη ικανοτήτων στη Μεσόγειο Θάλασσα. Αυτό γίνεται μέσω συλλογής και αξιολόγησης πληροφοριών σχετικών με τρέχουσες θαλάσσιες δραστηριότητες στην περιοχή, με έρευνες υπόπτων πλοίων, λουπιών σκαφών και περιπολίες στις ζώνες ευθύνης.

Στο πλαίσιο της επιχείρησης «Sea Guardian», το NATO στηρίζει την επιχείρηση της ΕΕ «Operation Sophia»,⁷⁴ όσον αφορά την ανταλλαγή πληροφοριών, την υλικοτεχνική υποστήριξη και την εφαρμογή του ψηφίσματος 2357 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών το οποίο σχετίζεται με το εμπάργκο μεταφοράς και εμπορίου όπλων κατά της Λιβύης. Ως εκ τούτου, η Μεσόγειος προσφέρει ευκαιρίες για την εμβάθυνση της θαλάσσιας συνεργασίας σε

⁷² Sloan Stanley, «US Perspectives on NATO's Future», *International Affairs*, 31, 2, April 1995, σ. 229 – 230

⁷³ «NATO Mediterranean Dialogue», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης, 13/04/2019), https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_60021.htm?

⁷⁴ «Mission» EUNAVFOR MED operation Sophia, (ημερομηνία πρόσβασης, 15/04/2019), <https://www.operation-sophia.eu/about-us/>

επιχειρησιακό και τακτικό επίπεδο μεταξύ του NATO και της ΕΕ, βασιζόμενη στην προηγούμενη εμπειρία και επιτυχίες, ιδίως στον Ινδικό Ωκεανό και το Αιγαίο Πέλαγος. Η επιχείρηση υπάγεται στην επιχειρησιακή διοίκηση της Συμμαχικής Ναυτιλιακής Διοίκησης (MARCOM), Northwood, Ηνωμένο Βασίλειο. Η MARCOM λειτουργεί ως κόμβος για την ανταλλαγή πληροφοριών για τη θαλάσσια ασφάλεια για τη Συμμαχία.⁷⁵

Η δεύτερη σημαντική θαλάσσια πρωτοβουλία της Συμμαχίας έχει να κάνει με τη συστοιχία δράσεων και πρωτοβουλιών για τον έλεγχο του μεταναστευτικού φαινομένου. Σκοπός της ανάπτυξης δυνάμεων του NATO στα θαλάσσια σύνορα της χώρας μας με τη Τουρκία είναι αρχικά η αποτροπή εισόδου παράτυπων μεταναστών και εν συνεχεία η επαναπροώθηση στα τουρκικά παράλια όσων περισυλλέχθηκαν στα νερά του Αιγαίου (Aegean Sea Activity).⁷⁶

Ένας ουσιαστικός παράγοντας, για τη μείωση των θαλάσσιων μεταναστευτικών-προσφυγικών ροών από την Τουρκία προς την Ελλάδα είναι η ανάπτυξη της NATOϊκής δύναμης “Standing NATO Maritime Group 2” (SNMG2) στο ανατολικό Αιγαίο. Η κύρια αποστολή της εν λόγω δύναμης είναι η συλλογή και η παροχή κρίσιμων πληροφοριών προς την Ελλάδα, την Τουρκία και την FRONTEX, σχετικά με την παράνομη διακίνηση μεταναστών και προσφύγων. Επίσης έχει αποφασιστεί πως «όταν απαιτείται, η SNMG2 θα συμμετέχει σε επιχειρήσεις Έρευνας και Διάσωσης, καθότι η διάσωση ατόμων που κινδυνεύουν είναι γενική και καθολική υποχρέωση» και ότι «σε περίπτωση διάσωσης ατόμων που απέπλευσαν από τα τουρκικά παράλια, θα επιστρέφονται πίσω στην Τουρκία». Ωστόσο, ερωτηματικό παραμένει ακόμη και δεν έχει πλήρως διευκρινισθεί τι θα συμβεί στην περίπτωση που οι τουρκικές διωκτικές αρχές αρνούνται να παραλάβουν τους διασωθέντες με το πρόσχημα ότι περισυλλέχθηκαν επί ελληνικών υδάτων και όχι τουρκικών εδαφών.⁷⁷

Με πρόσχημα την ραγδαία μείωση των μεταναστευτικών ροών, η Τουρκία έχει θέσει ως στόχο τον τερματισμό της εν λόγω Συμμαχικής δραστηριότητας, με

⁷⁵ «Operation Sea Guardian», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης, 13/04/2019), https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_136233.htm

⁷⁶ «NATO's Deployment in the Aegean Sea», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης, 13/04/2019), https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_10/20161025_1610-factsheet-aegean-sea-eng.pdf

⁷⁷ Παρούτογλου Π. Ιωσήφ, Το οργανωμένο έγκλημα της εμπορίας και διακίνησης ανθρώπων μέσω της ανεξέλεγκτης προσφυγικής κρίσης. Η σημασία της Διευρωπαϊκής Αστυνομικής Συνεργασίας και ο ρόλος του Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO) και των Ευρωπαϊκών Οργανισμών FRONTEX και EUROPOL στη διαχείριση του φαινομένου, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, 2016, σελ. 179

αιτιολογικό ότι εκλείπουν πλέον οι επιχειρησιακοί λόγοι συνέχισής της. Αντιθέτως, η συντριπτική πλειονότητα των Συμμάχων θεωρεί σημαντική την συνέχιση της δραστηριότητας και διαφωνεί με την Τουρκία περί τερματισμού της.

Για την αντιμετώπιση των ζητημάτων ασφαλείας στην ευρύτερη περιοχή του Αιγαίου και της Μεσογείου υπάρχει επείγουσα ανάγκη συλλογικής προσπάθειας σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο. Η συμβολή της Βόρειο - Ατλαντικής Συμμαχίας στον αγώνα εναντίον των διακινητών ανθρώπων συνιστά στους άμεσους στρατηγικούς στόχους του NATO. Σε παρόντα χρόνο η Συμμαχία καλείται να διαδραματίσει κεντρικό – πρωτεύοντα ρόλο στην κεντρική Μεσόγειο και δη στο Αιγαίο, προκειμένου να συμβάλει από κοινού με την Ευρωπαϊκή Ένωση σε ναυτικές επιχειρήσεις εναντίον των διακινητών μεταναστών που δρουν με ορμητήριο τις τούρκικες και λιβυκές ακτές. Οι Νότιοι Σύμμαχοι (μεταξύ οποίων Ελλάδα) θεωρούν ότι οι προκλήσεις ασφαλείας από την περιοχή της Μέσης Ανατολής και Βορείου Αφρικής θα πρέπει να αντιμετωπίζονται από το NATO εξ ίσου στρατηγικά με αυτές εξ ανατολών. Επ’ αυτού έχουν επιδοθεί σε μία σύντομη προσπάθεια στροφής του ενδιαφέροντος της Συμμαχίας προς τα τεκταινόμενα στην εγγύτερη περιοχή της Νότιας πτέρυγας της.

Από αποτέλεσμα σχετικών πρωτοβουλιών υπήρξε και η εγκαθίδρυση περιφερειακού Κέντρου για το Νότο (Regional Hub for the South) στο Συμμαχικό Διακλαδικό Στρατηγείο Νεαπόλεως (JFC Naples), ενσωματωμένο στη Δομή Διοικήσεως του NATO, βασική αποστολή του οποίου είναι η συγκέντρωση, επεξεργασία, ανάλυση και διανομή πληροφοριών με σκοπό την διαμόρφωση ολοκληρωμένης εικόνας στο πεδίο της επίγνωσης καταστάσεως αναφορικά με τις εκπορευόμενες από το Νότο απειλές και προκλήσεις ασφαλείας. Το Hub, το οποίο περιλαμβάνεται μεταξύ των μέτρων προσαρμογής της Συμμαχίας για την αντιμετώπιση των εκ του Νότου προκλήσεων ασφαλείας (Framework for the South/Πλαίσιο για το Νότο), συμβάλει επίσης στον συντονισμό των δραστηριοτήτων του NATO στο Νότο, συμπεριλαμβανομένων των δράσεων «Προβολής Σταθερότητας» (Projecting Stability).

Σε συνάρτηση με τα παραπάνω θα θέλαμε να κλείσουμε αυτό το κομμάτι τονίζοντας πως, ουσιαστικά το NATO λειτουργεί ως καταλύτης στρατηγικών και πολιτικών εξελίξεων και ως δύναμη αποτροπής και ως αξιόπιστος πολλαπλασιαστής ισχύος για την Ελλάδα, καθόσον η συμμετοχή του NATO στο Αιγαίο αναβαθμίζει τη στρατηγική λειτουργία της Ελλάδας ως ακρογωνιαίου λίθου της νοτιοανατολικής

πτέρυγας της Συμμαχίας.

2.5 NATO – Γενικά

Μέχρι τώρα το διεθνές περιβάλλον ασφαλείας προσδιοριζόταν μονοσήμαντα από τη Ρωσία. Όμως εδώ και καιρό μια αναδύομενη παγκόσμια δύναμη, η Κίνα, ως στρατηγικός ανταγωνιστής των ΗΠΑ προσπαθεί να αυξήσει το στρατηγικό αποτύπωμα, επενδύοντας σε υποδομές και ευαίσθητες τεχνολογίες και αρχίζει να απασχολεί τη συμμαχική ατζέντα. Οι τεχνολογίες αιχμής βρίσκονται στο προσκήνιο διαμόρφωσης των παραμέτρων του σύγχρονου περιβάλλοντος ασφαλείας και η Κίνα προσδοκά να καταστεί το παγκόσμιο κέντρο καινοτομίας στην τεχνητή νοημοσύνη μέχρι το 2030. Η υλιγγιώδης εξέλιξη της τεχνολογίας και η διαθεσιμότητα αυτής της τεχνολογίας σε κρατικούς και μη κρατικούς δρώντες καθιστά κρίσιμη την αναγκαιότητα του NATO να προσπαθήσει να διατηρήσει το προβάδισμα. Τεχνητή νοημοσύνη, ανάλυση μαζικών δεδομένων, θα αλλάξουν εκ βάθρων την επιχειρησιακή εμπλοκή του NATO. Ο κυβερνοχώρος αποτελεί το πλέον εκτεθειμένο πεδίο δράσης. Η ενεργειακή ασφάλεια επίσης θεωρείται από το NATO ως ζωτικό σημείο της ανθεκτικότητάς. Μέσα σε αυτό το ρευστό περιβάλλον η Ελλάδα με σεβασμό στο Διεθνές Δίκαιο συνεισφέρει στη διαμόρφωση της πολιτικοστρατιωτικής φυσιογνωμίας της συμμαχίας και συγκαταλέγεται στους σταθερούς παρόχους ασφαλείας.

Σελίδα σκόπιμα κενή

Κεφάλαιο Τρίτο

Η Ελλάδα και ο ρόλος στο NATO

3.1 Ένταξη και ιστορική εξέλιξη της παρουσίας της Ελλάδας στο NATO

Καθώς η Ελλάδα έβγαινε από την καταστροφική περίοδο της κατοχής και του εμφυλίου, ήταν επιτακτική ανάγκη για την ίδια να κοιτάξει προς τα δυτικά για να θέσει τις βάσεις ανάρρωσης και επανένταξής της. Με τις κυβερνήσεις να θέτουν σε κίνηση τα πενιχρά τους μέσα για μία αξιοπρεπή διεθνή θέση και αναγνώριση, η επιλογή της σύμπραξης με τη Συμμαχία φαινόταν ως αυτονόητη επιλογή. Ήδη από το 1949 οι ΗΠΑ μελετούσαν την προοπτική της Ελλάδας και της Τουρκίας για την ένταξή τους στο δυτικό στρατόπεδο το συντομότερο δυνατό, παρ' όλες τις αντιρρήσεις των λοιπών ευρωπαϊκών δυνάμεων, επικαλούμενες τους φόβους και τις αμφιβολίες τους για την πληρότητα των δύο αυτών χωρών και την ικανότητά τους να προσφέρουν ουσιαστικά στη Δύση.⁷⁸

Οι αντιρρήσεις αυτές κάμφθηκαν υπό το βάρος των διεθνών εξελίξεων, όπως ο πόλεμος της Κορέας, οι πυρηνικές δοκιμές της ΕΣΣΔ και η αστάθεια της Μέσης Ανατολής. Ειδικά, η ελληνική αποστολή στην Κορέα και η αποτελεσματικότητά της, αποτέλεσε και ένα πολύ βασικό επιχείρημα για τη θέση της Ελλάδας για να καμφθούν οι αντιστάσεις και να τεθούν οι ενταξιακές βάσεις της για τη Συμμαχία.⁷⁹ Έτσι στις 22 Οκτωβρίου 1951 στο Λονδίνο, υπογράφηκε το πρωτόκολλο ένταξης της Ελλάδας και της Τουρκίας, το οποίο τέθηκε σε καθολική ισχύ στις 18 Φεβρουαρίου 1952.⁸⁰

Η Ελλάδα έθεσε την πλειοψηφία των δυνάμεών της στην υπηρεσία της συμμαχίας, όμως πήγε και βήματα παραπέρα συμφωνώντας στην εγκατάσταση στρατιωτικών βάσεων στο έδαφός της, εκμεταλλευόμενη στο έπακρο της γεωστρατηγικής της αξία, αυξάνοντας τη στρατηγική ισχύ των Ηνωμένων Πολιτειών και συνολικά της Συμμαχίας στην περιοχή. Με «γεωστρατηγική ναυαρχίδα» στην Κρήτη, τη βάση της Σούδας⁸¹ και σε συνδυασμό με τη χρήση του αεροδρομίου του

⁷⁸ Major N. R. Palarino Greece and NATO, Problems and Prospects, Διπλωματική εργασία, Western Kentucky University, 1976, σσ. 10 – 12

⁷⁹ Smokovitis Dimitrios, «Greece's contribution to the Korean War (1950–1955)», in Giuseppe Caforio (ed.) Advances in Military Sociology: Essays in Honor of Charles C. Moskos, Emerald Group Publishing Limited, Bingley, 2009, σσ. 225 - 232

⁸⁰ Lord Ismay, Hastings Lionel. NATO, the First Five Years, NATO, Brussels, 1954, σελ. 280

⁸¹ Για τη σημασία και το ρόλο της βάσης της Σούδας βλ. Gouré Daniel, «Souda Bay: NATO's Military Gem in the Eastern Mediterranean», (ημερομηνία πρόσβασης, 13/04/2019),

Ηρακλείου, σύντομα η Κρήτη μετατράπηκε σε κόμβο επικοινωνίας, ανεφοδιασμού, παρατήρησης και επιτήρησης για τους σκοπούς της Συμμαχίας.⁸² Παράλληλα, μετέπειτα εγκαταστάσεις στην ελληνική ενδοχώρα, αύξαναν ολοένα τη χρησιμότητα της Ελλάδας και εξέλιξαν την επιχειρησιακή αποτελεσματικότητα της Συμμαχίας στην ευρύτερη περιοχή.

Παρ' όλο τον αρχικό ενθουσιασμό, τις προοπτικές και την ψυχολογική ανάταση που έδινε στην Ελλάδα η συμμετοχή της στο ΝΑΤΟ, οι πολιτικές εξελίξεις στην περιοχή, κυρίως οι σχέσεις της με την Τουρκία, οι πολιτικές αναταράξεις στο εσωτερικό της χώρας και συνολικά το Κυπριακό Ζήτημα, οδήγησαν σε προστριβές και ανορθογραφίες τις σχέσεις Ελλάδας – ΝΑΤΟ, οι οποίες εν τέλει οδηγήθηκαν στα άκρα με την αποχώρηση της ελληνικής πλευράς από το στρατιωτικό σκέλος της Συμμαχίας στον απόηχο του Αττίλα και της Μεταπολίτευσης το 1974.⁸³

Ο λεονταρισμός της ελληνικής πλευράς θα μπορούσαμε να πούμε πως εξυπηρέτησε κυρίως σκοπούς εντυπωσιασμού από τη μία πλευρά και «αναβάθμισε» ως επακόλουθο την αξία την τουρκικής πλευράς από την άλλη. Το φυσικό επακόλουθο ήταν η αναθεώρηση της απόφασης αυτής από την κυβέρνηση Παπανδρέου και σε συνδυασμό με την ενταξιακή πορεία της Ελλάδας στην Ε.Ε. και τις εξελίξεις στο διεθνές περίγυρο προετοιμάστηκε η επιστροφή της Ελλάδας στη Συμμαχία στις 18 Οκτωβρίου του 1980.⁸⁴

Η αυγή της τελευταίας δεκαετίας του 20^{ου} αιώνα έφερε νέες πραγματικότητες και προκλήσεις τόσο για το σύνολο της Συμμαχίας, όσο και για την ελληνική πλευρά, πιο συγκεκριμένα. Στον απόηχο της κατάρρευσης της Σοβιετικής Ένωσης, η Συμμαχία συμφώνησε το Δεκέμβριο του 1992 να υπερκεράσει τα όρια δράσης που έθετε το άρθρο 5, υποστηρίζοντας πλέον ειρηνευτικές αποστολές άλλων διεθνών οργανισμών όπως του ΟΗΕ και του ΟΑΣΕ.⁸⁵ Η εμπλοκή του ΝΑΤΟ στα Βαλκάνια, ύστερα από τις εξελίξεις στη Γιουγκοσλαβία, έφερε την ελληνική πλευρά σε ένα δύσκολο δίλημμα ανάμεσα στα φίλια αισθήματα με το σερβικό λαό και τις

<https://www.lexingtoninstitute.org/wp-content/uploads/2016/03/Souda-Bay-NATOs-Military-Gem.pdf>

⁸² Major Palarino N. R., Greece and NATO, σσ. 14 -15

⁸³ Woodhouse M. Christopher, *Modern Greece*, Faber and Faber, Boston, 1991, σελ. 306

⁸⁴ Woodhouse M. Christopher, *Modern Greece*, σσ. 18 – 19

⁸⁵ «Defence Ministers participating in NATO's Defence Planning Committee state that support for UN and CSCE peacekeeping should be included among the missions of NATO forces and headquarters», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης 22/03/2019), <https://www.nato.int/docu/comm/49-95/c921217a.htm>

συμμαχικές υποχρεώσεις. Η νατοϊκή γραμμή, ήταν φυσικό να υπερισχύσει και τελικά έλαβε μέρος στις αποστολές. Ταυτόχρονα, προέκυψε ένα ακόμη σημαντικό ζήτημα που ταλάνισε την εξωτερική πολιτική της χώρας, το οποίο σχετιζόταν με την ονοματολογία της μετέπειτα ΠΓΔΜ και προσφάτως Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, ζήτημα το οποίο συνέχιζε να προκαλεί εντάσεις στην ελληνική πλευρά και στη Συμμαχία μέχρι και τις μέρες μας.

Σε πλήρη αντιστοιχία με τα προαναφερθέντα γεγονότα, στα μέσα της δεκαετίας του 90, προέκυψε μία εντονότατη κρίση στις σχέσεις Αθήνας – Άγκυρας, με το επεισόδιο των Ιμίων ως άμεση απάντηση της τουρκικής πλευράς στην ιδέα περί υιοθέτησης μίας νέας στενότερης αμυντικής συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας και Κύπρου, με το NATO να βρίσκεται στο επίκεντρο.⁸⁶ Η ένταση, η οποία έφτασε πολύ κοντά στο να προκαλέσει ένοπλο θερμό επεισόδιο μεταξύ των δύο χωρών, εκτονώθηκε αρχικώς με την παρέμβαση των ΗΠΑ, ενώ αργότερα στη Σύνοδο κορυφής της Μαδρίτης το 1997, προέκυψαν πρωτοβουλίες από τη συμμαχία για την αποσυμφόρηση της κρίσης με αναβάθμιση της βάσης στη Λάρισα, υπό τουρκική διεύθυνση σε αντιπαραβολή με τη βάση στη Σμύρνη υπό ελληνική, σε μία από τις τέσσερις βασικές, περιφερειακές, μεσογειακές δομές μαζί με εκείνες στη Σμύρνη, στη Μαδρίτη και στη Βερόνα.⁸⁷

Η αναβάθμιση της βάσης στη Λάρισα, προέκυψε ως κρίσιμη αναγκαιότητα για τη Συμμαχία, καθώς η ένταση στα Βαλκάνια δεν είχε κοπάσει και χρειαζόταν ένα κέντρο στρατηγικού σχεδιασμού κοντά στις εξελίξεις, μεγιστοποιώντας το βαθμό ικανότητας άμεσης και αποτελεσματικής επέμβασης. Οι εξελίξεις στο Κόσσοβο στα τέλη της δεκαετίας του 90, ήρθαν να επαληθεύσουν αυτή την αναγκαιότητα. Για μία ακόμη φορά, η επικείμενη ανάληψη δράσης ενάντια στο σερβικό λαό δημιούργησε μεγάλη δυσaréσκεια στην ελληνική κοινή γνώμη, γεγονός που ώθησε στη υιοθέτηση από την ελληνική πλευρά περιορισμένων υποστηρικτικών ενεργειών και μόνο μετά το πέρας των επιχειρήσεων συνέβαλε με προσωπικό και υλικό στις ειρηνευτικές δυνάμεις.⁸⁸

⁸⁶ Dinella Henry, «Imia, NATO, and Alpha Centauri», Wilsoncenter, (ημερομηνία πρόσβασης 07/04/2019), <https://www.wilsoncenter.org/publication/imia-nato-and-alpha-centauri>

⁸⁷ Adamczyk Artur, «Greece in NATO: Evolution of Interests in the Context of Changes in the International Environment», Yearbook of the Institute of East-Central Europe, Vol. 15, No. 4, 2017, σσ. 128 - 129

⁸⁸ Efthymiopoulos P. Marios, «Experiencing the paradox: Greece's past, current and future of co-operation, at NATO», (ημερομηνία πρόσβασης

Η τρομοκρατική επίθεση στους Δίδυμους Πύργους το 2001, γεγονός που αναμφίβολα άλλαξε συθέμελα τον κόσμο, μετατόπισε το σημείο ενδιαφέροντος από τα Βαλκάνια στη Μέση Ανατολή, με την ελληνική πλευρά να λαμβάνει μέρος είτε με υλικό και προσωπικό, είτε με υποστηρικτικές ενέργειες στις επιχειρήσεις, κρίνοντας με μετριοπαθείς πολιτικές αποφάσεις το ποσοστό εμπλοκής της κάθε φορά.⁸⁹

Η Ελλάδα θα βρεθεί σύντομα ξανά στο προσκήνιο των εξελίξεων της Συμμαχίας, στη Σύνοδο Κορυφής του Βουκουρεστίου το 2008, όταν στο πλαίσιο διεύρυνσης του NATO, μπλόκαρε τη συμμετοχή της ΠΓΔΜ ελέω του ονοματολογικού ζητήματος αρνούμενη να αποδεχθεί τον όρο Δημοκρατία της Μακεδονίας, ανοίγοντας έναν νέο κύκλο προστριβών πάνω σε αυτό το ζήτημα το οποίο έκλεισε πρόσφατα με την υπογραφή της συνθήκης των Πρεσπών.⁹⁰

Η Ελλάδα θα εμπλακεί και στις επιχειρήσεις που προέκυψαν από το φαινόμενο της Αραβικής Άνοιξης, κυρίως στην εμπλοκή με τη Λιβύη, ανοίγοντας τον εναέριό της χώρο και τις βάσεις της, κυρίως τη Σούδα, για τη διευκόλυνση των δράσεων των συμμαχικών στρατευμάτων στον απόηχο της στρατηγικής αντίληψης του 2010 στη Λισσαβόνα, υιοθετώντας τις αποφάσεις της και συμμετέχοντας στην επιχείρηση «*Operation Unified Protector*».⁹¹

Στη διάρκεια της δεκαετίας που βιώνουμε και μέσα στο διεθνές γενικό πλαίσιο που σκιαγραφείται, η καθημερινή ατζέντα της ελληνικής πλευράς γεμίζει συνεχώς από επεισόδια και εντάσεις με την Τουρκία, είτε στο πλαίσιο της ενεργειακής πολιτικής, είτε στο πλαίσιο του μεταναστευτικού ζητήματος, είτε στις σχέσεις της με την Κύπρο και το Ισραήλ. Τα πρόσφατα γεγονότα στην Τουρκία, κυρίως μετά το πραξικόπημα και την εμπλοκή της στη συριακή διένεξη και η αλλαγή στην χάραξη της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής, μπορούμε να πούμε πως δημιουργούν μία κατάσταση την οποία ίσως είναι σε θέση να επωφεληθεί η ελληνική πλευρά, ενδυναμώνοντας τη θέση της στη Συμμαχία, ακολουθώντας έξυπνες και αποδοτικές πολιτικές, διδασκόμενη από τα λάθη και τις στρατηγικές ατασθαλίες του παρελθόντος.

22/03/2019), http://www.lse.ac.uk/europeanInstitute/research/hellenicObservatory/pdf/3rd_Symposium/PAPERS/EFTHYMIOPOULOS_MARIOS.pdf

⁸⁹ Adamczyk Artur, «Greece in NATO», σσ. 130 – 132

⁹⁰ «FYROM Name Issue», MFA, (ημερομηνία πρόσβασης 27/03/2019), https://web.archive.org/web/20111015051902/http://www1.mfa.gr/en/fyrom_name_issue/

⁹¹ Adamczyk Artur, «Greece in NATO», σσ. 132 – 133

3.2 Ο ρόλος και τα οφέλη της Ελλάδας από το NATO

Η Ελλάδα κατείχε από αρχαιοτάτων χρόνων εξέχουσα θέση στη γεωπολιτική σκακιέρα. Αυτό γιατί ο ελλαδικός χώρος στο σύνολό του, παρουσιάζει ένα ιδιόμορφο σύνολο χαρακτηριστικών, η μοναδικότητα των οποίων τον καθιστούν χώρο υψηλής γεωστρατηγικής αξίας. Σήμερα σε πλήρη συνάρτηση με τη γεωστρατηγική της θέση μπορούμε να πούμε πως πρόκειται για μία χώρα με ιδιαίτερα μεγάλο ποσοστό εθνικής και θρησκευτικής ομοιογένειας, με θέση ανάμεσα στις αναπτυγμένες χώρες, ανεξαρτήτως της κρίσης που βιώνει την τελευταία δεκαετία και έχει στη διάθεσή της ισχυρές ένοπλες δυνάμεις για την εγγύηση της άμυνας, της εδαφικής ακεραιότητας και της εθνικής ανεξαρτησίας της.

Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας την καθιστά συχνά σημαντικό εταίρο στις διεθνείς εξελίξεις καθώς πρόκειται για διασταύρωση των χερσαίων και των σημαντικών θαλάσσιων οδών, είτε στην επικράτεια είτε στην περιφέρειά της, ενώ πλέον πλάι στα εμπορικά σταυροδρόμια, έρχονται να ενισχύσουν τη θέση της και οι κόμβοι μεταφοράς ενέργειας προς την Ευρώπη. Ταυτόχρονα η Ελλάδα βρίσκεται στο επίκεντρο των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών, δεδομένο που την καθιστά «βαρόμετρο» του συνολικού μεταναστευτικού ζητήματος. Ένα ακόμη μέγιστο πλεονέκτημά της, που την καθιστά βασικό στρατηγικό εταίρο, είναι η αναγωγή της στη μεγαλύτερη παγκοσμίως ναυτιλιακή δύναμη καθώς βρίσκεται στην πρώτη θέση σε θέματα μεταφορών και εμπορίου μέσω θαλάσσης.

Οι ιδιομορφίες και τα πλεονεκτήματα της Ελλάδας και η αλληλεπίδρασή της με την ευρύτερη περιοχή την κατέστησαν από πολύ νωρίς βασικό κομμάτι της ευρύτερης NATOϊκής στρατηγικής όπως προαναφέραμε. Στον αντίποδα, πάντα με γνώμονα την προώθηση των εθνικών της συμφερόντων και την επίτευξη των στόχων της εξωτερικής της πολιτικής, της πολιτικής της άμυνας και της ασφάλειάς της, και κατά το μέτρο, βεβαίως, των επιχειρησιακών και οικονομικών της δυνατοτήτων, οι ελληνικές αρχές συντάσσονται ενεργά στην υλοποίηση των Συμμαχικών στόχων και πρωτοβουλιών για την έγκαιρη και αξιόπιστη αντιμετώπιση των παραδοσιακών και των μη συμβατικών προκλήσεων ασφαλείας.⁹²

Υπό αυτό το πρίσμα, σημαντικό ρόλο στο διεθνές πολιτικό πεδίο διεκπεραιώνει και η βούληση της χώρας να συμμετέχει ενεργά ως μέτοχος και υποστηρικτής των αποφάσεων των διεθνών οργανισμών στους οποίους είναι μέλος,

⁹² Νταλής Σωτήρης, Η Νέα διεθνής πραγματικότητα και η Ελλάδα – Δοκίμια για την Ευρωπαϊκή και Διεθνή Πολιτική, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1999, σσ. 141 – 143

αντλώντας κύρος και πιθανά διαπραγματευτικά πλεονεκτήματα στο μέλλον, με βασική της προτεραιότητα τη χρήση της διπλωματικής οδού, εξασφαλίζοντας με αυτό τον τρόπο μέγιστα γεωστρατηγικά οφέλη, καθώς λειτουργεί ως εγγυητής και σταθεροποιητικός παράγοντας στις περιοχές που καλείται να δραστηριοποιηθεί, ειδικά αν αυτές είναι στην ευρύτερη περιοχή συμφερόντων της όπως τα Βαλκάνια.

Σε αυτό το σημείο καλό θα ήταν να τονίσουμε ακόμη μία ιδιομορφία της ελληνικής περίπτωσης. Παρ' όλη τη συστράτευση των δυνάμεων στην υπηρεσία της γενικής ιδέας του «εθνικού οφέλους», η απουσία οργανωμένης και διεκπεραιωμένης εθνικής στρατηγικής συχνά αποτελεί τροχοπέδη και παράγοντα αστάθειας. Η απουσία εθνικού διαλόγου και παραγωγής ενός «εθνικού στρατηγικού μοτίβου» αφήνει έρμαιο την ερμηνεία του «εθνικού οφέλους» μέσω μικροπολιτικών και εφήμερων φίλτρων, γεγονός που καθιστά συχνά παθητική την ελληνική συστράτευση με τις επιταγές της συμμαχίας, χωρίς την παρουσία ενός γενικού μοτίβου διεκδίκησης ωφέλιμων δεδομένων.⁹³

Αναμφισβήτητα, λοιπόν, σύμφωνα με τον Γεώργιο Σαββαΐδη, «μία χώρα που δεν επιλέγει ή δεν έχει την πολυτέλεια του απομονωτισμού, η μόνη ρεαλιστική στρατηγική επιλογή για την διασφάλιση του εθνικού συμφέροντος και την βελτίωση της διεθνούς επιρροής της είναι η ενεργός συμμετοχή της στους διεθνείς Οργανισμούς και η προβολή και ανάδειξη αυτής με σκοπό την πολιτική αξιοποίηση της συνεισφοράς της». Υπό αυτή τη βάση τονίζει επίσης πως, «η χώρα μας παρά τις ήδη μεγάλες της υποχρεώσεις και τις περιορισμένες συγκριτικά δυνατότητες και παρά τις δυσχερείς δημοσιονομικές συνθήκες, εξακολουθεί να συμπράττει, στο μέτρο του δυνατού, στην προώθηση της σταθερότητάς της στην επίλυση των μειζόνων ζητημάτων που απασχολούν την περιοχή, όπως λ.χ. είναι το Μεσανατολικό, το Κοσσυφοπέδιο, οι κρίσεις στην Μέση Ανατολή και στη Βόρειο Αφρική και η ενσωμάτωση των Δυτικών Βαλκανίων στους Ευρωπαϊκούς θεσμούς.» Συνολικά λοιπόν εκτιμά πως «η υπέρβαση της σημερινής οικονομικής συγκυρίας θα δώσει σαφώς καλύτερες δυνατότητες ελληνικής συνεισφοράς στο συμμαχικό γίγνεσθαι σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα. Απαιτείται λοιπόν πολιτική βούληση, δέσμευση και δραστηριοποίηση του ελληνικού πολιτικοστρατιωτικού παράγοντος για την εξυπηρέτηση του εθνικού συμφέροντος εντός Συμμαχίας και σε επιδίωξη των

⁹³ Χατζηθεοφάνους Η. Γεώργιος, Εθνική Στρατηγική – Πρόταση για ένα νέο θεσμικό πλαίσιο, Σιδέρης Ι., Αθήνα, 2017, σσ. 24 – 25

γενικότερων στόχων και προτεραιοτήτων της».⁹⁴

Είναι καταλυτικός στόχος για τη χώρα να αναδειχθεί σε έμπιστο σύμμαχο και πυλώνα της Συμμαχίας, εταίρος ο οποίος τοποθετεί ψηλά τα συμφέροντα και τους στόχους της Συμμαχίας σε σχέση με τα ιδιωτικά της συμφέροντα. Ξεκινώντας από το στόχο του 2% του ΑΕΠ⁹⁵ το οποίο συνεχώς πιάνει και ξεπερνάει,⁹⁶ τη συμβολή στις επιχειρησιακές πρωτοβουλίες και την υψηλού επιπέδου επιχειρησιακή ετοιμότητα και τη γόνιμη παρουσία της στις Συνόδους, η Ελλάδα φροντίζει να προχωρά προς αυτήν την κατεύθυνση. Ταυτόχρονα, μέσω του προσωπικού της που συμμετέχει στη συμμαχική καθημερινότητα, η χώρα αποκτά τεχνοτροπία και τεχνογνωσία από τις μεθόδους και τις τεχνικές λειτουργίας, σκέψης και αντίδρασης στην καθημερινότητα ενός διαπολιτισμικού περιβάλλοντος. Με την αποστολή εθνικών δυνάμεων για εκτέλεση ΕΥΕ σε διάφορες περιοχές επιχειρήσεων του πλανήτη ενισχύεται η Ελληνική παρουσία και εμπεδώνεται η καλλιέργεια ασφάλειας και εμπιστοσύνης, ιδιαίτερα στις περιοχές όπου υπάρχει το Ελληνικό στοιχείο. Επιπλέον, προβάλλονται οι Ένοπλες Δυνάμεις της χώρας και αποσυνδέονται από τον παραδοσιακό τους ρόλο, σχετιζόμενες πλέον με την παροχή βοήθειας στον συνάνθρωπο ανεξαρτήτως θρησκείας, χρώματος και φυλής, προάγοντας με αυτό τον τρόπο και τις πανανθρώπινες αξίες, με τις οποίες γαλουχείται παραδοσιακά η Ελληνική κοινωνία. Παράλληλα, τα στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων που συμμετέχουν σε επιχειρήσεις εκτός συνόρων αποκτούν πολύτιμες εμπειρίες από στρατιωτικές και ειρηνευτικές επιχειρήσεις που αυξάνουν την επιχειρησιακή της αποτελεσματικότητα όταν η ίδια απέχει από ένοπλες συγκρούσεις εδώ και πάρα πολλά χρόνια.

Στην παρούσα συγκυρία η Ελλάδα καλείται να διεκπεραιώσει στρατηγικούς ρόλους σε όλους τους τομείς που αναφέρθηκαν παραπάνω και καλείται να κινηθεί οργανωμένα για να εκμεταλλευθεί τη συγκυρία της έντασης ανάμεσα σε NATO –

⁹⁴ Σαββαΐδης Γεώργιος, «Το NATO ως πολιτικοστρατιωτική Συμμαχία – Η θέση και ο ρόλος της Ελλάδος σε αυτή», Ομιλία στη Σχολή Εθνικής Αμύνης, LecourrierDiplomatique, (ημερομηνία πρόσβασης 11/04/2019), <http://www.lecourrierdiplomatique.eu/2017/11/to-nato-os-politikostratitotiki-simmahia/>

⁹⁵ «Η κριτική του Προέδρου Τραμπ προς το NATO και κυρίως για το θέμα της αυξήσεως των αμυντικών δαπανών από τα κράτη μέλη. Ακόμη και κράτη όπως η Ελλάς που δαπανούν το 2% του ΑΕΠ για την άμυνα δεν πληρούν την πρόβλεψη ότι το 20% των δαπανών για την άμυνα θα κατευθύνεται σε εξοπλιστικά προγράμματα (και όχι σε μισθούς και λειτουργικά έξοδα).», Αντιναύαρχος Μαρτζούκος Βασίλειος, Πρόεδρος ΕΛΙΣΜΕ

⁹⁶ «ΑΜΥΝΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ» Ισοζύγιο Στρατιωτικής Ισχύος, (ημερομηνία πρόσβασης 14/04/2019), <https://isozygio.wordpress.com/2019/01/03/amyntikes-dapanes/>

Τουρκία, αναβαθμίζοντας τη θέση της στη Συμμαχία.⁹⁷ Οι κινήσεις και οι πρακτικές της χώρας στην ενδυνάμωση των δύο ενεργειακών και γεωπολιτικών τριγώνων⁹⁸ (Ελλάδα – Κύπρος – Ισραήλ) και (Ελλάδα – Κύπρος – Αίγυπτος) δίνουν δείγματα γραφής της τάσης αυτής. Ταυτόχρονα οι εξελίξεις στο Μακεδονικό, μετά την υπογραφή της συνθήκης των Πρεσπών και η υποστήριξη της Ελλάδας στη γείτονα και στις ενταξιακές της προοπτικές (NATO και ΕΕ) «απλώνει» τα δίκτυα στα οποία αλληλεπιδρά η ελληνική πλευρά και ενδυναμώνει τη θέση της στην περιοχή.

Σε αντιπαράβολή με τα οφέλη, για να έχουμε μία περισσότερη σφαιρική εικόνα, είναι αναγκαίο να αναφερθούμε και στα ενδεχόμενα κόστη της επιλογής της συμπόρευσης με τις επιταγές της Συμμαχίας. Η συγκεκριμένη σχέση μπορεί να καταμεριστεί σε επιμέρους τομείς όπως το πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό και στρατιωτικό κόστος – όφελος. Το κόστος μεγαλώνει ιδίως σε περίπτωση απωλειών ανθρώπινων ζωών, όπως δυστυχώς, συνέβη στην περίπτωση του Λοχία Σούμπουρου στη Σομαλία.⁹⁹ Για την ελαχιστοποίηση των πιθανοτήτων ανθρώπινου κόστους, η ελληνική πλευρά, όπως φαίνεται και από την ποσοτική και ποιοτική συμμετοχή της στις ΕΥΕ, έχει επιλέξει η εμπλοκή της να είναι περισσότερο σε υποστηρικτικούς ρόλους παρά σε άμεση επαφή με τον κίνδυνο. Ακόμα και αν αυτό τη φέρνει σε σχετική «δυσμένεια» σε σχέση με ανταγωνιστικές δυνάμεις οι οποίες φροντίζουν να αναλαμβάνουν περισσότερο ενεργούς ρόλους.¹⁰⁰

Επιπλέον, το πολιτικό κόστος βρίσκει εφαρμογή και λόγω διαφορετικής φιλοσοφίας και ιδεολογίας, τόσο μεταξύ των πολιτών όσο και μεταξύ του πολιτικού μας κόσμου, οι οποίοι έχουν αντίθετη θεώρηση για την αναγκαιότητα και το ρόλο τέτοιων επιχειρήσεων.¹⁰¹ Το κοινωνικό κόστος αυξάνεται και λόγω της ψυχοσύνθεσης του Ελληνικού λαού, ο οποίος παραδοσιακά έτρεφε και τρέφει αισθήματα υποστήριξης των απανταχού αδυνάτων στη Γη, ερχόμενος συχνά σε αντίθεση με τις νατοϊκές επιχειρήσεις, παραμερίζοντας συχνά τυχόν εθνικά

⁹⁷ Ντόκος Θάνος (επιμ.), *Λευκή Βίβλος για την Ελληνική Εξωτερική Πολιτική, Άμυνα και Ασφάλεια – Προκλήσεις, Ευκαιρίες και Προτάσεις Πολιτικής*, Σιδέρης Ι. Αθήνα, 2016, σσ. 180 – 181

⁹⁸ Τσακίρης Θεόδωρος, «Η Ελληνική Ενεργειακή Γεωπολιτική από τη Βαλκανική έως τη Νοτιοανατολική Μεσόγειο», κείμενο εργασίας, ΕΛΙΑΜΕΠ, (ημερομηνία πρόσβασης 14/04/2019), https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2018/08/96_2018_WORKING-PAPER-%CE%98%CE%B5%CF%8C%CE%B4%CF%89%CF%81%CE%BF%CF%82-%CE%A4%CF%83%CE%B1%CE%BA%CE%AF%CF%81%CE%B7%CF%82.pdf,

⁹⁹ Βοριάς Σταύρος, Υπηρετώντας την Πατρίδα μακριά από τα σύνορά της: Η συμμετοχή των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων σε Επιχειρήσεις Υποστήριξης Ειρήνης, ως προέκταση της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, Διπλωματική Εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, 2017, σελ. 21

¹⁰⁰ «Turkey's Relations with NATO», Ministry of Turkish Foreign Affairs, (ημερομηνία πρόσβασης 12/04/2019), <http://www.mfa.gov.tr/nato.en.mfa>

¹⁰¹ Χατζηθεοφάνους Η. Γεώργιος, Εθνική Στρατηγική, σσ. 24 – 25

συμφέροντα όπως αυτά διαμορφώνονται και προσδιορίζονται από τις ανάγκες της στιγμής. Τέλος, το οικονομικό κόστος φαινομενικά υπερβαίνει το όφελος, αφού για την ανάπτυξη, συντήρηση και αναδίπλωση μίας δύναμης για εκτέλεση ΕΥΕ, απαιτείται υψηλό οικονομικό τίμημα, το οποίο η εκάστοτε χώρα που διαθέτει τις δυνάμεις καλείται να καταβάλει. Ακόμα, σε περίπτωση μη αποστολής εθνικών δυνάμεων η εκάστοτε χώρα συνεισφέρει, ανάλογα με τα συμφωνηθέντα εντός των διεθνών οργανισμών και το μέγεθος του ΑΕΠ της, ανάλογο ποσό για την κάλυψη συγκεκριμένων δαπανών της επιχείρησης. «Σύμφωνα με δημοσιεύματα ενδεικτικά, η παραμονή της Ελληνικής δύναμης Κοσσυφοπεδίου το έτος 2010 είχε ετήσιο κόστος πάνω από 20 εκατομμύρια ευρώ, ενώ η παραμονή της Ελληνικής φρεγάτας στην αποστολή καταπολέμησης της πειρατείας, που εκτελεί το ΝΑΤΟ στο κέρασ της Αφρικής πάνω από 5 εκατομμύρια ευρώ. Αυτό που δε μπορεί όμως να αποτιμηθεί με όρους οικονομικούς είναι το τυχόν μακροπρόθεσμο κέρδος που μπορεί να προκύψει από τη σταθεροποίηση της χώρας καθώς και από τη δημιουργία ασφαλούς περιβάλλοντος για τους κατοίκους της, αποτρέποντας με αυτό τον τρόπο τη δημιουργία των απειλών όπως έχουν αναλυθεί».¹⁰²

3.3 Παράγοντας προβολής ισχύος – Ασφάλεια – Μεταφορά Βαρών

Η ισχύς, ως μετρήσιμο δεδομένο, αποτελεί ένα εξαιρετικά σημαντικό στοιχείο της συμπεριφοράς των κρατών και καθορίζει, εν πολλοίς, τις ισορροπίες και τις νόρμες μέσα στις διεθνείς σχέσεις. Η ισχύς, όπως αναφέρει ο Zagorin, είναι μια ιδιότητα που μετριέται με βάση τη δυναμική του δράντος σε ένα γεγονός και κατά πόσο αυτή του εξασφαλίζει τη δυνατότητα να μπορεί να απαιτήσει από τους άλλους δράντες να συμμορφωθούν προς τη θέλησή του ή να υποστούν ποινές για την άρνησή τους να το κάνουν.¹⁰³ Η ισχύς ως έννοια ερμηνεύεται ποικιλοτρόπως καθώς συχνά ο εκάστοτε ερευνητής τη χρησιμοποιεί, γεγονός που δείχνει και το ποικιλόμορφο χαρακτήρα της. Μία σύντομα απόπειρα ομαδοποίησης αυτών των εκφάνσεων θα μας οδηγούσε στο εξής συμπέρασμα, πως η ισχύς εκφράζεται συχνά ως δύναμη, εξουσία, επιρροή και ως έλεγχος.¹⁰⁴

Αυτή τη μετρήσιμη φύση της ισχύος δοκίμασαν ερευνητές να τη

¹⁰² Τσιοκάνης Χ. Γεώργιος, *Η συμμετοχή της Ελλάδας στο ΝΑΤΟ και τα Ηνωμένα Έθνη σε αποστολές διατήρησης της ειρήνης*, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, 2017, σελ. 99

¹⁰³ Zagorin Perez, *Θουκυδίδης*, Ποιότητα-Princeton University Press, 2006, σελ. 94

¹⁰⁴ Κουσκουβέλης Ηλίας, *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, 2004, σελ. 141

μαθηματοποιήσουν, ψάχνοντας να βρουν τις ιδανικές φόρμουλες χαρακτηριστικών, παραγόντων και μεταβλητών, όπως για παράδειγμα η απόπειρα του Ray Cline, υψηλόβαθμου στελέχους της CIA, ο οποίος παρέθεσε τον εξής τύπο:

$$ΙΣΧΥΣ = (ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ + ΕΛΑΦΟΣ + ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ + ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ) Χ (ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ + ΒΟΥΛΗΣΗ), [Pp = (C + E + M) (S + W)]^{105}$$

Όλες οι προσπάθειες αυτές, θεωρητικά, έπεφταν στην ίδια παγίδα καθώς αποτύγχαναν να μετρήσουν ορισμένα σημαντικά μεν όμως μη ορατά συστατικά της ισχύος, όπως η ποιότητα και η αποτελεσματικότητα μίας κυβέρνησης, η αποδοτικότητα των οργανισμών και των φορέων ενός κράτους, το είδος διακυβέρνησης και η συνοχή ενός κράτους, παράγοντες ψυχοσύνθεσης ενός λαού κλπ.¹⁰⁶

Η Ελλάδα ως μέλος δύο πολύ σημαντικών περιφερειακών οργανισμών NATO και ΕΕ, καλείται πολύ συχνά, να δικαιολογήσει τη «συμμετοχή» της σε αυτούς, προβάλλοντας από τη μία πλευρά την κυριότητα και την ακεραιότητα της εθνικής της ισχύος και φροντίζοντας από την άλλη να είναι εξαιρετικά αποδοτική σε ότι ρόλο κληθεί να αναλάβει στα πλαίσια των οργανισμών αυτών, «διαφημίζοντας» το βαθμό ετοιμότητας, εγκυρότητας και αποτελεσματικότητάς της μέσα σε αυτούς. Και αν στα πλαίσια της ΕΕ, η θέση της Ελλάδας είναι κλονισμένη λόγω της συνολικής κρίσης από την οποία προσπαθεί να αναρρώσει, στα πλαίσια του NATO η ενεργή παρουσία, συμμετοχή και συμβολή της στην Συμμαχική καθημερινότητα της δίνει πολλαπλασιαστικά οφέλη προβάλλοντας την ισχύ της χώρας ως εταίρος άξιος σεβασμού και εμπιστοσύνης.

Η «ελκυστικότητα» της Ελλάδας ως παράγοντας προβολής ισχύος βασίζεται σε συγκεκριμένα δεδομένα ισχύος τα οποία η χώρα απολαμβάνει και την τοποθετούν σε χώρο ύψιστης στρατηγικής σημασίας. Η γεωγραφική θέση και η μορφολογία του ελληνικού χώρου είναι ο πρώτος και σημαντικότερος από αυτούς. Δε θα μπορούσε να αποτελεί ισχυρότερο παράδειγμα, η διατήρηση της βάσης της Συμμαχίας στο Άκτιο σε απόσταση αναπνοής από το σημείο όπου το 31 π.Χ. έλαβε χώρα η ναυμαχία που άλλαξε τότε το γνωστό κόσμο ανάμεσα στον Οκτάβιο και στο Μάρκο Αντώνιο,

¹⁰⁵ Zarghani, Seyed Hadi. «Designing a New Model to Measure National Power of the Countries.», Research Gate, (ημερομηνία πρόσβασης 07/04/2019), https://www.researchgate.net/publication/321251360_Designing_a_New_Model_to_Measure_National_Power_of_the_Countries

¹⁰⁶ Παρίσης Ιωάννης, «Μετρώντας την εθνική ισχύ – Ορατοί και μη ορατοί παράγοντες ισχύος», Ελεύθερη Ζώνη, (ημερομηνία πρόσβασης 13/04/2019), <http://www.elzoni.gr/html/ent/185/ent.48185.asp>

ναυμαχία για τον έλεγχο και την ασφάλεια των περασμάτων της Αδριατικής προς τη Μεσόγειο¹⁰⁷ και η ναυμαχία της Πρεβέζης με αντιπάλους τους Οθωμανούς απέναντι σε ένα Συνασπισμό δυτικών κρατών υπό τον Πάπα Παύλο τον Γ' με φόντο τον έλεγχο των ενετικών κτήσεων στο Ιόνιο και τον έλεγχο των εμπορικών δρόμων της γραμμής Κέρκυρα – Μπρίντζι.¹⁰⁸ Παρόμοια ιστορικά στοιχεία, καθώς η ιστορία του ελλαδικού χώρου βρίθει περιστατικών, ενδυναμώνουν το επιχείρημα ότι η αξία του γεωγραφικού χώρου στο πέρασμα του χρόνου παραμένει αμετάβλητη και αποτελεί βασικό παράγοντα ισχύος.

Το επόμενο βήμα είναι η δυνατότητα παροχής ασφάλειας μέσα σε αυτό το χώρο, καθιστώντας έτσι την ποιότητα των Ενόπλων Δυνάμεων σημαντικότερο δεδομένο. Η ελληνική αεροπορία και το ελληνικό ναυτικό διεκδικούν υψηλές θέσεις ετοιμότητας και αποτελεσματικότητας μέσα στις τάξεις της Συμμαχίας, γεγονός που αφενός αναγνωρίζεται και αφετέρου προσμετράτε στα στρατηγικά πλεονεκτήματα της χώρας. Ιδιαίτερα η ιδιόμορφη ισορροπία ελληνικού εμπορικού και πολεμικού ναυτικού δημιουργεί μία θαλάσσια δυναμική με πολλαπλούς αποδέκτες καθιστώντας την πάντα περιορισμένων δυνατοτήτων Ελλάδα σε καθοριστικό παράγοντα ελέγχου και ασφάλειας στην ευρύτερη Νοτιοανατολική Μεσόγειο.

Πέρα από την προβολή της εθνικής ισχύος που είναι ευκολότερο να υπολογιστεί, μία σημαντική μεταβλητή είναι και η προβολή της Συμμαχικής ισχύος η οποία συνδέεται άμεσα με τη μεταφορά βαρών και την εξισορρόπησή τους μέσα στη Συμμαχία. Η αποτελεσματικότητα στις ασκήσεις, οι συμμετοχή και η αποδοτικότητα στις αποστολές, η τήρηση προθεσμιών και δεσμεύσεων, η θέληση για ανάληψη οργανωτικών θέσεων, η επιθυμία για συμβολή με περισσότερη επίδραση κλπ. είναι παράγοντες οι οποίοι αποτελούν μετρήσιμες σταθερές στη θέση κάθε κράτους μέλους που κατέχεις στη Συμμαχία και στην εμπιστοσύνη που απολαμβάνεις από τα κέντρα λήψης αποφάσεων μέσα σε αυτή.

Σύμφωνα με τη θεωρία μεταφοράς και ενίοτε εξισορρόπησης βαρών¹⁰⁹ η Ελλάδα πρέπει να είναι σε θέση να πείσει ότι είναι σε θέση να σηκώσει τα βάρη που θα επωμιστεί, ενώ και το NATO και προφανώς ο αμερικανικός παράγοντας θα πρέπει να συμβάλλει στην ενδυνάμωση της θέσης της χώρας ώστε να προκύψει μία

¹⁰⁷ Ψαρουλάκης Γεώργιος, «Η Ναυμαχία του Ακτίου», Παγκόσμια Πολεμική Ιστορία, (ημερομηνία πρόσβασης 13/04/2019), <http://www.militaryhistory.gr/articles/view/63>

¹⁰⁸ Hattendorf B. John, *Naval Policy and Strategy in the Mediterranean – Past, Present and Future*, FRANK CASS, London, 2000, σσ. 05 – 07

¹⁰⁹ Mearsheimer J. John, Κολιόπουλος Κωνσταντίνος (μτφ.), *Η τραγωδία της πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων, Ποιότητα*, Αθήνα, 2011, σσ. 330 – 343

απερίσπαστη διαδικασία μεταφοράς. Η όλη διαδικασία πρέπει να αντιμετωπίζεται με το λιγότερο δυνατό ρίσκο στο πλαίσιο της Συμμαχίας οπότε η αλληλεπιδρώμενη και μεταδιδόμενη ισχύς και ασφάλεια ανάμεσα στο NATO ως οντότητα και στα κράτη μέλη του αυτοτελώς, θα πρέπει να έχεις στέρεες βάσεις και ορίζοντα εξέλιξης.

Η Ελλάδα λοιπόν τείνει μέσα από τις ιδιομορφίες να αναλαμβάνει διαχειριστικές ευθύνες και να απασχολεί προσωπικό της στις δομές του NATO δεν παύει όμως το πιο σημαντικό κομμάτι αλληλεπίδρασης να είναι η συμμετοχή της και η αποδοτικότητά της στις NATOϊκές αποστολές.

3.4 Επιχειρήσεις του NATO με σημαίνουσα ελληνική συμμετοχή

Η Ελλάδα από τη δεκαετία του 50 μέχρι και σήμερα απαριθμεί μία εκτενή και ποικιλόμορφη συμμετοχή στις αποστολές και στις ασκήσεις της Συμμαχίας.¹¹⁰ Σε αυτό το κομμάτι της εργασίας μας θα επικεντρωθούμε κυρίως σε αυτές που μέχρι αρκετά πρόσφατα ή και σήμερα επηρεάζουν και ενδυναμώνουν τις θέσεις της χώρας μέσα στο NATO.¹¹¹

Το καθεστώς των Επιχειρήσεων Υποστήριξης Ειρήνης (EYE) μεταβλήθηκε προς το τέλος της δεκαετίας του 1980, κυρίως λόγω αλλαγής του διεθνούς περιβάλλοντος, με κύριο χαρακτηριστικό την αστάθεια, με συνέπεια τα Ηνωμένα Έθνη να είναι απαραίτητο να ενεργήσουν αποφασιστικότερα ενώ και άλλοι περιφερειακοί οργανισμοί, όπως η ΕΕ, ο ΟΑΣΕ και το NATO να αναδειχθούν σε κρίσιμους υποστηρικτές της διεθνούς σταθερότητας. Η αστάθεια συνεχίστηκε και μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου οδηγώντας τον ΟΗΕ και τους περιφερειακούς συνασπισμούς κρατών στην ανάπτυξη δόγματος επιβολής και προστασίας της ειρήνης, ώστε να καταφεύγουν οι αντιμαχόμενες παρατάξεις για την επίλυση των προβλημάτων τους στη λύση του ειρηνικού διαλόγου και της διπλωματικής οδού. Επιπλέον, ο ΟΗΕ για την επίλυση των ζητημάτων ασφαλείας και για την επιβολή κυρώσεων του εφάρμοζε συχνά την τακτική ανάθεσης των EYE στους παραπάνω περιφερειακούς οργανισμούς. Βέβαια, σε ορισμένες περιπτώσεις η επέμβασή τους νομιμοποιήθηκε εκ των υστέρων από τα Ηνωμένα Έθνη, με χαρακτηριστικότερη την

¹¹⁰ «ΙΣΤΟΡΙΚΟ Ε.Υ.Ε.», ΓΕΣ, (ημερομηνία πρόσβασης 10/04/2019), <http://www.army.gr/el/drastiriotes/epiheiriseis-ypostirixis-eirinis/istoriko-eye>

¹¹¹ «Πίνακας Ελληνικών Συμμετοχών σε Επιχειρήσεις Υποστήριξης Ειρήνης», ΓΕΕΘΑ, (ημερομηνία πρόσβασης 12/04/2019), http://www.geetha.mil.gr/media/EIRINEYTIKES_DRASTIRIOTITES/pdf/pinakas/eirhneutikes-apostoles.pdf

επέμβαση του NATO κατά της Γιουγκοσλαβίας για την περίπτωση του Κοσσυφοπεδίου.¹¹²

Ξεκινώντας από τη Βοσνία – Ερζεγοβίνη, με χρονικό ορίζοντα την περίοδο 14 Δεκεμβρίου 1995 – 2 Δεκεμβρίου 2004, η συμμετοχή της Ελλάδας ήρθε ως επακόλουθο της κατάρρευσης της Γιουγκοσλαβίας και της αυξημένης έντασης στην περιοχή η οποία οδήγησε στην πρόκληση των ειρηνευτικών πρωτοβουλιών NATO, ΕΕ, ΟΗΕ κλπ. Στο πλαίσιο της συμφωνίας του Dayton της 21ης Νοεμβρίου 1995, της οποίας το τελικό κείμενο υπογράφηκε στο Παρίσι στις 14 Δεκεμβρίου 1995,¹¹³ και την έκδοση της υπ' αριθμ. 1031 απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε., αποφασίστηκε η σύσταση από το NATO, Πολυεθνικής Στρατιωτικής Δύναμης με ζώνη ευθύνης τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και ονομασία IFOR (Implementation Force - Δύναμη Επιβολής Ειρήνης).¹¹⁴ Η επιχείρηση έλαβε την κωδική ονομασία “Joint Endeavor” και το ΚΥΣΕΑ, με την υπ' αριθμόν 1 της 10ης/1995 Συνεδρίασής του, αποφάσισε τη συμμετοχή της Ελλάδας. Στην σύνοδο κορυφής της Κωνσταντινούπολης στις 28 Ιουνίου 2004, ελήφθη η επίσημη απόφαση από το NATO, για τερματισμό της IFOR και την ανάληψη επιχείρησης υπό την Ευρωπαϊκή Ένωση την 4η Δεκεμβρίου 2004 με την επωνομασία “ALTHEA”. Παράλληλα δημιουργήθηκε Νατοϊκό Στρατηγείο στο Σεράγεβο (NHQ Sarajevo) με έναρξη στελεχώσεως του από τον Ιούλιο 2004 και λειτουργίας του από τον Δεκέμβριο 2004.¹¹⁵

Το Νοέμβριο του 1996 το ΚΥΣΕΑ αποφάσισε την παράταση της συμμετοχής της Ελληνικής Δύναμης Βοσνίας, ΕΛΔΥΒ, στην πολυεθνική δύναμη, η οποία από τις 20 Δεκεμβρίου είχε μετονομαστεί σε SFOR (Stabilization Force). Οι αποστολές της ΕΛΔΥΒ, στο πλαίσιο των γενικών αποστολών της SFOR, περιελάμβαναν την εκτέλεση μεταφορών εφοδίων και υλικών πάσης φύσεως από και προς τα αεροδρόμια και τα λιμάνια της Βοσνίας, με σκοπό την ανοικοδόμηση και ανασυγκρότηση της

¹¹² Τσιτσελίκης Κωνσταντίνος, *Επιβάλλοντας την Ειρήνη – Η νομιμότητα των στρατιωτικών επεμβάσεων στα όρια του ανθρωπισμού*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2001, σσ. 208 – 209

¹¹³ «Βοσνία - Ερζεγοβίνη -IFOR – SFOR», ΓΕΕΘΑ, (ημερομηνία πρόσβασης 12/04/2019), <http://www.geetha.mil.gr/el/103-cat-hndgs-el/cat-pacif-activities-el/cat-apostoles-epixeirisis-el/437-%CE%B2%CE%BF%CF%83%CE%BD%CE%AF%CE%B1-%CE%B5%CF%81%CE%B6%CE%B5%CE%B3%CE%BF%CE%B2%CE%AF%CE%BD%CE%B7-ifor-sfor.html>

¹¹⁴ «IFOR – SFOR», ΓΕΣ, (ημερομηνία πρόσβασης 11/04/2019), <http://www.army.gr/el/drastiriotes/epiheiriseis-ypostirixis-eirinis/epiheiriseis-sta-plaisia-nato-ee>

¹¹⁵ «HeadquartersSarajevo», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης 11/04/2019), <https://jfcnaples.nato.int/hqsarajevo/page14261479>

χώρας. Η ΕΛΔΥΒ επιτέλεσε σημαντικό έργο και έφερε σε πέρας περί τις 2000 αποστολές χωρίς κανένα ατύχημα, παρά τις αντίξοες καιρικές συνθήκες, την κακή κατάσταση των δρόμων και την επικινδυνότητα των δρομολογίων. Μία άλλη σημαντική πρωτοβουλία της ΕΛΔΥΒ ήταν, σε συνεργασία με την Ελληνική Πρεσβεία στο Σεράγεβο και την οργάνωση "Γιατροί του Κόσμου",¹¹⁶ να συγκεντρώσει από διάφορες πόλεις της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και της Σερβίας, 22 ανάπηρα παιδιά, τα οποία έπεσαν θύματα ναρκών κατά τη διάρκεια του πολέμου και να τα μεταφέρει στην Ελλάδα όπου παρέμειναν για 15 ημέρες. Η εκτέλεση ενός μεγάλου αριθμού αποστολών, χωρίς την ύπαρξη ατυχήματος, καταδεικνύει την άρτια οργάνωση και τον επαγγελματισμό που διέκρινε το Ελληνικό τμήμα ενώ οι σημαντικές μεταφορικές δυνατότητές του, ήταν ζωτικής σημασίας στο Σύστημα Διοικητικής Μέριμνας της πολυεθνικής δύναμης.

Όπως αναφέραμε παραπάνω, η φυσική εξέλιξη της επιχείρησης IFOR – SFOR ήταν η επιχείρηση «ALTHEA»,¹¹⁷ με χρονικό ορίζοντα την περίοδο 2 Δεκεμβρίου 2004 έως το σήμερα. Η Ελλάδα συμμετέχει στην επιχείρηση, έχοντας ενταχθεί στην ομάδα κρατών (Φινλανδία, Ελλάδα, Σουηδία, Αυστρία, Ιρλανδία, Τσεχία, Σλοβενία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Τουρκία) που με επικεφαλής τη Φινλανδία ανέλαβαν τον Βόρειο τομέα της επιχείρησης. Από το Μάρτιο μέχρι τον Σεπτέμβριο 2005, η χώρα μας συμμετείχε και με ομάδα δύο ελικόπτερα Chinook μαζί με το απαραίτητο προσωπικό, και ασκούσε τη Διοίκηση του Πολυεθνικού Λόχου Ελικοπτέρων τον οποίο αποτελούσαν το Βέλγιο και η Τσεχία με συνολικά 37 στελέχη.

Η αποστολή της επιχείρησης ήταν να διεξάγει επιχειρήσεις στη Βοσνία - Ερζεγοβίνη για παροχή αποτροπής και συνεχούς συμμόρφωσης με την ευθύνη της εκπλήρωσης των καθοριζόμενων από τις διεθνείς αποφάσεις. Την τρέχουσα χρονική περίοδο, το ΓΕΣ συμμετέχει στην επιχείρηση με 2 στελέχη στο Επιτελείο της EUFOR, στην πρωτεύουσα Σεράγεβο.

Η επόμενη σημαντική συμμετοχή ήταν σε αποστολή με την ονομασία KFOR, σχετική με την ειρηνευτική δύναμη του Κοσσυφοπεδίου από τον Ιούνιο του 1999 έως

¹¹⁶ Κόττας Βασίλειος, «Συμμετοχή της Ελλάδας στις ειρηνευτικές αποστολές των Ηνωμένων Εθνών», Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων, (ημερομηνία πρόσβασης 16/04/2019), https://kedisa.gr/wp-content/uploads/2018/03/Ergasia_no_12_Kottas.pdf

¹¹⁷ «EU military operation in Bosnia and Herzegovina (Operation EUFOR ALTHEA)», EUROPEAN UNION COMMON SECURITY AND DEFENCE POLICY, (ημερομηνία πρόσβασης 10/04/2019), http://eeas.europa.eu/archives/csdp/missions-and-operations/althea-bih/pdf/factsheet_eufor_althea_en.pdf

και σήμερα. Στο πλαίσιο της αποχώρησης των Γιουγκοσλαβικών δυνάμεων από το Κοσσυφοπέδιο, το NATO, μετά από έγκριση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, αποφάσισε την ανάπτυξη μιας Πολυεθνικής Στρατιωτικής δύναμης, για την εγκαθίδρυση και διατήρηση ασφαλούς περιβάλλοντος στην περιοχή.

Κατόπιν απόφασης του ΚΥΣΕΑ στις 11 Ιουνίου 1999, η Ελλάδα συμμετείχε με Δύναμη επιπέδου Ταξιαρχίας, με την ονομασία Ελληνική Δύναμη Κοσσυφοπεδίου (ΕΛΔΥΚΟ).¹¹⁸ Η αποστολή της ήταν η δημιουργία ασφαλούς περιβάλλοντος για τους κατοίκους του Κοσσυφοπεδίου και η ασφαλής επιστροφή των προσφύγων και των εκτοπισμένων. Η ΕΛΔΥΚΟ εκτέλεσε εκατοντάδες αποστολές Αναγνωρίσεως, Συνοδείας, Ασφαλείας και Ελέγχου Κυκλοφορίας. Επάνδρωσε 7 σημεία ελέγχου δρομολογίων (Check Points) και ανέλαβε την οργάνωση και τη διεύθυνση των αποστολών ελέγχου κυκλοφορίας στον οδικό άξονα που συνδέει την ΠΓΔΜ με την Πρίστινα και στο συνοριακό σταθμό Κοσσυφοπεδίου – ΠΓΔΜ. Επιπλέον, οι Έλληνες στρατιωτικοί φρουρούσαν νυχθημερόν, 2 σημεία συγκέντρωσης όπλων που παραδίδονται από τον UCK και συγχρόνως προετοιμάζαν τη μεταφορά και την καταστροφή του συγκεκριμένου οπλισμού. Πολύ σημαντική στιγμή του ελληνικού τμήματος, είναι η ανακάλυψη αποθήκης με μεγάλες ποσότητες όπλων και πυρομαχικών. Η αποστολή αναγνωρίστηκε από την KFOR ως η δεύτερη σε σπουδαιότητα και σε επιτυχία αποστολή που είχε πραγματοποιηθεί μέχρι τότε στο Κοσσυφοπέδιο.¹¹⁹

Επιπλέον, η Ελληνική Δύναμη παρείχε 24ωρη προστασία σε Χριστιανικές Εκκλησίες στη Ζώνη Ευθύνης της.¹²⁰ Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της άμεσης ενέργειας Ελληνικής περιπόλου, για τη διάσωση της Εκκλησίας του Αγίου Ούρου στο κέντρο του Ουρόσεβατς, που κινδύνεψε από εμπρησμό. Όλα τα ιερά κειμήλια διασώθηκαν και παραδόθηκαν για φύλαξη στην Ιερά Μονή της Γκρατσάνιτσα. Σημαντική ήταν η προσφορά της Δύναμης στη μεταφορά, τη συνοδεία και τη διανομή της ανθρωπιστικής βοήθειας όπως στην περίπτωση των 160 τόνων ανθρωπιστικής βοήθειας, από την οργάνωση "FOCUS", που διανεμήθηκε σε διάφορα χωριά του

¹¹⁸ «KFOR», ΓΕΣ, (ημερομηνία πρόσβασης 12/04/2019), <http://www.army.gr/el/drastiriotes/epiheiriseis-ypostirixis-eirinis/epiheiriseis-sta-plaisia-nato-ee>

¹¹⁹ «The Participation of the Hellenic Armed Forces in KFOR», ΓΕΕΘΑ, (ημερομηνία πρόσβασης 10/04/2019), <http://www.geetha.mil.gr/en/peace-support-activities/3985-the-participation-of-the-hellenic-armed-forces-in-kfor.html>

¹²⁰ «Επιχείρηση Joint Enterprise - Φάση Deterrent Presence (ΕΛΔΥΚΟ 3)», ΓΕΕΘΑ, (ημερομηνία πρόσβασης 12/04/2019), <http://www.geetha.mil.gr/el/briefing-el/press-el/411-epicheirhsh-joint-enterprise-fash-deterrent-presence-eldyko-3.html>

Κοσσυφοπεδίου. Η συνεισφορά της ΕΛΔΥΚΟ στην τοπική κοινωνία επεκτεινόταν και στον τομέα της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Το ιατρικό προσωπικό είχε εξετάσει πάνω από 2000 άτομα στο Ουρόσεβατς και το Κόσοβο Πόλιε.

Παράλληλα το ΓΕΣ συμμετέχει ως σήμερα στην επάνδρωση του Στρατηγείου ΝΑΤΟΗΚ (ΝΗΚ) Skopje με 1 Αξιωματικό και στην επάνδρωση του γραφείου ΝΑΤΟ Military Liaison Office (MLO) Belgrade με έναν Αξιωματικό.

Παραμένοντας στη βαλκανική, με την υπογραφή της συμφωνίας της Οχρίδας στις 13 Αυγούστου 2001, η κυβέρνηση των Σκοπίων υποσχέθηκε να βελτιώσει τα δικαιώματα του αλβανικού πληθυσμού, ενώ ο τελευταίος συμφώνησε να εγκαταλείψει τις αυτονομιστικές απαιτήσεις και να παραδώσει τον οπλισμό του σε δύναμη του ΝΑΤΟ. Αυτή ήταν η έναρξη της νατοϊκής στρατιωτικής παρουσίας στη χώρα που διήρκεσε από το 2001 έως το 2003.¹²¹

Στο πλαίσιο αυτό έλαβαν χώρα τρεις στρατιωτικές επιχειρήσεις της Συμμαχίας. Η πρώτη, με την επωνυμία «Essential Harvest», συνέβαλε στον αφοπλισμό των Αλβανών εξτρεμιστών σε εθελοντική βάση. Η επιχείρηση «Amber Fox» είχε εντολή να διασφαλίσει την προστασία των διεθνών παρατηρητών της ΕΕ και του ΟΑΣΕ, οι οποίοι επόπτευαν την εφαρμογή της Συμφωνίας της Οχρίδας και η επιχείρηση «Allied Harmony» η οποία παρείχε συνεχή υποστήριξη στους διεθνείς παρατηρητές και βοήθησε την κυβέρνηση των Σκοπίων να ανακτήσει την ασφάλεια σε ολόκληρη τη χώρα.

Η επόμενη αναφορά μας σχετίζεται με την παρουσία ελληνικών στο Αφγανιστάν με την επωνυμία ΕΛΔΑΦ – ΤΕΣΑΦ, από τις 19 Φεβρουαρίου 2002 έως το Νοέμβριο του 2012. Η ΝΑΤΟϊκή παρουσία στη χώρα ξεκίνησε αμέσως μετά την ανατροπή του καθεστώτος των Ταλιμπάν από τη Βόρεια Συμμαχία το 2001 και προκειμένου να αποκατασταθεί κλίμα ασφαλείας στην πρωτεύουσα Καμπούλ, ώστε να διεξαχθούν δημοκρατικές εκλογές, δημιουργήθηκε από το ΝΑΤΟ η «Διεθνής Δύναμη Ασφαλείας και Βοήθειας» (ISAF – International Security Assistance Force).¹²²

Την 15 Ιαν 2002, το ΚΥΣΕΑ, με την υπ' αριθ. 3/2002 απόφασή του, ενέκρινε την ανάπτυξη Ελληνικής Δύναμης στο Αφγανιστάν (ΕΛΔΑΦ) και συγκεκριμένα στην περιοχή της Καμπούλ και των περιχώρων της, βασιζόμενο στη συμφωνία της Βόννης

¹²¹ «Peace support operations in the former Yugoslav Republic of Macedonia», ΝΑΤΟ, (ημερομηνία πρόσβασης 11/04/2019), https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52121.htm

¹²² «ΕΛΔΑΦ – ΤΕΣΑΦ», ΓΕΣ, (ημερομηνία πρόσβασης 12/04/2019), <http://www.army.gr/el/drastiriotites/epiheiriseis-vpostirixis-eirinis/epiheiriseis-sta-plaisia-nato-ee>

της 5 Δεκεμβρίου 2001 και στο ψήφισμα 1510 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ (η μη ανάπτυξη Ελληνικών τμημάτων εκτός Καμπούλ αποτελεί εθνικό περιορισμό).¹²³ Ο σκοπός της αποστολής της ΕΛΔΑΦ ήταν: πρώτον, να συνδράμει στην προσπάθεια της Αφγανικής κυβέρνησης για ανοικοδόμηση και ανασυγκρότηση της χώρας, με προσφορά ανθρωπιστικής φύσεως, εκτέλεση εργασιών και παροχή συνδρομής, κοινωφελούς χαρακτήρα, δεύτερον, να προαχθεί το επίπεδο συνεργασίας των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων, με τις Ένοπλες Δυνάμεις των υπολοίπων χωρών που συμμετέχουν στην ISAF και τρίτον, να συμμετάσχει η χώρα μας, για άλλη μια φορά, στην εκτέλεση των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Η διάρκεια της παραμονής της δύναμης καθορίστηκε αρχικά στους τρεις μήνες, μέχρι την 30 Απρ 2002. Ακολούθως, με αποφάσεις του Συμβουλίου Άμυνας (ΣΑΜ) εγκρίθηκε διαδοχικά η παράταση παραμονής της στην Καμπούλ μέχρι και σήμερα. Σε συνέχεια των αποφάσεων του ΚΥΣΕΑ, η ΕΛΔΑΦ μετονομάστηκε σε ΤΕΣΑΦ (Τάγμα Ειδικής Συνθέσεως Αφγανιστάν). Το ΤΕΣΑΦ, ήταν επιφορτισμένο με την εκτέλεση έργων υποδομής, όπως η κατασκευή κτιρίων υποστήριξης τεχνικών υπηρεσιών στο αεροδρόμιο της Καμπούλ, η εκπαίδευση Αφγανών στρατιωτών και η διανομή ανθρωπιστικής βοήθειας. Τέλος άξια αναφοράς είναι και η παροχή υποστήριξης (ρουχισμός, τρόφιμα, εκτέλεση εργασιών, φιλοξενία παιδιών και συνεχείς επισκέψεις) του ΤΕΣΑΦ στο Σχολείο Κωφαλάλων της Καμπούλ. Από 22 Αυγούστου 2005 αναπτύχθηκε στην ΚΑΜΠΟΥΛ, και παρέμεινε μέχρι την 02 Απριλίου 2007, το 299 Κινητό Χειρουργικό Νοσοκομείο Εκστρατείας (ΚΙΧΝΕ), το οποίο ήταν Ιατρονοσηλευτική Μονάδα 30 κλινών και δύναμης 47 στελεχών. Η μονάδα λειτούργησε επιχειρησιακά εντός του Διεθνούς αεροδρομίου της Καμπούλ (Kabul International Airport - ΚΑΙΑ). Παρείχε υποστήριξη στο προσωπικό της ΕΛΔΑΦ και στο προσωπικό της ISAF. Επίσης οργάνωσε εκπαιδεύσεις ειδικευμένων Αφγανών ιατρών πολιτικών νοσοκομείων. Στη συγκρότηση της συνεισέφεραν και οι χώρες της Αδριατικής Χάρτας (Αλβανία - Κροατία - FYROM), με έναν Αξιωματικό και 3 Υπαξιωματικούς η κάθε μία. Επίσης, η Βουλγαρία και η Ουγγαρία είχαν διαθέσει μία χειρουργική Μονάδα. Το ΤΕΣΑΦ επαναπατρίστηκε το Νοέμβριο 2012, έχοντας επιτελέσει σημαντικό έργο στην ανασυγκρότηση του Αφγανιστάν. Την τρέχουσα χρονική περίοδο, το ΓΕΣ συμμετέχει στην ISAF με επιτελείς στο

¹²³ «Resolution 1510 (2003)», UN Security Council, (ημερομηνία πρόσβασης 10/04/2019), <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Afgh%20SRES1510.pdf>

Στρατηγείο της Επιχείρησης, καθώς και στο Στρατηγείο της IJC (ISAF Joint Command).

Εξαιρετικής σημασίας είναι η επιχείρηση «Ocean Shield» η οποία παρέχει στο NATO συνεχή ναυτική υποστήριξη σε επιχειρήσεις άμεσης αντίδρασης NRF σε ειρηνικές περιόδους, κρίσης και έντασης. Τα έθνη, τα οποία συνήθως συμβάλλουν με μονάδες στη δύναμη είναι η Γερμανία, η Ελλάδα, η Ιταλία, η Ολλανδία, η Ισπανία, η Τουρκία, το Ηνωμένο Βασίλειο και οι ΗΠΑ, ενώ η διοίκηση εναλλάσσεται μεταξύ των συμμετεχόντων κρατών. Από 29 Ιουνίου μέχρι 09 Νοεμβρίου 2009 έλαβε αποστολή τη συνοδεία και προστασία των φορτίων των πλοίων μεταφοράς της επισιτιστικής βοήθειας του ΟΗΕ προς τη Σομαλία και την αποτροπή της πειρατείας στην ευρύτερη περιοχή του κόλπου του Άντεν και των προσβάσεων της Σομαλίας, ενώ από τις 12 Μαρτίου 2010 αναπτύχθηκε εκ νέου στη θαλάσσια περιοχή του κόλπου του Άντεν στο πλαίσιο της επιχείρησης «Ocean Shield».

Ένας ουσιαστικός παράγοντας, για τη μείωση των θαλάσσιων μεταναστευτικών-προσφυγικών ροών από την Τουρκία προς την Ελλάδα είναι η ανάπτυξη της NATOϊκής δύναμης “Standing NATO Maritime Group 2” (SNMG2) στο ανατολικό Αιγαίο που υλοποιείται από τις 27 Φεβρουαρίου 2016. Η κύρια αποστολή της εν λόγω δύναμης είναι η συλλογή και η παροχή κρίσιμων πληροφοριών προς την Ελλάδα, την Τουρκία και την FRONTEX, σχετικά με την παράνομη διακίνηση μεταναστών και προσφύγων.

Ολοκληρώνοντας το κομμάτι αυτό κρίνουμε σημαντικό να παραθέσουμε και τις διασυμμαχικές ασκήσεις στις οποίες συμμετέχει η Ελλάδα, οι οποίες λαμβάνουν χώρα ανά τακτά χρονικά διαστήματα: Allied Action, Bright Star, Cooperative Best Effort, Loyal Midas, Milex – 05.¹²⁴

¹²⁴ «ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ», ΓΕΣ, (ημερομηνία πρόσβασης 11/04/2019), <http://www.army.gr/el/drastiriotes/askiseis/diethneis-askiseis>

Κεφάλαιο Τέταρτο

Συμπεράσματα- Προτάσεις

4.1 Συμπεράσματα- Προτάσεις

4.1.1 Γενικά. Κατά τη διάρκεια περάτωσης της εργασίας μας, φτάσαμε σε ορισμένα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα συμπεράσματα και σχηματίστηκαν ορισμένες προτάσεις για τις μελλοντικές προοπτικές της Ελλάδος, στο εξής, σε σχέση με τη θέση της και το ρόλο της στη Συμμαχία.

4.1.2 Συμπεράσματα - Προτάσεις. Όπως η Ελλάδα την περίοδο της εντάξεώς της στο NATO συγκέντρωνε αρκετούς λόγους θετικής στρατηγικής αξίας, για τη συμμαχία και όπως η Μεσόγειος αναδεικνυόταν σε στρατηγικής σημασίας κέντρο ελέγχου και ανταγωνισμών, γεγονός που αύξανε και τη στρατηγική σημασία του Αιγαίου έτσι και τώρα μετά από την παρέλευση 70 χρόνων, η Ελλάδα στο NATO λαμβάνει αναμφισβήτητα θετικό πρόσημο, απολαμβάνοντας σωρεία πολλαπλασιαστικών οφελών ως Front line NATO State.

Η παρουσία και η αμεγάλιαστη λειτουργία των δομών της Συμμαχίας στον ελλαδικό χώρο σε συνάρτηση με το υψηλό επιχειρησιακό βαθμό ετοιμότητας που δείχνουν οι Έλληνες στους ρόλους που αναλαμβάνουν μέσα στη Συμμαχία, προσδίδει κύρος στη θέση της χώρας μέσα σε αυτή.

Υπάρχουν σαφώς περισσότερα περιθώρια εξέλιξης αυτής της κατάστασης και είναι στο χέρι της ελληνικής πλευράς να διεκδικήσει ενεργότερη και συνολικά καλύτερη παρουσία μέσα στο NATO, έτσι ώστε η αξιοποίηση στο μέγιστο βαθμό κάθε συντελεστή εθνικής ισχύος της να μετατραπεί σε γεωπολιτικό πλεονέκτημα.

Κρίνεται αναγκαίο να τεθεί ένα στιβαρό φίλτρο στην αλληλεπίδραση της χώρας με τη Συμμαχία. Είναι προς όφελός της να μην αντιλαμβάνεται το NATO ως έναν παράγοντα επίλυσης θεμάτων που άπτονται διμερών σχέσεων τις χώρες μας με τρίτες χώρες, π.χ. σχέσεις Ελλάδας – Τουρκίας, ενώ θεωρούμε εξίσου σημαντικό δεδομένο την κατανόηση των ορίων και των δυνατοτήτων παρέμβασης του NATO και την αυστηρή κατά το μέτρον οριοθέτησή τους, όσον αφορά την προστασία και την προώθηση των αμιγώς εθνικών μας συμφερόντων.

Η συμμαχική τεχνογνωσία και η ανταλλαγή στρατηγικών σχεδιαστικών προτύπων και πληροφοριών, είχε, στη διάρκεια των ετών, μέγιστη συμβολή στην αναβάθμιση των αμυντικών δυνατοτήτων της χώρας, γεγονός που οδήγησε στη

βελτίωση και στην παγίωση της θέσης της μέσα στη Συμμαχία, χτίζοντας βαθμιαία και σταθερά ένα περιβάλλον εμπιστοσύνης μέσα σε αυτήν.

Οι συνεχείς πρωτοβουλίες της χώρας, οι επίπονες προσπάθειές της εν μέσω κρίσης και η συχνή, αλλά και επιτυχημένη, ανάληψη δυσανάλογου μεριδίου ευθυνών στην κατανομή των βαρών, μπορούν να αποτελέσουν μία παρακαταθήκη για την περαιτέρω συνολική αναβάθμιση της χώρας, η οποία σταδιακά φαίνεται πως συντελείται, κρίνοντας από το επίπεδο των σχέσεών μας και την αλληλεπίδρασή μας με τον αμερικανικό παράγοντα.

Για να επιτευχθεί όμως αυτή η αναβάθμιση θα ήταν ωφέλιμο από την πλευρά μας να προχωρήσουμε σε ορισμένες κινήσεις για να διεκδικήσουμε περισσότερο ενεργή συμμετοχή στα «τραπέζια λήψης αποφάσεων», ιδιαίτερα σε ότι αφορά τις εξελίξεις στη Νοτιοανατολική λεκάνη της Μεσογείου και στη Μέση Ανατολή.

Εκκινώντας από τα ενδότερα της ελληνικής κοινωνίας, θα πρέπει να ανοίξει ένα σύνολο πρωτοβουλιών και διαβουλεύσεων ώστε να καμφθούν οι εκάστοτε αντιστάσεις σε σχέση με την ανάληψη σοβαρότερων ρόλων, με εντονότερη εμπλοκή, στις αποστολές του NATO.

Είναι αναγκαίο να χτιστεί ένα «δίχτυ ασφάλειας και εμπιστοσύνης» ώστε να εκμεταλλευτεί η Ελλάδα τις προοπτικές και τις ευκαιρίες που ανοίγονται μπροστά της, με βάση τις συγκυρίες στις ισορροπίες της ευρύτερης περιοχής, στοχεύοντας να καλύψει η ίδια το κενό ισχύος που αφήνει πίσω της η αλλοπρόσαλλη πολιτική της Τουρκίας, η οποία χάνει ολοένα και περισσότερο σε αξιοπιστία.

Επιπλέον, η ενεργή συμμετοχή της χώρας στις διεργασίες της Συμμαχίας σε ζητήματα που δεν άπτονται άμεσα των εθνικών της συμφερόντων μας, δύναται να συγκεντρώνει το απαραίτητο «διπλωματικό κεφάλαιο» για την κατάλληλη αξιοποίησή του προς όφελός της, όταν απαιτηθεί από τις περιστάσεις.

Αναμφισβήτητα, μία χώρα που δεν επιλέγει ή δεν έχει την πολυτέλεια του απομονωτισμού, η μόνη ρεαλιστική στρατηγική επιλογή για την διασφάλιση του εθνικού συμφέροντος και την βελτίωση της διεθνούς επιρροής της είναι η ενεργός συμμετοχή της στους διεθνείς Οργανισμούς και η προβολή και ανάδειξη αυτής με σκοπό την πολιτική αξιοποίηση της συνεισφοράς της.

Ο ρόλος της Ελλάδας στο NATO είναι ιδιαίτερα σημαντικός λόγω της γεωγραφικής θέσης της ως πύλη της Ευρώπης από Ανατολάς όπως προαναφέρθηκε, λόγω της προσπάθειας που αυτή καταβάλλει, παρά την οικονομική της ύφεση, να δαπανά για την άμυνα και ασφάλεια πάνω από το 2% του ΑΕΠ της. Λόγω της

ύπαρξης της ναυτικής βάσης στη Σούδα, απαραίτητης για τη διεξαγωγή επιχειρήσεων στη ΝΑ λεκάνη της Μεσογείου και στη Μέση Ανατολή. Λόγω της διάθεσης στρατηγείου επιπέδου Σώματος Στρατού (NRDC-GR) στο πλαίσιο της δομής δυνάμεων της συμμαχίας. Λόγω της παροχής επιπλέον διευκολύνσεων στο έδαφος της και λόγω της συνεισφοράς της στην αντιμετώπιση του παράνομου μεταναστευτικού ρεύματος στην Ευρώπη.

Με τις διεθνείς εξελίξεις να τρέχουν σε διάφορα σημεία του πλανήτη, τα οποία σε ορισμένες περιπτώσεις εμπεριέχουν εμπλοκή σημαντικού αμερικανικού κεφαλαίου καθώς θίγονται κυριαρχικά δικαιώματα των ΗΠΑ, με την αναδιαμόρφωση των γεωπολιτικών σταθερών εξαιτίας του ισχυρού ανταγωνισμού νέων περιφερειακών δυνάμεων, την αθόρυβη κινεζική εισβολή και τη ρωσική σταθερή ματιά στη μεσόγειο, είναι απόλυτα προβλέψιμο πως το κέντρο του αμερικανικού ενδιαφέροντος αναμένεται να ενισχυθεί στην περιοχή με διάφορες και ποικίλες δράσεις.

Η αναγκαιότητα αυτή θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για μετακύλιση ενός σημαντικού ποσοστού ευθυνών και βαρών ως προς τα δεδομένα ασφάλειας της περιοχής μας. Η Ελλάδα, λοιπόν, είναι επιφορτισμένη με το βάρος του να διεκδικήσει αυτά τα ερείσματα εμπιστοσύνης και σταθερότητας ώστε να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις ανάληψης περισσότερο κυριαρχικών ρόλων για την εξυπηρέτηση των συμμαχικών και εθνικών της συμφερόντων.

Σελίδα σκόπιμα κενή

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

- Mearsheimer. John, Κολιόπουλος Κωνσταντίνος (μτφ.), «Η τραγωδία της πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, Νοέμβριος 2011.
- Βαληνάκης Γ. Γιάννης, «Εξωτερική πολιτική και εθνική άμυνα, 1974-1987 - Η Ελλάδα στο σύστημα Ανατολής – Δύσης», Εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1987.
- Βοριάς Σταύρος, «Υπηρετώντας την Πατρίδα μακριά από τα σύνορά της: Η συμμετοχή των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων σε Επιχειρήσεις Υποστήριξης Ειρήνης, ως προέκταση της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής», Διπλωματική Εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, 2017.
- Ευαγόρου Ευαγόρας, «Αμερικανικός ηγεμονισμός και ανάδυση νέων περιφερειακών δυνάμεων: Ανακατατάξεις στο σύγχρονο διεθνές σύστημα». Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, Τεύχος 44, Νούμερο 2, Μάιος 2018.
- Χατζηβασιλείου Ευάνθης, «Στα σύνορα των κόσμων. Η Ελλάδα και ο Ψυχρός Πόλεμος, 1952-1967», Εκδόσεις Πατάκης, Αθήνα, Ιανουάριος 2009.
- Κουσκουβέλης Ηλίας, «Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, Δεκέμβριος 2010.
- Κώττας Βασίλειος, «Συμμετοχή της Ελλάδας στις ειρηνευτικές αποστολές των Ηνωμένων Εθνών», Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων, (ημερομηνία πρόσβασης 16/11/2019).
- Λιναρδάτος Σπύρος, «Από τον Εμφύλιο στη Χούντα», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα, 1977.
- Νταλής Σωτήρης, «Η Νέα διεθνής πραγματικότητα και η Ελλάδα – Δοκίμια για την Ευρωπαϊκή και Διεθνή Πολιτική», Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, Οκτώβριος 1999.
- Ντόκος Π Θάνος, «Ελληνική Πολιτική Εθνικής Ασφαλείας στον 21^ο Αιώνα», ΕΛΙΑΜΕΠ , Αθήνα, 2007.
- Κείμενο Πολιτικής Νο 9,(ημερομηνία πρόσβασης 17/10/2019).
- Ντόκος Π Θάνος, Σαλιμπά Αλίκη, «Λευκή Βίβλος για την Ελληνική Εξωτερική

- Πολιτική, Άμυνα και Ασφάλεια – Προκλήσεις, Ευκαιρίες και Προτάσεις Πολιτικής», Εκδόσεις Σιδέρης. Αθήνα, 2016.
- Παρίσης Ιωάννης, «Μετρώντας την εθνική ισχύ – Ορατοί και μη ορατοί παράγοντες ισχύος», Ελεύθερη Ζώνη, (ημερομηνία πρόσβασης 13/04/2019).
- Παρούτογλου Π. Ιωσήφ, «Το οργανωμένο έγκλημα της εμπορίας και διακίνησης ανθρώπων μέσω της ανεξέλεγκτης προσφυγικής κρίσης. Η σημασία της Διευρωπαϊκής Αστυνομικής Συνεργασίας και ο ρόλος του Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO) και των Ευρωπαϊκών Οργανισμών FRONTEX και EUROPOL στη διαχείριση του φαινομένου», Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, 2016.
- Σαββαΐδης Γεώργιος, «Το NATO ως πολιτικοστρατιωτική Συμμαχία – Η θέση και ο ρόλος της Ελλάδος σε αυτή», *Lecourrier Diplomatique*, (ημερομηνία πρόσβασης 11/11/2019).
- Σβολόπουλος Κωνσταντίνος, «Η Ελληνική Εξωτερική πολιτική 1945 – 1981», Εκδόσεις Εστία, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2008.
- Στεφανίδης Δ. Ιωάννης «Οι εξωτερικές σχέσεις της Ελλάδας, 1949-1955: Σε αναζήτηση ασφάλειας», *Ιστορία του ελληνικού έθνους*, τόμ. ΙΣΤ', Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, 2000.
- Τζέφερει Πάιατ, «Για την 70ή επέτειο του NATO», *ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, (ημερομηνία πρόσβασης 15/04/2019).
- Τσακίρης Θεόδωρος, «Η Ελληνική Ενεργειακή Γεωπολιτική από τη Βαλκανική έως τη Νοτιοανατολική Μεσόγειο», κείμενο εργασίας, ΕΛΙΑΜΕΠ, (ημερομηνία πρόσβασης 14/04/2019). Τσάκωνας Παναγιώτης, Εισήγηση στο Συνέδριο, «Ελλάδα και NATO: Παρόν και μέλλον», 16/02/2012, ΕΛΙΑΜΕΠ, (ημερομηνία πρόσβασης 12/9/2019 <https://>
- Τσιτσελίκης Κωνσταντίνος, *Επιβάλλοντας την Ειρήνη – Η νομιμότητα των στρατιωτικών επεμβάσεων στα όρια του ανθρωπισμού*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2001
- Χατζηθεοφάνους Η. Γεώργιος, *Εθνική Στρατηγική – Πρόταση για ένα νέο θεσμικό πλαίσιο*, Σιδέρης Ι., Αθήνα, 2017
- Ψαρουλάκης Γεώργιος, «Η Ναυμαχία του Ακτίου», *Παγκόσμια Πολεμική Ιστορία*, <http://www.militaryhistory.gr/articles/view/63>

«ΑΜΥΝΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ», Ισοζύγιο Στρατιωτικής Ισχύος,

<https://isozygio.wordpress.com/2019/01/03/amyntikes-dapanes/>

Αρχιμανδρίτου – Οικονόμου Έλενα, Η αποχώρηση της Ελλάδας από το στρατιωτικό σκέλος του NATO το 1974, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, διδακτορική διατριβή,

Θεσσαλονίκη, 2013

«Η συμφωνία Ρότζερς και οι ελληνικές παραχωρήσεις», Η Καθημερινή,

(ημερομηνία πρόσβασης 17/02/2019),

<http://www.kathimerini.gr/414468/article/epikairothta/politikh/h-symfwnia-rotzers-kai-oi-ellhnikes-paraxwrhseis>

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Adamczyk Artur, Greece in NATO: Evolution of Interests in the Context of Changes in the International Environment, Yearbook of the Institute of East-Central Europe, Vol. 15, No. 4, 2017.

Alvin Z. Rubinstein, Soviet Policy toward Turkey, Iran, and Afghanistan: The Dynamics of Influence, Praeger, New York, 1972.

Asmus D. Ronald, Opening NATO's Door – How the Alliance Remade Itself for a New Era, columbia university press, New York, 2002.

Bitzinger Richard, Denmark, Norway, and NATO Constraints and Challenges, RAND Corporation, (ημερομηνία πρόσβασης 16/04/2019).

Collins J. Brian, NATO. A Guide to the Issues – Contemporary Military, Strategic, and Security Issues, Praeger, Santa Barbara California, 2011.

Dinella Henry, Imia, NATO, and Alpha Centauri, Wilsoncenter, (ημερομηνία πρόσβασης 07/04/2019).

Echeverria Carlos, Cooperation in Peacekeeping among the Euro-Mediterranean Armed Forces, Chaillot Papers 35, Paris, 1999.

Efthymiopoulos P. Marios, Experiencing the paradox: Greece's past, current and future of cooperation, at NATO, (ημερομηνία πρόσβασης 22/03/2019).

Eriksen Søreide Ine, NATO and the North Atlantic: Revitalizing Collective Defense and the Maritime Domain, Prism – National Defense University vol. 6, n.2,

(ημερομηνία πρόσβασης 03/04/2019).

Geshkoff, Theodore I. KOUSOULAS, DIMITRIOS G. *The Price of Freedom: Greece in World Affairs, 1939-1953*. Pp. Xi, 210. Syracuse, N. Y.: Syracuse University Press, 1953.” *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, vol. 294, no. 1, July 1954.

Ghazal Mohammad, «350 Iraqi officers to be trained in Jordan by November — NATO», *The Jordan Times*, (ημερομηνία πρόσβασης 10/04/2019).

Goldman P. David, *Americans play Monopoly, Russians chess*, PJ Media, (ημερομηνία πρόσβασης 08/04/2019).

Gotev Georgi, *Greece and Russia exchange furious statements over Macedonia*, EURACTIV, (ημερομηνία πρόσβασης, 12/04/2019).

Gouré Daniel, *Souda Bay: NATO’s Military Gem in the Eastern Mediterranean*, (ημερομηνία πρόσβασης, 13/04/2019).

«Greece refuses to join in NATO maneuvers.» *The New York Times*, (ημερομηνία πρόσβασης 17/02/2019)<http://www.nytimes.com/1983/03/06/world/greece-refuses-to-join-in-nato-maneuvers.html>

Hattendorf B. John, *Naval Policy and Strategy in the Mediterranean – Past, Present and Future*, FRANK CASS, London, 2000

Hatzadony, John G., "Greece and NATO: A Study of Policy Divergence and Alliance Cohesion", *Διπλωματική εργασία*, Eastern Illinois University, 1996, σσ. 27 – 31, (ημερομηνία πρόσβασης 14/3/2019), <http://thekeep.eiu.edu/theses/1956>

Iatrides, O. John .and Rizopoulos X. Nicholas, “The International Dimension of the Greek Civil War.” *World Policy Journal*, vol. 17, no. 1, 2000

Lesser Ian, Brandsma Charlotte, Basagni Laura, Bruno Lété (eds.), *The Future of NATO’s Mediterranean Dialogue – Perspectives on Security, Strategy and Partnership*, The German Marshall Fund of the United States, Washington, 2018.

Lord Ismay, Hastings Lionel. *NATO, the First Five Years*, NATO, Brussels, 1954

Loveluck Louisa, «At Syria summit, leaders produce few answers to the endgame question», *The Washington Post*, (ημερομηνία πρόσβασης, 03/04/2019),<https://www.washingtonpost.com/world/middle-east/at-syria-summit-russian-and-nato-leaders-come-up-with-few->

- answers/2018/10/27/8ac26b72-d920-11e8-8384-bcc5492fef49_story.html?noredirect=on&utm_term=.6bbc689a9a5f
- Major N. R. Palarino *Greece and NATO, Problems and Prospects*, Διπλωματική εργασία, Western Kentucky University, 1976
- Marten Kimberly, «Reducing Tensions Between Russia and NATO», Council on Foreign Relations, Council Special Report No. 79, March 2017, https://cfrd8-files.cfr.org/sites/default/files/pdf/2017/03/CSR_79_Marten_RussiaNATO.pdf
- McNay, John T. *Journal of British Studies* 47, no. 1, 2008, σσ. 241-43, (ημερομηνία πρόσβασης 25/03/2019), <http://www.jstor.org/stable/25482747>
- Moore, Rebecca, «NATO'S partners in Afghanistan: Impact and Purpose», *Revista UNISCI*, no. 22, 2010, σσ. 92-115, (ημερομηνία πρόσβασης 10/04/2019) <https://www.redalyc.org/html/767/76712438007/>
- Ploumis Michail «Hellenic National Security: The Turkish Challenge», *The Army War College Review*, Volume 2, Number 3, August 2016
- Reynolds David ed., «Introduction,» in *The Origins of the Cold War in Europe: International Perspectives*, Yale University, 1994
- Roberts, Geoffrey, «Moscow's Cold War on the Periphery: Soviet Policy in Greece Iran, and Turkey, 1943–8.» *Journal of Contemporary History*, vol. 46, no. 1, 2011
- Sloan Stanley, «US Perspectives on NATO's Future», *International Affairs*, 31, 2, 1995
- Smokovitis Dimitrios, «Greece's contribution to the Korean War (1950–1955)», in Giuseppe Caforio (ed.) *Advances in Military Sociology: Essays in Honor of Charles C. Moskos*, Emerald Group Publishing Limited, Bingley, 2009
- «Syria conflict: What do the US, Russia, Turkey and Iran want? », DW, (ημερομηνία πρόσβασης, 12/04/2019), <https://www.dw.com/cda/en/syria-conflict-what-do-the-us-russia-turkey-and-iran-want/a-41211604>
- Woodhouse M. Christopher, *Modern Greece*, Faber and Faber, Boston, 1991
- Zagorin Perez, Θουκυδίδης, Ποιότητα-Princeton University Press, 2006
- Zarghani, Seyed Hadi. «Designing a New Model to Measure National Power of the Countries.», Research Gate, (ημερομηνία πρόσβασης 07/04/2019), https://www.researchgate.net/publication/321251360_Designing_a_New_Mod

el to Measure National Power of the Countries

Živković Vukašin, «NATO perspective of Kosovo and Bosnia and Herzegovina»,

EUROPEAN WESTERN BALKANS, (ημερομηνία πρόσβασης,

15/04/2019),[https://europeanwesternbalkans.com/2019/02/08/nato-](https://europeanwesternbalkans.com/2019/02/08/nato-perspective-kosovo-bosnia-herzegovina/)

[perspective-kosovo-bosnia-herzegovina/](https://europeanwesternbalkans.com/2019/02/08/nato-perspective-kosovo-bosnia-herzegovina/)

Ηλεκτρονικός Τύπος

«EU military operation in Bosnia and Herzegovina (Operation EUFOR ALTHEA)»,

EU COMMON SECURITY AND DEFENCE POLICY, (ημερομηνία πρόσβασης 10/04/2019) [http://eeas.europa.eu/archives/csdp/missions-and-](http://eeas.europa.eu/archives/csdp/missions-and-operations/althea-bih/pdf/factsheet_eufor_althea_en.pdf)

[operations/althea-bih/pdf/factsheet_eufor_althea_en.pdf](http://eeas.europa.eu/archives/csdp/missions-and-operations/althea-bih/pdf/factsheet_eufor_althea_en.pdf)

«FYROM Name Issue», MFA, (ημερομηνία πρόσβασης

27/03/2019),[https://web.archive.org/web/20111015051902/http://www1.mfa.g](https://web.archive.org/web/20111015051902/http://www1.mfa.gr/en/fyrom-name-issue/)
[r/en/fyrom-name-issue/](https://web.archive.org/web/20111015051902/http://www1.mfa.gr/en/fyrom-name-issue/)

«Mission» EUNAVFOR MED operation Sophia, (ημερομηνία πρόσβασης,

15/04/2019), <https://www.operationsophia.eu/about-us/>

«Resolution 1510 (2003)», UN Security Council, (ημερομηνία πρόσβασης

10/04/2019),[https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-](https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Afgh%20SRES1510.pdf)
[6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Afgh%20SRES1510.pdf](https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Afgh%20SRES1510.pdf)

Turkey's Relations with NATO», Ministry of Turkish Foreign Affairs, (ημερομηνία

πρόσβασης 12/04/2019),<http://www.mfa.gov.tr/nato.en.mfa>

«WesternBalkans», MFA, (ημερομηνία πρόσβασης, 13/04/2019),

<https://www.mfa.gr/en/foreign-policy/regional-policy/western-balkans.html>

«NATO: Partnership for Peace», FDFA, (ημερομηνία πρόσβασης 02/04/2019),

[https://www.eda.admin.ch/eda/en/home/foreign-policy/international-](https://www.eda.admin.ch/eda/en/home/foreign-policy/international-organizations/nato.html)
[organizations/nato.html](https://www.eda.admin.ch/eda/en/home/foreign-policy/international-organizations/nato.html)

«Eastern Mediterranean», Russia Military Analysis, (ημερομηνία πρόσβασης,

14/04/2019), <https://russianmilitaryanalysis.wordpress.com/?s=mediterranean>

Από την ιστοσελίδα του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Αμύνης

«Βοσνία - Ερζεγοβίνη -IFOR – SFOR», ΓΕΕΘΑ, (ημερομηνία πρόσβασης

12/04/2019, στο [http://www.geetha.mil.gr/el/103-cat-hndgs-el/cat-pacif-](http://www.geetha.mil.gr/el/103-cat-hndgs-el/cat-pacif-activities-el/cat-apostoles-epixeirisis-)

[activities-el/cat-apostoles-epixeirisis-](http://www.geetha.mil.gr/el/103-cat-hndgs-el/cat-pacif-activities-el/cat-apostoles-epixeirisis-)

[el/411-epicheirsh-joint-enterprise-fash-deterrent-presence-eldyko-3.html](http://www.geetha.mil.gr/el/411-epicheirsh-joint-enterprise-fash-deterrent-presence-eldyko-3.html)

«Επιχείρηση Joint Enterprise - Φάση Deterrent Presence (ΕΛΔΥΚΟ 3)», ΓΕΕΘΑ, (ημερομηνία πρόσβασης 12/04/2019), <http://www.geetha.mil.gr/el/briefing-el/press-el/411-epicheirsh-joint-enterprise-fash-deterrent-presence-eldyko-3.html>

«Πίνακας Ελληνικών Συμμετοχών σε Επιχειρήσεις Υποστήριξης Ειρήνης», ΓΕΕΘΑ, (ημερομηνία πρόσβασης 12/04/2019), http://www.geetha.mil.gr/media/EIRINEYTIKES_DRASTIRIOTITES/pdf/pinakas_eirhneutikes-apostoles.pdf

«Standing NATO Maritime Group (SNMG-2)», ΓΕΕΘΑ, (ημερομηνία πρόσβασης 10/04/2019), <http://www.geetha.mil.gr/el/%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%B7%CE%BD%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82%CE%B4%CF%81%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%B9%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B5%CF%82/420-standing-nato-maritime-group-snmg-2.html>

«The Participation of the Hellenic Armed Forces in KFOR», ΓΕΕΘΑ, (ημερομηνία πρόσβασης 10/04/2019), <http://www.geetha.mil.gr/en/peace-support-activities/3985-the-participation-of-the-hellenic-armed-forces-in-kfor.html>

Από την ιστοσελίδα του Γενικού Επιτελείου Στρατού

«ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ», ΓΕΣ, (ημερομηνία πρόσβασης 11/04/2019), <http://www.army.gr/el/drastiriotites/askiseis/diethneis-askiseis>

«ΕΛΛΑΦ – ΤΕΣΑΦ», ΓΕΣ, (ημερομηνία πρόσβασης 12/04/2019) <http://www.army.gr/el/drastiriotites/epiheiriseis-ypostirixis-eirinis/epiheiriseis-sta-plaisia-nato-ee>

«EUTMMALI», ΓΕΣ, (ημερομηνία πρόσβασης 12/04/2019), <http://www.army.gr/el/drastiriotites/epiheiriseis-ypostirixis-eirinis/epiheiriseis-sta-plaisia-nato-ee>

«ΙΣΤΟΡΙΚΟ Ε.Υ.Ε.», ΓΕΣ, (ημερομηνία πρόσβασης 10/04/2019), <http://www.army.gr/el/drastiriotites/epiheiriseis-ypostirixis-eirinis/istoriko-eye>
«IFOR – SFOR», ΓΕΣ, (ημερομηνία πρόσβασης 11/04/2019),

<http://www.army.gr/el/drastiriotites/epiheiriseis-ypostirixis-eirinis/epiheiriseis-sta-plaisia-nato-ee>

«ΚΕΝΤΡΟΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ», ΓΕΣ, (ημερομηνία πρόσβασης 12/04/2019), <http://www.army.gr/el/drastiriotites/epiheiriseis-ypostirixis-eirinis/epiheiriseis-sta-plaisia-nato-ee>«KFOR», ΓΕΣ, (ημερομηνία πρόσβασης 12/04/2019)
<http://www.army.gr/el/drastiriotites/epiheiriseis-ypostirixis-eirinis/epiheiriseis-sta-plaisia-nato-ee>

NATO

«Applied Joint Force Command Overview», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης 07/04/2019), <https://jfcnaples.nato.int/page6322744/brief-overview>

«Brussels Summit Declaration», North Atlantic Treaty Organization, (ημερομηνία πρόσβασης 02/03/2019), https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156624.htm

«Chicago Summit Declaration», North Atlantic Treaty Organization, (ημερομηνία πρόσβασης 02/04/2019), https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_87593.htm

«Collective defence - Article 5», NATO, (με ημερομηνία πρόσβασης 25/03/2019), https://www.nato.int/cps/ua/natohq/topics_110496.htm#

«Cyber defence», NATO, (με ημερομηνία πρόσβασης 29/03/2019), https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_78170.htm

«Defence Ministers participating in NATO's Defence Planning Committee state that support for UN and CSCE peacekeeping should be included among the missions of NATO forces and headquarters», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης 22/03/2019), <https://www.nato.int/docu/comm/49-95/c921217a.htm>

«DPC - Defence Planning Committee», NATO Archives, (ημερομηνία πρόσβασης 28/03/2019), <http://archives.nato.int/defence-planning-committee>

Dr. Pedlow Gregory, «NATO Strategy Documents. 1949-1969», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης 04/04/2019),

- https://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2009_07/20090728_strategic_concept.pdf
- «HeadquartersSarajevo», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης 11/04/2019),
<https://jfcnaples.nato.int/hqsarajevo/page14261479>
- «Istanbul Cooperation Initiative (ICI) - Reaching out to the broader Middle East»
NATO, (ημερομηνία πρόσβασης 03/04/2019),
https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_58787.htm?
- «Missile Defence», NATO Multimedia Library, (με ημερομηνία πρόσβασης
29/03/2019), <http://www.natolibguides.info/missiledefence>
- «North Atlantic Council», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης 28/03/2019),
https://www.nato.int/cps/ic/natohq/topics_49763.htm
- «NATO's Core Security Functions in the New Europe», NATO, (με ημερομηνία
πρόσβασης 29/03/2019)
https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_23861.htm
- «NATO Deputy Secretary General takes stock of 70 years of Euro-Atlantic Security
at the NATO Defense College», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης
15/04/2019), https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_165696.htm
- «NATO's Deployment in the Aegean Sea», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης,
13/04/2019),[https://www.nato.int/nato_static_f12014/assets/pdf/pdf_2016_10/
20161025_1610-factsheet-aegean-sea-eng.pdf](https://www.nato.int/nato_static_f12014/assets/pdf/pdf_2016_10/20161025_1610-factsheet-aegean-sea-eng.pdf)
- «NATO Mediterranean Dialogue», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης 02/04/2019),
https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_60021.htm
- «NATO-Russia Council», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης,
27/03/2019),https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50091.htm
- «NATO-Russia relations: the facts», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης, 21/03/2019),
https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_111767.htm
- «NPG - Nuclear Planning Group», NATO Archives, (ημερομηνία πρόσβασης
28/03/2019),<http://archives.nato.int/nuclear-planning-group>
- «Ο εξελισσόμενος μετασχηματισμός του NATO», NATO, (με ημερομηνία
πρόσβασης 28/03/2019),[https://www.nato.int/docu/review/2006/issue3/greek/a
rt1.html](https://www.nato.int/docu/review/2006/issue3/greek/art1.html)
- «Operation Sea Guardian», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης,
13/04/2019), https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_136233.htm
- «Peace support operations in the former Yugoslav Republic of Macedonia»,

NATO, (ημερομηνία πρόσβασης 11/04/2019),
https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52121.htm

«Relations with Russia», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης,
23/03/2019),https://www.nato.int/cps/ra/natohq/topics_50090.htm

“Strategic Concept For the Defense and Security of The Members of the North Atlantic Treaty Organization”, NATO, (ημερομηνία πρόσβασης 01/04/2019),https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf

«Strategic Concepts», NATO, (με ημερομηνία πρόσβασης 27/03/2019),
https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_56626.htm

«Smart Defence» NATO Review Magazine, (ημερομηνία πρόσβασης 06/04/2019),
<https://www.nato.int/docu/review/Topics/EN/Smart-Defence.htm>

«Relations with Iraq», NATO, (ημερομηνία πρόσβασης
01/04/2019),https://www.nato.int/cps/su/natohq/topics_88247.htm

«Wales Summit Declaration», North Atlantic Treaty Organization, (ημερομηνία
πρόσβασης 3/04/2019),
https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm

«Warsaw Summit Communiqué», North Atlantic Treaty Organization,(ημερομηνία
πρόσβασης 02/04/2019),
https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm